

Casp. Bartholini Malmogij Dani Problematvm philosophicorvm & medicorvm nobiliorum & rariorum miscell. exercitationes ad disputandum in illustri Albiacâ propositae.

Contributors

Bartholin, Caspar, 1585-1629.

Publication/Creation

[Wittenberg?] : Ex typographia Andreae Rüdingeri, apud Bechtoldum Raaben, bibliopolam, Anno [M]DCXI [1611]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/sg5r5zwk>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

m. 6. 75
CASP. BARTHOLINI

Malmogij Dani

PROBLEMATVM

PHILOSOPHICORVM

&
MEDICORVM

nobiliorum & rariorum
miscell.

EXERCITATIONES. X.

Ad disputandum in illustri Albiacâ
proposita.

Anno ∞ 1711

Ex Typographia Andrea Rüdingeri. *Duplicata*
Apud Bechtoldum Raaben, Bibliopolam.

meum Logicum offerre haut gravatim voluisti, atq;
studia insuper mea ad optima quæq; promovendo
clementer prosequi. Sed vim mihi ipsi inferens sti-
lum firmo: atq; silentio venerari libet; quæ sermonis
tenuitate venari non licet.

Præter vota tamen & grates aliquod offerendum
fuit, ut ut voti amplitudinem non exæquans, mentis
munus. Et id quidē operis, quod publicè jam promo,
quia primū meum in arte Machaoniā in se continet
periculum, tibi qui in benefactoribus meis es
primis, sacratum sive libatum eo, sollenni veterum
ritu. His namq; fructūs demetere, priusquā sacerdo-
tibus primitiæ solverentur, relligio fuit. Mihi itē est,
ex novalibus meis Medicis vel præmetium aliquod
in horreum advehere, priusquā tibi has primas spi-
cas è sterili herediolo, quamvis non invitā omnino
Segestā, collectas. Immaturæ illæ quidem sunt, uō ab-
nuo, & numero avulsæ: At ingenitæ tibi benignitatis
aurā adspirante percoquentur uberius; favorisq; tui
amabilibus à stricturis animabuntur protinus; ceu
terræ nascentia à magno illo Sole. Majora & meliora
nomini tuo inscribi possunt, haut infiteor: majori aut
meliori animo alia nulla. Ab animo itaq; hoc, quod
animi summi, exiguæ opis signū est, commendādum;
soloq; cultus & adfectus mei studio æstimandū: quod
ad gratiam tuam conservandam, immò augendam
voveo. Deus opt. max. T. I. M. regioni, relligioni, Musis
& mihi sospitem superstitemq; diu præstet. Dabam
Athenis Leucoreis, 10. Kal. April. Anni Christiani
clb lxxi. T. M.D.

devotus cultor,
CASP. BARTHOLINVS.

INDEX PROBLEMATVM

EXERCITATIO PRIMA.

PROBLEMA I.

Corpus neutrum an reverà defur.

pag. 1

PROBLEMA II.

Mulier an aberratio sit naturæ & per accidens generetur, ceu vult Aristoteles.

pag. 4

PROBLEMA III.

An mas & fœmina specie differant.

pag. 10

PROBLEMA IV.

An cantus & Musica ad curam morborum aliquid faciant.

pag. 11

EXERCITATIO SECVND A.

PROBLEMA I.

An rectè faciant ditiores matronæ, dum infantulos suos alijs nutricibus lactantibus committunt.

pag. 13

PROBLEMA II.

An semen & sanguis sint principia materialia partium humani corporis, an solus sanguis, an verò solum semen.

pag. 19

EXERCITATIO TERTIA.

PROBLEMA I.

An semen utrumq; patris & matris, an verò solum maternum, materiale principium sit partium in animalibus.

pag. 21

PROBLEMA II.

Herba rorida an in pulmonum affectibus utilis.

pag. 27

PROBLEMA III.

Esula Adriatica an sit Turbith antiquorum.

pag. 38

EXERCITATIO QVARTA.

PROBLEMA I.

Quot sectæ Medicorum.

pag. 41

PROBLEMA II.

Pestis an nonnumquam ex astrorum influentijs oriatur.

pag. 46

PROBLEMA III.

pag. 49

An peste, vel febre pestilentiali correptis sanguis mittendus.

PROBLEMA IV.

pag. 53

An ad præservationem pestis, motus, ut choreæ &c. conducant.

EXERCITATIO QUINTA.

PROBLEMA I.

pag. 57

An in vulneribus à globis tormentarijs factis eschara revera adsit.

PROBLEMA II.

pag. 58

An globus ex bombardâ vel sclopeto emissus ignitus sit.

PROBLEMA III.

pag. 60

An setaceum frigidum ignito præferendum.

PROBLEMA IV.

pag. 61

An in sincipite Cauterium faciendum.

PROBLEMA V.

pag. 69

An sales plantarum à vulgo chymicorum rectè fiant per combustionem

PROBLEMA VI.

pag. 70

Menstruum in extrahendis vegetabilibus quodnam optimum.

EXERCITATIO SEXTA.

PROBLEMA I.

pag. 73

An & cur absq; cibo & potu homo diu vitam agere queat.

PROBLEMA II.

pag. 79

An clisteres nutrire possint.

PROBLEMA III.

pag. 84

Quod frigeamus à pastu, an accadat calore externarum partium ad centrum revocato.

PROBLEMA IV.

pag. 85

An in cibis assumendis ordo aliquis servandus.

EXERCITATIO SEPTIMA.

PROBLEMA I.

pag. 89

Vsus narcoticorum, ut opij &c. an admittendus.

PRO-

PROBLEMA II.

An opium summè frigidum sit, an verò potiùs calidum.

pag. 90

PROBLEMA III.

Quamobrem opium stuporem, somnum, & mortem aliquando inducat.

pag. 96

PROBLEMA IV.

An ob opium, theriaca tamdiu infermentata.

pag. 98

EXERCITATIO OCTAVA.

PROBLEMA I.

An quæ electivè dicuntur purgantia, trahendo hunc vel illum humorem agant, an verò naturam irritando.

pag. 101

PROBLEMA II.

Materia turgens quid significet, & qualis sit.

pag. 108

PROBLEMA III.

Doloris causa proxima & adæquata quænam sit.

pag. 112

PROBLEMA IV.

An dari possit ruptorium indolorificum.

pag. 115

PROBLEMA V.

Rosa Hiericuntina an rosa sit, an amomum Dioscoridis, an aspalathus, an convolvulus, an viola vel violaria, an Erica.

pag. 119

PROBLEMA VI.

Rusina Turcorum an pyroticum sit.

pag. 121

EXERCITATIO NONA

PROBLEMA I.

An res non naturales possint esse morborum causæ.

pag. 125

PROBLEMA II.

Vnde proxima morborum differentia petenda?

pag. 127

PROBLEMA III.

Quæ sit causa periodicationis.

pag. 129

PRO-

PROBLEMA Q.V.

pag. 134 Vbi in affectibus oris ventriculi applicanda topica.

PROBLEMA IV.

pag. 132 Qui fiat, ut quum epar nimis est calidum, ventriculus frigescat,

PROBLEMA VI.

pag. 135 An ubi dolor, ibi morbus.

PROBLEMA VII.

pag. 135 An ubi pus, ibi ulcus.

PROBLEMA VIII.

pag. 136 An pulsum instrumentis possimus dimetiri, & cum præteritorum dierum conferre.

PROBLEMA IX.

pag. 137 Quid ex urina judicare possimus.

PROBLEMA X.

pag. 140 An destillatio urinæ sit utilis.

EXERCITATIO DECIMA &
VLTIMA.

PROBLEMA I.

pag. 141 An revulsio sit attractio.

PROBLEMA II.

pag. 142 An revulsio etiam confluxis humoribus competat.

PROBLEMA III.

pag. 145 An revulsio fieri debeat per proxima.

PROBLEMA IV.

pag. 148 Cur in revulsione servant rectitudinem.

PROBLEMA V.

pag. 150 Quomodo sanguis ex vena secta egrediatur.

PROBLEMA VI.

pag. 151 An secundarum venarum, cephalicæ & basilicæ, sit habendus delectus.

PROBLEMA VII.

pag. 152 Fonticuli in brachijs faciendi quis sit verus locus.

EXERCITATIO PRIMA.

Respondente

JOHANNES KITTELIO

Mansfeldensi Cherusco.

PROBLEMA I.

Corpus neutrum an reverà detur?

Negatur.

IS intercedit Galeno & Medicis cum Aristotele & Peripateticis, detur ne reverà medium aliquod corpus inter sanum & agrum, quod ~~gdet~~ ^{gdet} ~~egv~~ ^{egv} vocetur seu neutrum corpus, ita ut sit aliquod neq. rectè sanum, neq. rectè agrum, sed medio modo se habens.

Affirmativam tuentur cum Galeno Medici ferè omnes, quot quidem nobis legere contigit: quia nimirum magna est latitudo inter utrumq. extremum perfectæ sanitatis & agritudinis. qualia exempla proferunt primò, in ijs qui modo decidere capiuntur in agritudines, nondum vero perfectè agrotant, vocantq. eorum corpora decidentia: quibus corporibus neutris ars prophylactica sit necessaria, à majore nimirum morbo preservans. Deinde, in ijs qui agri fuere & nò dū tamè perfectè restituti, sed contendentes ad sanitatis perfectionē, quæ appellat corpora cōvalescentia: in quibus corporibus neutris arte Analepticā, quæ reficiat, opus sit. Tertiò, in senibus: qui licet agri non sint, tamen debiles, & non perfectè sani.

E contra Aristoteles Peripateticorum Coryphaeus in Organo de postprædicamentis verba faciens & contrarijs immediatis, inquit, sanum & agrum in animali esse contraria immediata. Cujus sententiam tuentur Peripatetici, & nos quoq. quia veritati consona est, defendemus & rationibus muniemus: non verò quia Peripatetica est, aut quia in Enchiridio nostro Logico eam propugnāvimus. Nunquam etenim auto-

A

ritatem

Pro Aristotele contra Medicos.

Dari corpus neutrum quomodo probent Medici.

1.

2.

3.

Aristotelis sententia.

ritatem vel Hippocratis, vel Platonis, Aristotelis aut Galeni vel cuiusvis etiam doctissimi ita aestimamus, ut non veritatem semper anteponendam existimemus.

Et quamvis conciliari forte possint Aristotelici cum Medicis, si Aristotelem accuratè & philosophico sermone loqui diceremus; Medicos vero cum Galeno laxâ dictionis licentiâ; vulgariter & populariter, non vero ἀνεβεία Philosophicâ, cum usum magis in curatione morborum respiciant, quàm subtilitatem scrupulosam: tamen quia non desunt Medici etiam eruditi, qui hoc negant, & contendunt absq; ulla allatâ ratione Aristotelem loqui populariter, Galenum verò accuratè probabimus nos, propriè & accuratè loquendo, nullum dari posse corpus neutrum vel medium, quod non aut sanum sit aut egrum, licet magis aut minus.

Magis autem & minus varietatem speciei non moliuntur.

Ita arguimus: Corpus quod neutrum vocant, aut habet aliquid egritudinis, aut nihil. Inter Ens enim & non Ens, seu contradicentia non datur medium. Si corpus nihil habet egritudinis, utiq; sinum esse fatebuntur omnes. Si aliquid morbose constitutionis tenet, certè egrum erit corpus: etiamsi aliud reperiatur corpus, quod magis vel minus, quam hoc, sit egrum. Ad egritudinis enim vel male valetudinis constitutionem sufficit quacung; ἀπέχθαι. Et qui quancung; partem vel actionem laesam habet, eger propriè & Philosophicè dicendus: licet vulgus agros vix appellitet, nisi lecto affixos & jam ad Charontis Cymbam properantes. At sanus propriè dicitur & secundum ipsius Galeni doctrinam; qui promptus est ad omnes operationes persciendas, ob justam similitudinem partium temperiem, dissimilitudinem bonam conformationem, omniumq; unionem continuam vel contiguam: atq; hac omnia ob humorum & spirituum probam constitutionem.

2. Quem

Non dari
corpus
neutrum
probatum.

1.

Eger quis
dicendus.

Sanus quis
dicendus.

2. Quemadmodum inter rectum & curvum non ideo datur medium, quia magna est latitudo: Vnum enim altero est incurvius: Et linea curva quoad punctum exorbitans etiam est curva dicenda, sicut illa quae curvissima; licet minus: Sic etiam inter sanum & agrum non dabitur medium; quia aliquis sanus videri potest & parum ager tamen est, aut si quis modicum morbose constitutionis habet, ut sanus tamen videatur. Non enim quid videatur, sed quid reverà sit, investigamus.

3. Corpus neutrum aut est convalescentia, aut decidentia, aut senile, ut volunt Medici. At nullum horum propriè & reverà esse neutrum patebit modò ex ijs, quae ad Medicorum argumenta adducta respondebimus.

Itaq; ad I. Quod corpus decidentia vel lapsurum in morbos habent pro neutro, ita refellimus: Hoc decidentia corpus aut est ante initium morbi, aut in initio. Si ante initium: utiq; adhuc sanum, cum nondum morbus inceperit. Si in initio: agrum est, licet minus quam postea futurum, & opem Medici per artem prophylacticam requirit, ut à morbo majori aliàs secuturo praeservari possit. Et quid aliud est declinatio praeter naturam, quàm morbus, vel morbi incrementum?

Ad II. De corpore convalescentia, quod itidem pro corpore neutro habent, similiter arguimus, neutrum non esse. Est enim corpus convalescens aut in fine morbi, aut post finem. Si in fine: adhuc agret; licet minus quàm ante & opem Medici requirit per artem analepticam ut corpus morbo majori vexatum reficiatur & viribus restituatur, utq; reliquiae morbidae adhuc inherentes eradicentur. Si post finem: corpus habebis sanum, quia desijt morbus.

Ad III. Quod ajunt senum corpora ferè semper indigere Medico: & obycere etiam possent, omnes ferme homines ita

2.

Ad argu-
menta Me-
dicorum
Responde-
tur.

1.

2.

3.

futuros agros cum pauci reperiantur, qui non vitium aliquod morbidum sentiant. Respondemus verum esse, paucos reperiri reverà sanos, præsertim inter senes, quibus senectus ipsa morbus est. Atq; hoc promeremur delictis Cotidianis, quorum stipendia sunt morbus & mors.

Conclusio.

Proprie ergo, accurratè, & Philosophicè loquendo corpus animalis aut sanum est aut agram, nullum medium, quod neutrum dici debet. Latà tamen loquendi ratione & in usu Medico, quo minùs corporis neutri vocem retineamus nihil prohibet: nam sæpe cum vulgo loquendum, cum sapientioribus verò semper sentiendum.

PROBLEMA

II.

*Mulier an aberratio sit naturæ & per Accidens generetur, ceu vult Aristoteles?
Neutiquam.*

SEXUS muliebris nimium à quibusdam contemnitur, dum Sex Aristotele probare conantur, mulierem naturæ esse monstrum; imò aliqui eò dementia & puerilis stultitiæ progressi sunt; ut seriò negaverint feminam esse hominem, scriptis etiam hac de re editis satis futilibus. Quibus opinionibus revera monstrosis opponant mulieres Christum hominis esse diciq; filium; fuisse verò Mariæ secundum naturam humanam filium. Imò opinionum harum autores monstra nuncupent, siquidem à monstris nati sunt ijs ita volentibus: neq; enim simile nisi simile generat. Sed qui cum his disputationem prolixam institueret, in nugis puerilibus inutiliter tempus & chartam collocaree.

Contra

Contra Aristotelem autem hoc loco pro mulieribus disputandum fuit: quas vult esse aberrationes naturae, & per Accidens generari, ac si natura semper intenderet generationem maris per se tanquam ejus quod perfectum est: femina verò fieret, quando natura impedita non potuit marem gignere. Unde nonnulli Peripatetici feminam naturae monstrum, marem orbatum; mutilum, occasionatum, accessorium &c. vocitare non erubescunt: nec dissentit Galenus lib. 14. de usu partium Cap. 6. & 7.

Possunt verò harum opinionum monstrofi autores hisce rationibus sese communire.

I. Observatum est feminas saepe progressu temporis mares fieri, quando nimirum calor fortior factus organa generationis foras protrusit. Argumento est, antea imperfectas fuisse, jam verò perfectiores.

II. Feminae frigidiores sunt viris, humidioris & mollioris naturae, minus valida, prudentia & sapientia incapaciores quae omnia indicant feminas respectu virorum monstra dici posse, licet forte absolute monstra non dicantur, ut nonnulli excusant.

III. Alij acrius urgent marem & feminam specie differre, ideoque feminam non esse hominem, si mas homo est.

Quidam verò Recentior Aristotelem tueri annitens variis elabendi rimas querit, & vult quoad gradum perfectionis naturae, naturam potius intendere marem quam feminam, sed quoad scopum universalitatis, vel quoad naturam universalem, intendi non tantum marem sed etiam feminam. Paulo verò post aperte sibi contradicit, inquiens: naturam universalem intendere perfectum quid & absolutum, particularem verò naturam intendere diversitatem temperamentorum & partium in Individuis humanis.

Nos è contra statuimus non modo feminas non esse monstra, non per Accidens generari: sed putamus insuper naturam

Sententia
Aristotelis
de Mulie-
ribus.

Feminam
esse mon-
strum, quo
modo pro-
bari possit.

1.

2.

3.

Decisio
quorundam.

Contra-
dictio.

Plures ge-
nerari fe-
minas
quàm vi-
ros, proba-
tur.

1.

intendere generationem plurium feminarum quam viro-
rum. Id verò quod ut plurimum fit, non per Accidens sed per
se est. Quam sententiam nostram ita probamus.

2.

I. Experientia si consulatur quæ rerum Magistra omnium
est, utiq; apparebit in animalium variis generibus plures
nasci feminas quam viros. In humano genere semper plures
feminas in lucem edi testantur Historici, & illi qui quotan-
nis numerum nascentium utriusq; sexus hominum annotant.
Gallinas adspice, cum pullos habent, utiq; ad plurimum mayo-
rem famellarum numerum reperiēs. Ita & in alijs.

3.

II. Magis sollicita debebat esse natura de feminarum gene-
ratione, quia brevioris vitæ sunt quam viri: Itaq; plures ge-
nerari debuere, quam masculi.

4.

III. Mulieres non tanto tempore operam dare possunt libe-
ris atq; viri. Illæ enim ad annum saltem quinquagesimum;
hi ad septuagesimum imò ad octuagesimum prolificari possunt.
Ideo famellarum major numerus magis necessarius.

5.

IV. Multis feminis unus vir sufficit, sunt enim tempore
gestationis fetus inutiles femellæ, & interim mas adhuc
suum officium facere potest, alijsq; prospicere. Videmus ita
toti gregi vaccarum unum aut alterum taurum sufficere. Sic
unum aut alterum equum, vervecem, caprum, gallum, anse-
rem &c. multis famellis. Idem & in humano genere natura-
liter fieri posset, ni prohiberet lex divina, polygamiam non
concedens.

V. Sinistris genitalibus vena major est, testisq; turgidior &
plenior. Atqui Hippocrati Galeno, & autoribus nō indoctis alijs
femina generantur à sinistris, mares à dextris. Vnde dexter
testiculus Hippocrati ἀρρενόγον & vel marem generans dici-
tur, sinister θηλήγον & feminas procreans. Nec absque

omni

omni fortasse fundamine. Putatur enim dexter Testiculus calidior esse, & semen magis continere percoctum, quia sanguinem & spiritum puriorem & calidiorem ex vasis magnis, venâ cavâ & Arteriâ magnâ recipit. Sinister frigidior, & semen continere serosius & imbecillius, quia ut plurimum ab emulgente venâ materia defertur.

Cur dexter testiculus marem generet.

Quibus ita comprobatis, perspicuum esse cui vis potest, quod mulier non sit ~~an~~ aberratio; non ~~an~~ oblatio quædam ceu vult Philosophus lib. 4. de gen. animal. cap. 3. Nullo verò modo monstrum, sive absolute dicas sive respectivè.

Conclusio.

Feminam non posse dici monstrum probatur.

Nam

I. Quod ut plurimum generatur & per se, non est monstrum vel aberratio

Mulier ut plurimum generatur & sæpius quam mas; ut hætenus ostensum.

Ergo.

Major ex ipso Philosopho manifesta est, qui monstra raro fieri & extraordinariè, docet rectissimè lib. 2. Physic. t. 79. & lib. 4. de gen. animal. cap. 5.

II. Nullum monstrum perfectius esse potest eo quod secundum naturam est.

At aliqua femina perfectiores sunt ijs qui secundum naturam sunt ut viris.

Ergo aliqua femina non sunt monstra. Et si aliqua, cur non omnes?

Major manifesta est.

Minor vel ex Aristotele lib. 9. de gen. animal. cap. 1. probari potest. In genere canum Laconico feminae sunt sagaciores viris. Panthera & Vrsa maribus sunt animosiores.

Aliquæ feminae perfectiores sunt Viris.

Addimus nos non nullas feminas etiam in humano genere quibusdam maribus esse calidiores.

III. Quod I

III. Quod degenerare potest in monstrum, illud jam monstrum non est, alioquin non degeneraret.

At Sexus femineus degenerare potest in monstrum, uti notum est.

Ergo.

IV. Si mas & femina specie non differunt, utiq; femina non magis quam mas monstrum erit.

Sed verum primum, verum ergo & secundum.

Minor ex sequenti problemate lucem mutuabitur.

V. Sine quo perfecta non fit animalis generatio, illud monstrum non est.

Sine muliere non fit perfecta generatio: Ergo.

Major liquet: Nam ex fine rerum naturalium perfectio petenda.

Consequens jam est, ut ad argumenta Antagonistarum respondeamus.

Ad argu-
menta con-
traria re-
spondetur.

1.

Feminas
aliquando
mares fieri.

Ad I. quo dicebatur feminas aliquando in mares mutari non equidem inficiamur. Neq; pro fabulis habendum, uti multis visum est. Empedocles de se loquitur cum ait:

Et puer ipse fui nec non quandoq; puella.

Plinius exempla aliquot habet, & nonnulla à se visa lib. 7. natur. histor. cap. 4. Livius etiam exempla citat. Albertus, D. Augustinus, (qui ex gentiliis scriptis commemorat, & mulieres in viros, & gallinas in masculinum sexum conversas) Gellius, Sabellius, Alexandrinus, Lusitanus, Montanus, Donatus, Antonius Torquemada, Montanus, i. experim. c. 21. & alij. Ipso die nuptiarum quandam virginem sponsam prodeuntibus genitalibus in virum mutatam fuisse prodiderunt aliqui Historici, & Roma idem aliquando evenisse memorat Volaterranus. Quasdam mulieres etiam notum est, postquam diu & per annos multos in matrimonio

vix

vixerunt, in mares mutatas, ut exempla habet Iov. Pontanus, & alij. Imò aliquas etiam postquam liberos pepererunt, viros factas esse idem Pontanus exemplis comprobat. Pareus libro 24. cap. 5. inter alia exempla hoc habet: fuisse quandam nomine Iohannem ad annum 14. postea vero ipsi forte ancilla accubanti & in lecto lascivienti prorupisse virilia; & deinde Iohannem vocatum. Ita & Fulgosius de Salernitani cuiusdam civis filiabus duabus natus majoribus ad annum 15. quæ Carola & Francisca appellabantur; Postea vero Carolas & Franciscus. Plura alia exempla licet suppetant, haud opus est adducere.

Sed oggerimus nos rursum exempla haberi etiam ex maribus feminas factas: quid ergo valebit adversariorum conclusio? Refert Ausonius Beneventi puerum quendam repente factum virginem his verbis:

Nec fatis antiquum, quod Campano in Benevento,

Vnus Epheborum virgo repente fuit.

Et ante paucos annos, ut habent publicæ historia, & fide dignorum hominum probationes, in Vngaria miles quidam factus est in castris puerpera, prolisq; propater fuit Illustris Comes Mansfeldicus Dux exercitus Germanici generalis.

Atq; dum ajunt fortio rem calorem causam esse in viris, quod organa generationis protrusa sunt, quid respondebunt ad hoc quod antea adduximus, feminas aliquas viris calidiores esse nonnullis, sicciore, & ad actiones promptiores? Cur in ijs non protrusit natura membra intus abdita? Cur non in femellis rapacium animalium?

Ad II. illa omnia non arguunt feminam esse oblesionem vel monstrum, nam diversitas talis in ipsis etiam viris deprehenditur.

Mares fieri
aliquando
feminas.

2.

B

Sed

Sed dices: respectivè, in comparatione ad marem tanquam perfectiorem, ita dici potest. Respondeo I. Ita omnia monstra vocaveris in respectu ad ea quæ perfectiorem aliquem gradum habent. II. In generibus rapacium animalium femellas maribus potentiores esse, fortiores ad quærenda alimenta & injurias eligendas promptiores, sciunt Venatores, ut nihil jam dicam de Cardani opinione, qui mulieres viris calidiores esse voluit: Nihil item de Aristotele, qui calidiora animalia & magis prona in Venerem asserit ea quibus testes intus latent.

3. Ad III. respondetur problemate sequenti.

PROBLEMA

III.

An mas & fæmina specie differant?

N

Sexum Masculinum & fæmineum specie non differre rectè statuit Aristot. lib. 10. Metaph. cap. 9. & lib. 1. de gen. animal. cap. 23. ubi ait: quanquam diversa sunt animalia mas & fæmina, tamen specie idem sunt: Verbi gratiâ homo utrumq;

Qualis in-
ter Sexum
utrumq; sit
differentia

Quomodo verò differant exponit idem Philosophus lib. 12. Metaph. c. 3. masculinum & fæmininum esse proprias affectiones, vel potius modos, ortos ex diversâ partium dispositione & conformatione: addè & secundum alios, Temperamenti. Atq; hæc Accidentalîs tantum est differentia, non specifica, cum non sumatur à formâ sive animâ rationali, sed tantum à diversâ partium corporis dispositione. Alij inquiunt esse diversos nature gradus: & masculinum quidem esse gradum nature intensum; fæmininum, remissum.

In

In sexu itaque non esse specificam differentiam ita probatur.

I. Species in speciem non transi.

At aliquando ex femina fit mas, & contra mas ex femina.

Ergo masculinum & femininum specie non differunt, sed tantum diversi sunt modi & gradus.

Minor sit evidens ex exemplis problemate precedenti propositis.

II. Duae diverse species in unam simul non concurrunt.

At sexus uterque in uno animali simul esse potest. Ergo.

Minor ita liquet. Leporibus uterque est sexus; ut qui modo se pro maribus gesserunt in congressu statim etiam se pro feminis ostendant, & contra. Quod non tantum auctores probata fidei testantur, sed Venatores ipsi, quibus fidem hac parte derogare non possumus. Idem affirmant de Hiæna Plinius lib. 8. cap. 30. Oppianus lib. 3. Venat & Ovid. lib. 15. Metamorphos. inquiens.

—quæ modò fæmina te rgo

Passa marem est, nunc esse marem miramur hyænā.

III. Quidquid non reperitur in omnibus animalibus, illud essentielles animalis differentias constituere non potest.

Sexus non reperitur in omnibus animalibus. Ergo.

Minor innotescit ex Philosopho lib. 2. de generatione animal. 7. cap. 4. & lib. 4. de histor. animal. cap. 17.

PROBLEMA

IV.

An cantus & Musica ad curam morborum, aliquid faciant?

Affirm;

Marem &
feminam
specie non
differre
probatur.

1.

2

Sexus uter
que in uno
animali.

In curatione morborum cantus certe veteres tanti fecere ut curatos aliquando inde asseruerint Ischiadicos, Lienosos, Quartanarios, Colicos, Phreneticos & alios. Tanta vis musica est, ut hominem quasi extra se rapiat & in pristinum statum reducat. Tritum est illud: Musicam & vinum letificant cor hominis. Quemadmodum ergo vinum cor corroborando & letificando hoc efficit, ut haecdem alacrius assurgant. ne cum hoste morbo videlicet decertent: Ita nonnunquam fieri potest ut Musicâ cor & vires erigantur, & quasi sustententur ad expugnandum aduersarium.

Aliqui
morbi, solâ
Musicâ
curantur.

Sed mirum magis hoc est, morbos aliquos esse qui solum Musicâ exstirpantur, nec remedijs alijs facile, quod quidem adhuc cognitum. Est enim Phalangij genus quoddam in Apuliae partibus à Tarento Tarantula dictum, cujus morfu quàm vespere ictu acerbior homines, ut messorum vexati perpetuo canunt, illacrymant, delirant, in primis verò omnes saltant; nec aliter sanitati restituntur, quam adhibitis Musicis modalis animum delinientibus. Hinc ex animalibus hisce pulvis ritè factus & usurpatus hominem perpetuò quasi saltare facit. Quâ de re videatur in Magia naturali lib. 2. celeberrimus vir Iohannes Baptista de Porta Neapolitanus, sanctor & amicus noster colendissimus.

Salus Vt
quid.

Hic affectus similis videtur isti, quem saltum S. Viti, quia huius invocatione se liberari putant, appellant: in quo homines perpetuò per septimanas etiam aliquot noctu & interdiu choreas ducunt, donec viribus prostratis, & attritis pedibus ad se redeunt, adeo tum imbecilli ut vix refici queant. Vbi tamen non videtur adesse convulsio hos motus ciens, uti Arabes putarunt; sed mens alienata.

EXERCITATIO SECVNDA

Respondente

NICOLAO COLCHIO

Stendalio Marchico.

PROBLEMA I.

An rectè faciant ditiores matronæ, dum infantulos suos alijs Nutricibus lactantibus committunt?

RECTISSIME.

NON defuturos animi oculis præ-
sagimus fore, qui impensè novitati nos addi-
ctos calumniabuntur, nimiumq; nos vete-
rum placita & decreta contemnere: præsertim
cùm non tantùm in hoc, verum etiam sequen-
tibus varijs problematibus à sententia communi ferè omnium
recedamus. Quibus opponimus hoc: Veritate nihil esse anti-
quius, quam qui sectatur spretis hominum, qui falli & fallere
nati sunt, autoritatibus, veræ antiquitatis, minimè vero no-
vitatis studiosus est; Quia vero in regionibus politioribus
ferè omnibus in more admodum positum uxoribus splendidi-
oris fortune, regum, principum, nobilium & aliorum, in-
fantem non nutrire proprio lacte, sed nutricis alicujus bonæ
uberibus committere; Questionem hanc in utramq; partem
ventilabimus: An Matres lactare debeant proprios infantulo

Matres
propriis
debere la-
ctare libe-
ros, proba-
tur.

Re futatio
primæ ra-
tionis.

Cur homo
habeat pat-
tum in ani-
malibus la-
boriosissi-
mum.

an vero nutricibus rectè adhibeant. Et tandem concludemus illud, quod nullus Autor luculentus vel statuit vel rationibus comprobat; Rectius nimirum facere matronas illas, quæ nutricum alienarum lacte prolem ali volunt.

Communis opinio, matres propriis debere ubera præbere infantibus, acriter propugnatur à Favorino apud Agellium, Christophoro Vega, Plutarcho, alijsq; non Philosophis modò, sed præsertim Theologis: Atq; argumentis ducuntur sequentibus: Quibus ordine responsiones subjungere libet.

I. Bruta proprios fætüs lactant, Ergo multò magis Homines id facere tenentur, nisi brutis immaniores esse ve-
lint.

Respondetur 1. Non idcò sunt immaniores. Bruta enim natura instinctu ita nutriunt, quia intellectu carent, ut sibi invicem nutriendam prolem concedere haut queant. In hominibus unus alteri auxiliari potest & debet, secus quam in brutis fit. 2. Bruta meritò lactant fætum quem non tanto cum dolore exclusere, ut in humano genere femina. Nam rectè Aristoteles dixit; inter animalia cuncta unum hominem habere partum maximè laboriosum, tum ob vitam molliorem & sedentariam; tum quod homini caput majus, quo primò in lucem editur. Tantis igitur doloribus ereptam miseram puerperam, & jam nonnihil letantem rursus molestiis suctionis exponere immane videretur, & brutis optandum.

II. Arg: Lac in uberibus matris hæreditas est infantis, cum idem sit sanguis, quem in utero hausit, jam saltem de albat. Hanc ergo hæreditatem, cui adluevit, ei demere injuria est.

Respond;

Respondi: 1. Adfuevit sanguini; jam lac capiet; quod siue matris siue alterius nutricis sit, lactamen est: quemadmodum vitulum hoc vel illo lacte vaccino alere perinde fuerit. 2. Lac Matris hereditarium esse largimur: At licet hereditas nobis cara, tamen si quis dat melius quid, commodius, pretiosius commutamus.

Refutatio
secundæ
rationis.

I II. Aliàs frustra Natura lac matri dedisset.

III.

Sed Responsio in promptu est, naturam pro necessitate dedisse, ut nihil deesset pauperibus in solitudine parientibus, aut aliàs ratione nutriendi alià destitutis, ut brutis.

Refutatio
tertiæ ra-
tionis.

IV. Obijcit Favorinus apud Agellium: Compertum esse, si ovium lacte hædi, caprarum agni alantur: In his gigni lanam duriores, in illis pilum teneriores. Et canes lacte felium nutritos inquirunt perinde mures capere atq; feles. Sic quia Romulus & Remus lupæ uberibus aliti, dicuntur Romani facti postea, quasi lupi rapaces. Et Iustinus autor est, quendam cervæ uberibus enutritum tantâ pedum pernicitate fuisse, ut cervis ipsis non cederet.

IV.

Respondetur I. In his omnibus exemplis diverse semper adducuntur species, ex quibus lac petitur. At nolumus nos humanum partum vel canis lacte alendum, vel asine, vel cervæ &c. sed humano. 2. Si vera exempla sunt allata; proderit lac lupinum pro futuris militibus strenuis: cervinum pro cursoribus futuris, tabellarijs, ambactis, & omnis generis ministris. Sed fides sit penes Historicos. Scribit Galenus de agricola quodam qui centum annos vixerit solo lacte. Pono fuisse vaccinum: Si vera sunt exempla Historicorum allata, mirum est colonum illum non in vaccam vel taurum mutatum fuisse.

Refutatio.

V. Nutrices ut plurimum meretrices sunt;
Quarum mores & animus infantibus
cum lacte in stillantur.

Refutatio

Respondetur 1. Eligatur honesta & pia. Hac si haberi non potest, saltem quæ ex humanâ fragilitate lapsa non perseverat. 2. Non adeo, uti putant, multum ad ingenium formandum facit nutrimentum, quod naturali facultati succurrit, non immediate animali, multo minus rationalis animæ facultatibus. Hinc rectè Scaliger exercitatione 212 Nempe lectissimarum nutricum alumnos animo fero multos agnovimus, eosq; parentibus partim bonis partim malis. Ad ingenium ergo & mores plus faciunt sydera natalitia, horoscopi, progenitores, situs & natura loci, bona corporis temperies, educatio &c. Quare frustra Tiberii bibacitatem, & Caligula crudelitatem nutricibus imputare Autores videntur.

Scaliger.

Ad ingenium quæ
faciant.

VI

VI, Nutrices non tantâ sedulitate alunt infantes non proprios, quia mercede conductæ.

Refutatio.

Respondetur. Accedat materna etiam cura & inspectio continua.

VII.

VII. Ita obijciunt, Si matres proprios infantes non lactant, frustra sunt mammae. Atq; ideo geminae datae, ut gemellos lactare queant. Respondetur. 1. Datae sunt mammae, ut lac pro necessitate subministrarent: neq; opus est, ut ad alendum semper proprium fatum adsint. 2. Non ob gemellos datae sunt bina ubera, sed ratio communis est geminationis aliarum partium; Alioquin quid dicendum, quando terni, quaterni, eduntur fetus. Dices rarum esse. At rarum est gemellos nasci, si cum iis quæ communiter unum edunt fatum, mulieribus

Refutatio.

An ob gemellos bina data
ubera.

bus

bus fiat comparatio earum quæ geminos procreant. Atq; hæc-
nus adversariorum objectiones præcipuæ omnes, & in me-
dium allata sunt, & è medio sublata.

Nostra vero opinio quæ à vicarijs stat nutricibus, sequenti-
bus stabiliter rationibus.

I. Primis diebus lac est aquosius & tennius. Quia hu-
mor nondum ad suetus ad mammas affluere. neq; mamma
etiam in elaboratione lactis adhuc satis exercitata sunt
donec frequentiori puelli attractu spiritus & humores magis ad
ubera attrahantur. Si ergo primis diebus præstat infantulum
uberibus nutriri vicariae nutricis, quæ lac fundit magis pin-
gue minusq; serosum & aquosum (quod idem & in animalibus
usu venit, ut quo longiori temporis tractu post partum lac
mulgeatur, eò plus butyrofa substantia & pinguedinis, minùs
vero aquosa obtineat) utiq; continuatio laudanda; Ne ex mu-
tatione detrimenti aliquid soboles sentiat. At si metuis ne ex
nutricis moribus aliquid imbibat: serò nimis amoves. Nam
primis diebus retrahere, uti dictum, non conducit, si vero
postea retrahis; tamen

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
testa diu. —————

2. Labes per contagium necesse est accedat primis diebus, ex
lochiis impurissimis & fermè venenatis, nouimestri spatio
detentis, unde non mirum est, infantulos sæpe morbosos ni-
mium fieri, & brevis vite: quod non ita facile fieret, si in-
fantes statim bonæ & benè habitæ nutrici admoventur.

3. A partu puerpera ut plurimum infirmior est & agrior,
obpenam diuinam in Eva inchoatam ut cum dolore & labore
enteretur. Statim ergo puerperæ uberibus infantulum ad-
movere, esset non modo matrem denuo nimiumq; cruciare,
verum etiam infantem morbis & mortis periculis exponere.
Nam quæ alis sanguis, videlicet in morbidis morbidus, tale lac,
quod ex eo generatur.

Matres nō
debere la-
ctare pro-
prios infā-
tes Opinio
nostra, pro-
batur.

I.

Lac sero-
sius est
quod cito
post partū
emulgetur.

II.

III.

IV.

4. Si sanæ sunt statim à puerperio; tamen adhuc immane est eas doloribus ereptas mox aliis rursum subijcere molestijs.

V.

5. Imo brevi à partione tempore conjugalis amoris delicias regustare cupit conjunx, vel alteruter, vel uterq; Et rectè quidem ad implendum illud: Crescite, & multiplicamini. Aut itaq; conjuges hoc officium mutuum sibi invicem denegabunt, & interim tentationes & peccata ruant necesse fuerit, vel saltem corporis morbos; aut si amorem pristinum exercent; infans lactari nec potest nec debet à matre, cum ex viri commercio lac corrumpi nemo nesciat: Atq; tum si antea mater Infantulum ipsa nutrit, jam tamen nutricibus committere cogitur. Quod si jam dudum factitasset & à principio; longè Hercule rectius, evitanda mutationis causâ, cui infantes tenellos & impatientes exponi haut convenit. Hinc contraria etiam sententiæ propugnatores concedunt nutrices, quando matres aut aegritudo aut conceptus impedit.

VI.

Dilemma.

6. Mater ad lactationem admittenda aut sana est aut agra. Si sana: aut excusari potest ob impedimenta legitima, cōceptus, vel alia; & tum nutrice opus est: aut non excusari potest legitime, ob mollem ignaviam, novercalem immanitatem, delicatam superbiam, luxuosam vitam, aliudve vitium: & neque tum admittenda ad lactationem mater, ne infans materna illa vitia (quæ imbibit cum lacte nutricum asserunt Adversarij) hauriat. Ergo planè non admittenda est, ut lac prabeat mater; sed nutrix aliqua vicaria.

VII.

7. Probamus exemplis infinitis in orbe Christiano Regum, principum & Heroum qui sæpius vicarium lac sugunt quàm maternum: Et tamen aequè feliciter & benè res geritur. Immo si cum lacte mores imbibuntur, præstat nutricis in Heroibus lac, quando matres luxui, molli superbie &c. sunt dedita:

Conclusio.

Hiscè itaq; constitutis, aliena nimirum obstetricis lac ma-

terno

terno preferendum, sciendum insuper non statuere nos promiscuam nutricum multitudinem admittendam. Nam nutrix eligenda est non quavis, sed monente plutarcho, proba & honesta, moribus verecunda, hilaris, placida, sobria, casta, nullum agnoscens viri commercium, legitimum vel illegitimum, sermone expedito & blando, non garrula, corporis sanitate optima & inculpata; quæq; lac prabeat substantia mediocris incrassitie & tenuitate, omni ex parte aequale, colore candidum, sapore dulce, odore gratum nec fatidum. Absit ergo statuamus quamcunq; eligendam, qua in re nimium peccant hodie quam plures matronæ. Tales nutrices bonas, quæ animum quæ corpus ferunt fuisse Lacanas, quarum operâ etiam exteri sint usi, teste plutarcho.

Non quavis nutrix eligenda. Cautio. Bonæ nutricis requisita.

PROBLEMA II.

An SEMEN & SANGVIS sint principia materialia partium humani corporis, an solus sanguis, an verò solum semen?

Postremum adserimus.

Ad conservationem speciei à viventibus omnibus materia aliqua promanare debuit, ex qua simile generaretur aliquod. Non enim sicut ex veteri cicada, aut ex phenice novum aliud nasci perhibent: ita ex planta intercunte, tota nova alia corporali progignitur (nisi sub spiritali aliqua specie) nec animal simile ex priori, modo quocunq; pereunte, ordinario nature cursu exsurgit: sed viventia inquam materiam aliquam relinquunt, ex qua simile sibi generant, adeoq; quodammodo immortalitatem non numero, sed specie, quæ semper est, & æterna, desiderantia in posteris se conspicienda præbent. Hac materia in humano genere anxie à Philosophis & Medicis inquiritur.

De materia
partium
Corporis
Opinio 1.

Semen &
sanguinem
esse princi-
pia mate-
rialia, alio-
rum sen-
tentia.

Partes
quotupli-
ces.

Partes sper-
maticæ
quæ,

Partes hæ-
maticæ
quæ & quo-
tuplices.

Cutis cur
media in-
ter sper-
maticas &
carnosas.

Et prima quidem opinio communis eorum est qui accura-
tiores esse viderig, volunt; esse nimirum partium corporis no-
stri duo materialia principia: Semen & Sanguinem, Gal. lib.
2. de natur. fac. l. 3. lib. 1. de sanit. tuend. in initio, & lib. 1.
de semine c. 11. Ita tamen ut in illo sit principium materiale
paucissimum, in hoc plurimum; rursus in illo effectivum po-
tentissimum, in hoc imbecillimum.

Sententia hæc communis communiter sequentibus stabili-
tur munimentis. Quia alie sunt partes spermaticæ sive semini
ortum suum acceptum referentes; alie verò Hamaticæ vel
carnosæ, ex sanguine natæ, Gal. lib. 1. de sem. c. 11. lib. de con-
stitut. artis 6. in arte medica, lib. 1. de tuend. sanitate: &
Avicenna lib. 1. fen. 1. doct. 5. lib. 1. Alie cum non reperiantur
in corpore animalis partes viventes, utiq, hæc duo principia
materialia partium corporis agnoscenda sunt, nec plura nec
pauciora.

Seminales partes eaq, similes, quas recensent accu-
ratiores scriptores, sunt: os, cartilago, ligamentum, membrana,
fibra, nervus, arteria, vena. Quanquam tres ad sensum so-
lummodo similes sint; cum constent ex tunicis, ostiolis,
medulla &c.

Partes hamaticas sub carnis nomine comprehendunt,
eiusq, quadruplicis: musculosæ, viscerosæ, membranosæ, glan-
dulosæ. Qua de re nos alibi fusiùs & diligentius agere decre-
vimus. Cutim vero exactè mediam naturam obtinere ajunt
inter spermaticas & hamaticas eò quod exactum ob sensum &
à natura in usum animalis destinatum non plus ex semine,
quàm ex sanguine, nec ex hoc plus quàm ex illo impetrare
potuerit: ut ita exquisitè, in neutram partem magis inclinans
de partibus utriusq, generis, tam seminalibus, quàm carnosis
judicium ferret. Partes ergo spermaticæ ex recepta plurimo-

rum

rum & Philosophorum & Medicorum opinione sunt quaecumq;
frigida sicca, dura, alba, exsanguis. Sanguinea verò talida,
molles, rubra & carnosae.

Secunda opinio est Aristotelis; qui lib. 1. de gen. anim.
cap. 20 lib. 3. de part. anim. c. 5. & alibi materiam anima-
lium sanguine praeditorem statuit solum sanguinem mater-
num seu menstruatē. Semen verò feminae non admittit in ge-
nerationem, licet non ignoraverit, humorem in vasis fami-
narum inveniri solitum, quiq; in actu venereo cum voluptate
ijs effunditur; nam ejus expressis verbis aliquoties mentio-
nem inijcit: sed rationem potius humoris alicujus mutilis ex-
crementitijq; habere putat, non seminis. Ita enim lib. 1. de
gener. anim. c. 20. Initio ait: quod autem semen conferri à
femina per coitum nonnulli existimant, propterea quod inter-
dum simili voluptate afficiatur ut mas, simulq; aliquid hu-
moris secernat: Id non humor seminalis est, sed loci proprius.
Vteri enim excretio est, quae alijs evenit, alijs non &c. Inte-
rim, quin alijs in locus habeat, non ignoramus. Semen
verò paternum in rationem materiae non admittit, & hoc
recte quidem nostra sententia; sed nudi efficientis vicem ge-
rere censeat.

Hanc Philosophi alioquin summi & ad miraculum usq; do-
cti sententiam non tantum deservere emunctiores Peripate-
tici & proprii asseda, tanquam erroneam & futilem; sed spre-
vere etiam alijs sapientiae indagatores, praesertim verò schola
Æsculapij Alumni: qui tamen omnes, quantum quidem nobis
constat, primam sententiam totis, quod dicitur, ulnis am-
plexantur.

Tertia sententia nostra est: partes animalium adeoq;
ipsius hominis ex solo semine tanquam materia ex qua con-
stare & primo conflare: sanguinem vero maternum cur-

Signa sper-
maticae
partis Si-
gna haemae
Opinio II

Opinio III
nostra.

rere ad partes nutriendas augendas & amplificandas, neutiquam primitus constituendas. Et hanc quidem sententiam nostram non absque veri similitudine comprobare licet.

Probatur I.

1. Ex analogia aliorum viventium in quibus unum tantum principium est materiale: Etenim videmus plantas cujuscunq; generis non nisi unum obtinere principium materiale, videlicet semen: quod in terram conjectum exsurgit in plantam similem, ei quæ semen protulit; nec alio adventante eget, seu materialiter constituyente, at nutrientem & amplificantem interim materiam nullatenus respuit.

II.

2. Partes spermaticæ dictæ in se habent aliquid sanguinis, & carnosæ in se habent aliquid seminis. Concidit ergo distinctio usitata partium in seminales & carnosas, usitato modo intellecta. Partes spermaticas ex sanguinis affluxu quasi subtegmen obtinere sive alterum materiale constitutivum principium, ex semine vero stamen & prima quasi filamenta, ipsi qui primam opinionem sectantur Autores edocent. Carnosas vero partes filamenta etiam spermatica habere tanquam fundamenta, idem non eunt insicias.

III.

3. Quandoquidem carnosas partes omnes vult prima opinio esse ex sanguine, quid dicendum de substantia cerebri, quæ alba est & ex sanguis; de carne item propria membranarum improprie appellatarum videlicet ventriculi, intestinorum. Hic reperies nonnullos ex semine ortum tribuentes his partibus, nonnullos verò ex sanguine. Nobis vero partes omnes ex semine primam trahunt originem.

Communis
distinctio
partium si-
miliarium
salvatur.

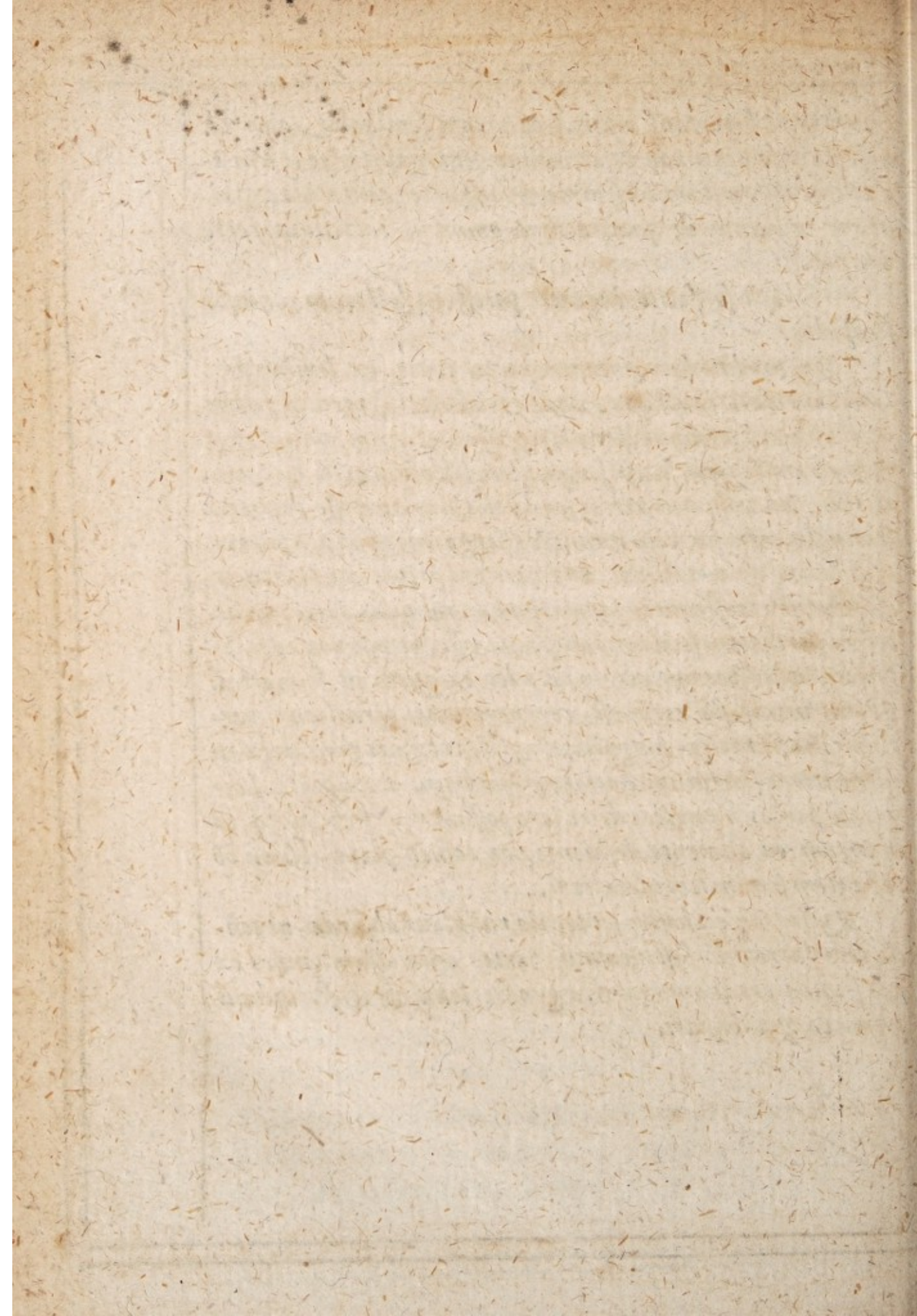
At quomodo salvabimus distinctionem partium similium in spermaticas, hematicas, & exactè mistas. Negabiturne, dicet quispiam, carnosas partes posse regenerari cum

cum sanguis suppetat semper, secus quam seminales, quæ ob defectum seminis non resarciuntur. Et negabitur ne cutim aqualiter esse mistam ex semine & sanguine, cum alias exquisitum iudicium de qualitatibus omnibus tactilibus ferre non possit.

Hic se facile ingerere potest in lectorum animos scrupulus.

Quemadmodum putamus partes omne ex semine fieri tanquam materia ex qua, unde & adversa sententia fateri cogitur non tantum in spermaticis esse portionem seminis; verum etiam in carnosiss & sanguineis, licet minus in his quam in illis: Ita volumus partes seminales plus accepisse portionis seminalis, carnosas verò minus, sed sanguinis affusi pl9 pro amplificatione & nutritione, non vero pro prima constitutione. Cutim vero censemus in proportionem ad reliquas partes mediocrem portionem seminis indeptam esse; nempe non adeo copiosam instar spermaticarum nec adeo exiguam ut hæmatica. Et jam manifesta ratio est regenerationis carnosarum partium, quæ sit ratione sanguinis amplificantis, uti & cicatrix in cute ratione sanguinis. Ratione etiam hujus amplificatis sanguinis partes hæmatica decrescere possunt valdè & subito, eo nimirum ceu alimento deficiente, non tamen planè absumi ob restantem seminatalem materiam.

Nulla itaq; ex nostra sententia pullulant absurda, ut concludere intrepidè sustineamus, partes animalium omnes ex solo semine tanquam materia generationis & constitutionis primæ ex qua conflare.

EXERCITATIO TERTIA

Respondente

SAMUELE GEUSUVIO

Longoleusino Austrio.

PROBLEMA I.

An semen utrumq; patris & matris, an verò
solum maternum, materiale principium
sit generationis partium in ani-
malibus?

Posterius adstruimus.

Constat jam in generatione a-
nimalium & ipsius hominis, solum semen
esse materiam ex qua partium. Quaritur
ulterius, quodnam semen materia? In
plantis id scrupulosè inquirere deliri esset
hominis; cum ibi confusi sint sexus, ut non
nisi ab uno prodeat semen; Nec alterius congressu ex se pro-
gignant, siquidem ad movendum sunt aptæ, sed inhaerescunt
semper alimento radicibus infixæ. Caterum quia in anima-
lium genere sensus particeps, geminus sexus à natura datus
est, masculinus & foemininus; Et uterq; materiam semina-
lem colligit atq; emittit; dubium non immeritò fieri potest,
an utrumq; semen, an verò unicum, materia sit statuenda.

Nos fortè primi videmur hanc dubitationem afferre, cum
aliàs recepta opinio hætenus omnium fuerit in scholis Medi-
cis & accuratioribus Philosophicis, utrumq; semen requiri, &

utrumq; se habere tam activè quàm passivè, hoc est, in utroq;
adesse & materiale principium, & effectivum; licet quàm
plurimi effectivum potentius in virili spermate concedant.
Cajetanus tamen in secunda secunda ad q. 154. art. 12. quia
convictus argumentis concedit contra Aristotelem, fœminas
semen edere, negat illud habere vim activam, sed esse subje-
ctum, ex quo fœtus componitur. At satis firmiter hoc Cajeta-
nus nec statuit, nec probat.

Opinio I.

Prima ergo opinio est hac communis, & in scholis rece-
pta: utrumq; semen & virile & muliebre esse materiam
generationis partium, & in utroq; etiã latere vim effectricem;
ita ut utrumq; semen naturam utriusq; principij sortiatur, effi-
cientis & formalis ratione spirituum, quibus undiquaq; per-
funditur; materialis verò ratione crassamenti seu crassioris
corporis. Et hujus opinionis sunt cum Galeno Medici & Phi-
losophi ferè omnes.

Fœmineū
semen effi-
ciendi vim
habere,
quomodo
probet Fer-
nelius
1. 2. 3.

Fœmineum autem semen efficientis etiam rationem ha-
bere, nititur probare Fernelius,

I. Quia non habet alium ortū in fœminis, quàm in maribus,
sed à testibus & vasis.

II. Quia mulier morbosa sicut podagrica, calculosa &c. prolem
horum malorum heredem facit.

III. Quia partus plerumq; matri similis.

Refutatio.

Sed omnes hæ rationes laborant vitiosissimâ consequentiâ.
Possunt enim illa omnia ratione materia accidere, ut conclu-
dere haut quaquã liceat: Ergo semen fœmineū vim habet acti-
vam & generatricem. Quoad similitudinem præsertim inter
matrem & fœtum, quia hoc alicujus momenti argumentum
esse videtur, breviter ita dissolvendum: Similitudo quidem
provenit immediate à virtute formatrice, quæ viri est, non
fœminæ. Hæc tamen variè modificatur ad hanc vel illam effi-
giem, à dispositionibus materia antecedentibus ex matris vi-

Similitudo
matris &
fœtus
unde.

activa

activâ remotâ factis, ex quâ remota etiam similitudo oritur.
IV. Validius fortassis ita quis insurgeret ex Galeno lib. 1. de emine cap. 5. qui Aristotelem reprehendit, quod suorum principiorum oblitus in plantis & animalibus natura opera diverso modo explicet. Ita, inquam, quis insurgere posset: In plantis semen ipsum, & materiam & formam dat; cur ergo non in homine?

4. Ratio.

Sed respondemus nos, malè assimilari plantæ semini unicuique semina semen, vel unicum maris. Quemadmodum communis opinionis assertores volunt, semen utrumque seorsim consideratum habere vim & agendi & patiendi, rationemque & efficientis & materia. Ceterum plantarum, in quibus sexus distinctus non est, seminibus correspondet χύμα, quod ex utroque semine maris & femina primum oritur, non tamen ita intelligendo particulam ex, ac si vellemus maris semen unum esse materiam, ex qua fetus fit. Distinctio hæc hauriri potest vel ab ipso Aristotele lib. 1. de generation. animalium, cap. 23. cum ait: Et quanquam diversa sunt animalia, mas & femina, tamen specie idem sunt: verbi gratia, homo utrumque. At in plantis facultates istæ miscentur, nec mas à femina separatur, quam ob rem ex se ipsa progenerant, nec genituram emittunt, sed conceptum, quod semen vocatur, afferunt.

Refutatio.

Plantæ semini quorum modo humanum respondcat.

V. Ita quis obijciat: Si mater non activè etiam concurrit, relatio ejus & patris non habebunt idem fundamentum proximum, videlicet actionem: adeoque paternitas & maternitas, seu relatio, qua pater refertur ad filium, & ea qua mater ad eundem, specie distingui dicentur quod ἀποτὸν.

Sed responderi de facili potest, relationē maternitatis fundari in actione generandi, ad quam non concurrat, materiam organizando, quod viri est, sed remotè.

Refutatio.

VI. *Potentia ejusdem rationis consequuntur formas ejusdem speciei. Atqui mas & femina ejusdem speciei formas habent (non enim differunt specie, uti exercitatione prima problem: ultimo manifestum factum est) Ergo si mas habet potentiam activam, eandem habebit femina.*

Refutatio.

Respondetur, formas in eadem specie convenientes consequuntur potentia ejusdem rationis, i. e. ejusdem nature specificæ, non verò ejusdem ordinis & gradus; alioquin omnia, quæ viro tribuuntur, tribuerentur & femina, & è contra: quod absurdissimū. Licet enim specie nō differant sexus masculinus & femininus, diversitamen gradus sunt.

7.

VII. *Muliebri semen fit ex sanguine optimo & spiritu affluente, ad instar virilis. Non ergo magis in illo, quàm in hoc sopita & mortua esse potest spiritiosa seminis pars, sed actionem in generatione etiam obtinebit.*

Refutatio
prima.

Respondemus I. non omnem actionem nos detrahere muliebri semini, cum concedamus eam, quæ disponit, ad inferiores & subservientes formas: at eam denegamus, quæ ad formam vitalem producendam pertinet. II. ex tali collectione sequeretur, æqualem vim agendi inesse semini feminino & masculino: quod ipsi, qui nobis adversantur, autores Clarissimi haut concedunt, quia femineo non nisi exiguam & impotentem actionem, in respectu ad virum tribuunt.

Secunda.

Ita semen virile materiam quoq; esse prolis probant, quia intus manet injectum, nec redit. Sed sequitur ne hinc Ergo abit in materiam partium fœtus? Galenus verò sex rationes

habet

habet contra Aristotelem, præcipue lib. 1. de semine cap. 1. probantes ex semine partes aliquas fieri. Verum istæ contra nos nihil concludunt; cum maximè tangerent Aristotelis sententiam, pro materia sanguinem ponentis, non semen.

II. Opinio est Aristotelis & paucorum, qui eum sequuntur, virile nempe semen non intrare tanquam materiam in constitutionem partium corporis; sed nudi efficientis rationem habere: non aliter ac artifex suâ substantiâ in lectum vel fabricam non ingredi potest, sed efficientis causæ duntaxat vicem sustinet: Et sicut Coagulum lac coagulans efficientis, non materia rationem subit. Ita enim Philosophus lib. 1. de generat: animal: cap. 20. Sed evenit porro quod ex rectâ ratione est, ut cum mas formam & principium motus præbeat, fœmina corpus atq; materiam; quemadmodum in lactis concretionem corpus lac ipsum est, succus aut coagulum principium spissandi cogendiq; obtinet; sic quod à mare in fœmina distinguitur, intelligi debeat. Et certè sacra scriptura; ut incidenter hoc allegemus in formatione hominis; tali similitudine utitur, cum dicitur: Sicut lac me fudisti, & sicut caseum me coagulaisti. Aristoteles verò ulterius in fine capitis inquit; Quod si mas est ut movens & agens, fœmina quæ fœmina, ut patiens, sequitur ut ad maris genituram fœmina non genituram, sed materiam conferat. Quod & fieri ita videtur: natura enim menstruorum pro prima materia est. Capite verò sequente ait: Nam cum in universum animo complectimur, non ita effici unum ex patiente agenteq; videtur, ut quod agit, in eo quod efficitur, insit; necominò ex eo, quod movetur, quicquam constitui. At fœmina quidem, quæ fœmina, patiens est; mas quæ mas agens, & unde movendi principium

II. Opinio.

est. Et paulò post: non ex ijs unum quod gignitur, est, sed ita
ut ex fabro & ligno lectus, aut ex cera & forma globus est.
In eandem sententiam loquitur cap. 22.

Nec enim mas omnis semen mittit, & quibus mittitur
maribus nulla pars fœtus, hoc est sicut nec à fabro quicquam
secedit ad lignorum materiam, neq; pars ulla artis fabrilis, in
eo, quod efficitur est, sed forma & species ab illo per motum in
materia existit. Et lib. 2. cap. 4. ait: Itaq; corpus & magnitu-
dinem præberi à fœmina necesse est, à mare nihil tale necessa-
rio desideratur. Ac paulò post: Corpus ergò ex fœmina, anima
ex mare.

Fœminæ an
semen ha-
beant.

De fœminino verò semine Aristoteles mutus est & men-
struum sanguinem pro sola materia substituit. Verùm fœminas
revera semen & habere & emittere notissimum est: cum te-
sticulos & seminis vasa, uti mares, habeant, ejaculentur item
semen copiosum satis, crassum & album per insomnia, titilla-
tiones, congressus; atq; in dissectis cadaveribus fœminarum,
quæ diu sibi temperarunt à coitu, in vasis semen circumfluere
deprehendatur, inq; testibus crassius atq; perfectius; & non-
nunquã adeo copiosè effundi, ut dissectionem impediat, teste
Andernaco.

Opinio III.
nostra.
Solum fe-
men fœmi-
næ esse ma-
teriam
animalis.

III. Sententia nostra est, eaq; inter has binas media. Ex parte
enim consentit Aristoteli, ex parte Galeno, & cõmuni sententiæ.

Cum Aristotele facimus in hoc, quòd semini virili solius effi-
cientis rationem tribuat, ut activè se habeat in generatione,
non passivè intret ut materia: quando verò Aristoteles fœ-
mina semen materiam generationis negat, & menstruum san-
guinem loco seminis nobis obtrudit, tum non injuriã ab eo di-
vortium facimus.

Cum Galeno & ejus sequacibus concordiam alimus, dum fœ-
mina semen pro Materia cognoscunt: at discordiam, quando se-
men illud mulieris partialem causam materialem arbitrantur,

& vi.

& virile tāquā alicrā partialē adjungūt. Atq; ita nō uno prin-
 cipio cōtēti plurib; sicuti & in precedēti problemate, nimis de-
 lectātur. Quēadmodū verò in precedente problemate statui-
 mus unū principiū generationis partiū humani corporis: ita
 & in hoc, cūm quaritur de pluralitate seminū; unicū principiū
 materiale proximū admittim; semē nimirū mulieris, quod
 purē passivē se habeat; unicū etiā efficiēs proximū, purē a-
 ctivē se habēs videlicet semē masculinū, à quo solo veniunt
 spiritus. Vnum ergò generationis principium forma & propter
 dōvāpū efficientis causā rationē habet mas, qui facultate sua in
 alio gignit; alterum subjecti, & propter adōvāpūā materia
 rationē sortitur fœmina, in qua gignitur. Nam vim gignēdi
 semini maris tribuimus (fœmineū verò à maris semine move-
 tur) à quo prima operatio, quæ ebullitio dicitur, & spumificatio;
 quia secundā actionē, seminis temp; vel gradum vocant alii
 qui partiū delineationē, tertiā carnificationē, quariā perfectā
 omnium conformationem. Atq; rectē comparari potest semen
 maris scintilla; fœmineum verò fomiti.

Hoc verò nō ita sine sale accipi volumus, ut nō alioquin actio alie
 qua in semine muliebri se exerat. Nā ut gallina per se facultatē
 habēt gignēdi ova (nō verò fœcūda & ad vitam destinata) ita
 fœmina facultatem habere potest produciendi formas inferio-
 res misti alicujus alteri subordinatas & subservientes; quod
 liquet maxime in ijs animalibus, quæ ex specierum diversa-
 rum permistione oriuntur; ut cūm ex capro & ove ovīs gene-
 ratur, sed durioris lana. Itaq; ad officia aliqua, quæ genera-
 tionem antecedunt, fœmina per vim activam influere potest:
 qualia sunt sanguinis coctio, seminis confectio, ejusdem ad
 uterum evocatio, calefactio, conservatio, &c. At non ad pro-
 ximam & precipuam formæ dispositionem: quam organi ra-
 tionem appellare liceat. Licet ergò ad formæ introductionem
 mulier quoq; remotē prepararet; non tamen proximē & efficien-
 ter ad eam concurrat.

Hinc

Refutatio

Semen fœ-
 minæ ali-
 quam a-
 gendi vim
 obtinere.

Hinc ut habet Philosophus lib. 2. phys. c. 2. §. 24. in artibus ars inferior disponit materiam, superior verò formam introducit.

Questio ergo est, an à femina ultimò disponatur semen, & delincentur atq; conformentur partes per vim activam propriam femelle? Vel quod idem est, an activè concurrat mulier ad introductionem formæ animatæ? Hoc verò nos negamus cum Aristotele, Averroce, Avicenna, Alberto Magno, Thoma, Cajetano, Durando, Capreolo, Alense, Hervao, Marsilio & alijs contra Hippocratem, Galenum, Fernelium, Heurnium, Laurentium, Vegam, Lemnium, Vesalium, Vallesium, Valeriolam, & fere omnes Medicos; nec non nonnullos Philosopho-Theologos scholasticos, Scotum, Bonaventuram, Occamum &c? Et hoc in simul volumus semen femininum in generatione solam præbere materiam ex qua; hanc verò seminale materiam esse infœcundam & inertem, nisi vis & efficacia accedat efficientis, videlicet virilis seminis, à quo omnis fœcunditas, virtus & efficax actio est. Hoc verò varijs modis probare possumus.

Nostra sententia probatur.

1.

Quemadmodum in precedenti problemate analogiam aliorum viventium adduximus; Ita nunc quoq; analogiam aliorum animalium in scenam prodire jubemus. Aspicite volucres, ut Gallinas, Anates, Anseres &c. pisces item, insecta &c. Atq; in animalibus hisce aquatilibus, reptilibus, volucribus &c. solum maternum semen materiam esse ex qua generationis, liquido & sole meridiano clarius manifestabitur. Et hoc si est, uti esse revera deprehendetur, cur non eadem ratio in animalibus alijs & homine ipso, nisi diversitatem omnino requiri & necessariam esse quispiam demonstret, & quidem ex natura potius libro, quàm scurrilibus & nugatorijs rationculis, quas nimium depereunt hodie vel multi, qui vera sapientie

sapientia sectatores meritò esse, alijsq; pralucere debebant. Sed
eamus nos ad naturæ librum,

Ecce in volucribus; Exempli gratiâ, gallinis ad maturam
etatem proVectis, ut ova integra & vera pariunt, etiamsi
nondum unquam commercium maris agnoverint. Nec quicquã
materie accedit seminalis ex mare. At infœcunda sunt & ir-
rita ova, nisi congressus galli accedat, quo fœcundantur ova
jam confecta & integra: Vt ita mas efficiens revera sit, fœmi-
na materia & patiens; unde etiam Philosophus lib. 1. de ge-
nerat: animal. c. 21, ait: Quapropter nonnulli ex ijs, qui ut
gallina generosa procreentur, operam dant, ita mutatis ad-
missarijs faciunt, tanquam non misceantur, constitutionemq;
subeat semen, neq; omni ex parte venerit, ex ambobus enim
venisset. Itaq; bis partes easdem haberet, sed sua facultate
semen maris materiam contentam in fœmina, & cibum qua-
litate quadam afficiat.

In generatione oviparorum piscium haut diversum quicvis
etiam plebejus observare potest, & observant continuè pesca-
tores, aut qui piscium naturam aliquo saltem modo cognitam
habent. Vide Aristotelem lib. 1. de generat: animal. c. ult. Pli-
nium lib. 9. c. 50. Rondeletium lib. 4. c. 3. Pisces ova colligunt,
continent, atq; ad integritatem perducunt; at infœcunda
sunt ova, nisi justo tempore marium accedat congressus & quasi
afflatus, ut vim inde concipiant, & ova fœcudentur. Nam
cum fœmina ova deposuit, mas deinde illa semine conspergit:
quæcunq; id attigerit, vitam assumunt, reliqua verò irrita &
à maris calore orbata contabescunt; quia masculinum semen
activam facultatem ad generandum possidet, & quasi non ad
quantitatem mas conferat, sed ad qualitatem, ut inquit Ari-
stoteles. Interim quæ rarò contingunt, contra uni-
versalia præcepta obijci non debent: Vt cum in nonnullis pîsci-

bus marem dari, ambigit Aristoteles lib. 6. de historia animalium, c. 73. & cum Rondeletius Erythrinos & channos omnes asserit esse fœminas. In his enim extraordinariè confusus esse potest & indistinctus sexus? quod ordinariè in plantis est. In bombycibus sive vermiculis, sericum conficientibus, id ipsum accurate & diligenter inquisivimus; atq; in Italia multis ad oculum demonstravimus. Ejusmodi enim bombyces magno numero in museo nostro aluimus, ut totum annum eorum cursum observaremus, variasq; metamorphoses, quæ in his animalculis animadversa mortales ictu admirationis non levi percutiunt. Ejusmodi, inquam, bombyces folliculis suis perforatis egressas, & nunquam adhuc mares passas dissecuvimus, atq; plenissimas ovorum integrorum & quoad corpulentiam perfectissimorum invenimus. Alias verò maribus adjunximus, quibus cum tempore aliquo (ut fieri adsolet in his animalculis) adhærebant congregientes: postea verò simulac ova aliquot excluserunt, subito sectioni subjecimus; & ova hanc aliter se habuisse, ac in reliquis dissectis mares nondum passis, deprehendimus. Quia nimirum mares non dant nisi vim & efficaciam, suntq; loco efficientis: at fœmina solum materiam perfectam suppeditant.

In insectis, quid eveniat quamplurimis, ipse non ignoravit Aristoteles, ut patet ex lib. 1. de generat. animal. cap. 21. & 22. Nam in insectis mares nonnulli per coitum semen non immittunt, nec membrum ullum in fœminam indere visuntur; sed è contra fœmina particulam sui quampiam inserit in marem, & veluti materiam ad opificem adhibet: in quam deinde mas vapore quodam (loco seminis) vitæ facultatem conjicit. Ideo diu coit hoc genus animalium, absolutumq; brevi generat, quia imbecillem habet vim procreatricem, & universi corporis calore & spiritu generat. At in perfectioribus animalibus mas tanto facultatis robore præditus est, ut cum de se vim

se vim quandam cum semine in fœminam immiserit, possit ita absens sobolem gignere.

Atq; hæc omnia probationis primæ & primariæ loco sint posita. Reliqua argumenta, quæ adducemus, si non necessario, probabiliter tamen & cum veri similitudine colligent.

II. Vnum convenit esse principium, non duo, cum in uno consistere videantur quasi omnia: Nec verisimile est, utrumq; semen habere rationem efficientis. Sed in animalium procreatione putandum est aliquid esse ut materiam, aliquid ut efficiens; & officium agendi & patiendi subjecto distingui: non enim idem sunt agens & patiens seu subjectum.

Quare cum masculi sit agere, fœmina erit pati, & materiam subministrare. Hinc Aristoteles ipse fœminam materia comparat, & virum formæ, dum inquit; Materia appetit formam, ut fœmina virum.

III. Ex duabus speciebus cum quid generatur matrem imitatur fœtus. Similitudo enim speciei quia materiam maximè sequitur, matrem potius quàm patrem representat. Vt ex capra & ariete pronascitur hircus vel capra; non ovis. Ex cane & lupa animal exsurgit, quod semper magis matrem facie, cauda &c. refert.

IV. Et ideo semper plures fœmina ordinariè generantur in omnibus ferè animalibus, quàm mares: uti exercitatione primâ problemate secundo ostensum est.

V. Taceo jam in humano genere sexum fœmininum à plurimis statui, & exemplis varijs probari molam ex se generare etiam absq; viri agnitione: quæ materia, quia fœcundante viri virtute caret, non vivificatur. Fernelius aliquot in locis testatur rudiores molas mulieres concipere,

aliquando vi proprij duntaxat seminis, nullo viri concubitu.
Sic & alij autores. Sed hæc, ut controversa, mittimus.

7. VII. Si fœmina semen habet fœcundum, poterit citra maris congressum gignere, hoc est, si vis activa in semine mulieris consistit, ex se ipsa poterit procreationem efficere. Atqui hoc est contra experientiam. Ergo illud falsum fuerit.

Obiectio. At dices: imperfecta est virtus materna, & sociam sibi paternam asciscere cogitur.

Solutio. Atqui respondemus: Cùm duæ partiales causæ ejusdem speciei ad unum effectum concurrunt, poterit aliquando unius virtus intendi & crescere, ut sola eundem effectum producat. Sicut si duo equi currum trahunt, tractu quatuor graduû, ut alteruter partialiter trahat, tractu duorum graduû, fieri equidem potest, ut unius tractio intendatur ad quartum gradum saltem alterius fortioris equi, ut absq; ope alterius currum trahat. Cur ergo non similiter excrescit virtus materna, activa si esset, ut sola procreet, præsertim cùm dentur fœmina multæ nonnullis viris calidiores & fortiores?

8. IIX. Verisimilis redditur nostra sententia ex adversariorum illâ concessione, quâ maris semen majorem agendi vim & efficaciam habere largiuntur, fœminæ verò minimam, & patiendi, instar materiæ maximam.

Sed in quem finem, quæso, vis illa exigua activa fœminino semini tribuitur?

Hinc etiam hæc rarò contradictionibus sese involvunt; quod unius Fernelij exemplum manifestat.

Contradi-
ctio in
Fernelio.

Ita

Ita enim ille libro 7. de procreatione hominis capite 1. Fœmina corpus & materiam, mas animam & speciem confert. Est enim mas, à quo motus, procreationisq; origo manat; Fœmina, quæ materiam segetemq; subministrat. Quapropter mas id animal, quod in altero gignit: fœmina vero, quod in se ipso.

At capite 6. sibi contrarius ait:

Id autem (fœminæ semen) vim habere procreantem & fingentem, inde colligitur, &c. Et paulo post: Ergo semen, quod de mulieris partibus similaribus decessit, ad similitum partium effectiōnem & conformationem vim quandam obtinet, tametsi ea profectò minor est & infirmior, quàm quæ à maris semine confertur. Ita alijs in locis varijs communem opinionem tuetur.

PROBLEMA II.

Herba rorida an in pulmonum affectibus utilis?

Herba rorida alijs Ros solis dicta, item Rorella, salsirola, &c. in pthysicis, aliisque similibus pulmonum affectiōibus à multis admodum commendatur & usurpatur, tum crasso modo exhibita, tum Chymicis & debitis tractationibus præparata.

Non desunt autem, qui ejus usum in ejuscemodi Casibus simpliciter damnent, hac commoti ratione; quòd caustica virtute polleat. Nim tusa una cum salis nitri grumis cutim rumpit, ad mota ob pyroticam, quâ donata est, facultatem.

Ros solis
cur à non
nullis im-
probetur
in pulmo-
num affe-
ctibus

I.

*Hec quanquā ita se habeant, tamen usus ejus ob causam allas-
tam nullo modo proscribendus est. Nam I. non adeo in-
tense causticam virtutem possidet.*

2.

*II. Multa extrinsecus urunt, & vesicas inducunt, qua
intus sumta nequaquam nocent; sed plurimum potius emo-
lumentum adferre poterunt.*

*Si quis miretur, cur adurentia intus sumi simpliciter
possint absq; damno, Galenum adeat, qui hujus rei sufficientes
reddidit rationes, dum inquit, cur vesicantia ut allium &c.
extra urant, intus verò non noceant. Quia hūc transferre
hautquaquam opus esse videtur.*

3.

*III. Imò in ejuscemodi pulmonum affectibus talia desidera-
mus medicamenta, quae vi urendi nonnihil praedita sunt. Ita
enim praestantissima sunt Medicamina; petum (& ex hoc con-
fectus syrupus, aut oxymel) Erysimum (& ex hoc syrupus factus
Lobelij) allium, cepa, radix Dracunculi, Pancratiū, ruta,
Scylla, Sinapi, atq; alia acra, quae extrinsecus adhibita ex alto
trahunt, exulcerant, crustas inducunt: assumta verò non ita
interiora arrodendo impetūt: verum humores excrementitios,
quibus scatent pthistici atq; nonnunquā suffocantur, pituitosos &
viscosos extenuant, & incidunt; altera exsiccant, & à putre-
dine vindicant; caloremq; nativum inde obrutum, & animi
vigorem revocant. Sic in pulmonum talibus affectibus quid
praestantius sulphure, croco &c?*

PROBLEMA III.

*Esula Adriatica an sit Turbith antiquorum? Esula quaedam
rara reperitur in littoribus & Insulis sinus Adriatici, ma-*

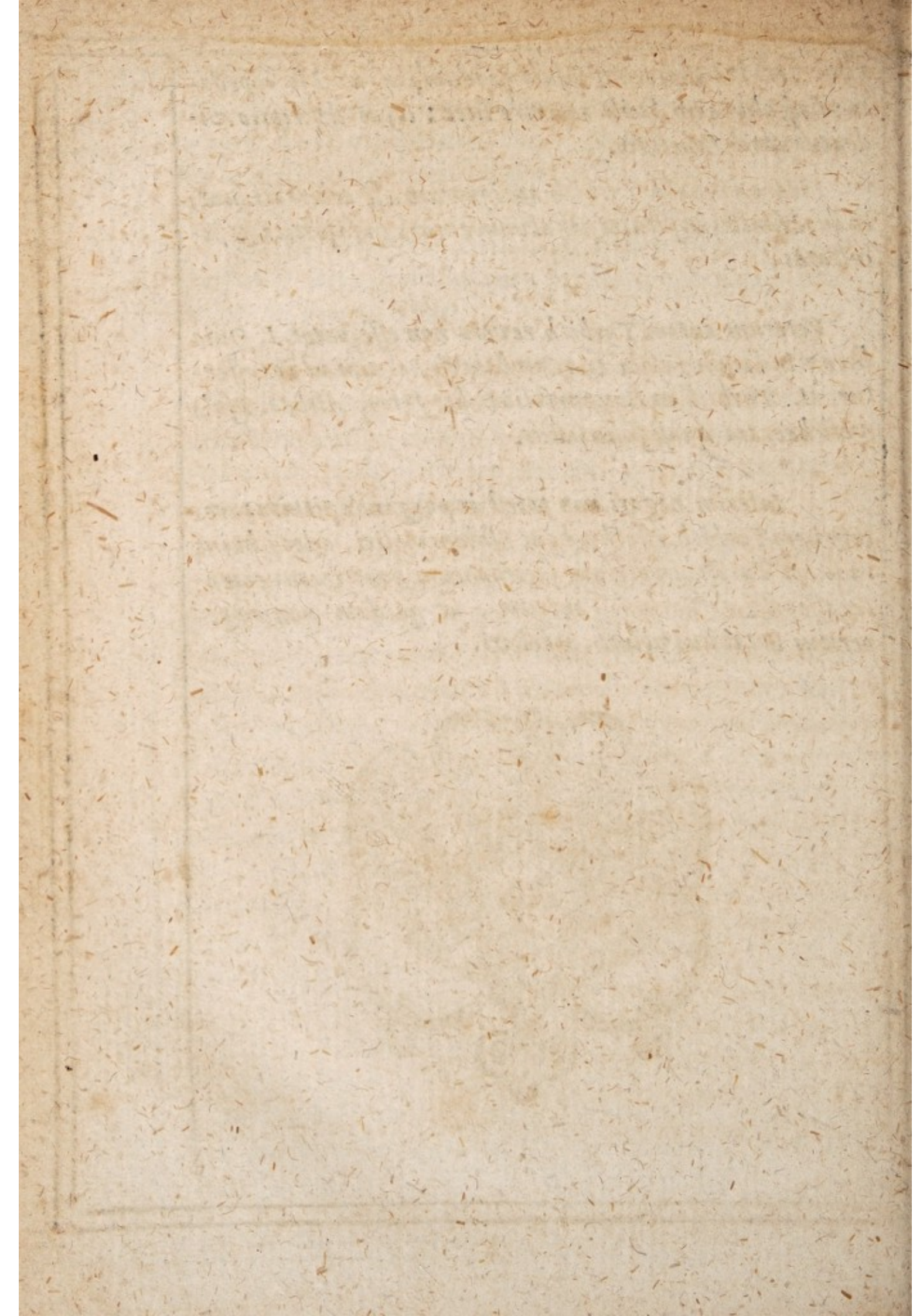
*ximè verò in Venetorum Insula quadam¹ exigui Lio appella-
ta; neq; alibi eam facile reperire licet: cujus descriptio vi-
deatur apud Lobelium.*

*Hanc nonnulli Turbith antiquorum esse arbitrati sunt,
eò quòd similes in pituita per alvum exturbanda sortita sit fa-
cultates.*

*Veterum autem Turbith revera non esse, patet. I. Quia
hoc ex Indorum Insula Dio Cambaja & Bazaim ad nos affer-
tur. II. Turbith antiquum folia habet fermè Althea. Esula
verò hac rara quasi folia salicis.*

*Interim negari non potest, in purganda pituita pares
cum vero Turbith effectus hanc Esulam moliri, adeoq; hujus
radicem Turbithi veterum succedaneum haut inconvenien-
ter esse posse, & Turbith Venetum, ut quidam non impe-
peritus Botanicus voluit, appellari.*

EXERCITATIO QUARTA

Respondente

DANIELE FABRICIO

Dantiscano.

PROBLEMA I.

Quot Sectæ Medicorum?

*E numero sectarum Medicarum
authores non consentiunt, neq; nos cum illis.*

*Galenī tempore tres notæ fuere sectæ: do-
gmatica, methodica & empirica; & hunc
numerum sectarū diu retinuere eruditi medici*

Galenī assecla.

*Hodie uno omnes ore quatuor constituunt: tres nimirum
dictas, & spagiricam, quam alij paracelsiticam à nomine cul-
toris ejus artis haud postremi vocitant.*

*Nostra opinio est quinq; Sectas medicorum revera inve-
niri, de tribus enim prioribus Galenī ut nihil dicamus: duas
dicimus nostro hoc seculo, maximè si à dogmatica recedamus,
tenere; Empiricam novam & Spagiricam.*

*Putamus enim Empiricam modernam à veteri longè dis-
ferre. Quæ omnia ut facilius intelligatur breviter qualibet
harum sectarū declaranda fuerit.*

*Empirica vetus quid sit, si Galenum consulamus, facile
ejus ingenium reperire licet. Ab experientia vel observatio-
ne dicebantur Empirici, quod eam solam in morborum curatio-
ne, ut sufficientem judicaverint, absq; ulla indicatione, corpo-*

Quinq;
sectæ Me-
dicorum.

Sectæ Em-
pirica vet
quid.

risq; humani, causarum internarum, & facultatum cognitione ijs ut imperitis potius quàm expertis, incomprehensibili. Ad curam vero prisca hi Empirici ex tribus fontibus remedia colligebant: Inspectione propriâ, historiâ, & analogismo. Et omnia remedia ad hæc tria capita referbant: fortuitum, Consultum & imitatorium; tandemq; ex signorum Syndrome quid agendum colligebant.

Empirica
nova quid.

Empirica moderna, quam novam vocare fortè licet longè à prisca illa distat, & inter omnes sectas medicas imperitissima, atq; ad orcum ableganda, cum authoribus, qui hodie proli dolor, nimio cum damno & pernicie humanorum corporum eam exercent. Videmus enim ubiq; homines adeo sanitatis suæ prodigos & negligentes, ut curam corporis sui committant ludæis nonnullis, Carnificibus, Agyrtis, circumforaneis, monachis, Sacerdotibus, obstetricibus, & aniculis quibusvis etiam delirantibus, imò qui vis ferè hodie talem vult se profiteri medicum, qui remedia ad quemvis etiam morbum, si Deus placet, ad unguem pernoscit, hi inquam Empirici nostrates, à prisca longissimè discrepant, cum sine analogismo & experientia remedia observent, quando enim vident remedio aliquo hunc & illum ægrum sublevari, iam statim promoti sunt medici, & suam deprecant experientiam; hunc & illum curatos esse hoc medicamento: ideoq; (liberaliter concludunt) omnes liberatum iri qui eo uti non recusaverint. Hinc tot ubiq; in foris & publicis placeis Agyrtæ Stentore clamosiores, quibus se committere non verentur homines etiam prudentiores qui haberi volunt, cum iactura non modo corporis, sed etiam animæ: quam inscijs deperdunt si fortè pessundatur corpus blanditijs & mendacijs islorum nebulonum, quibus se volentes concediderunt, non interim nescijs, illos artem medicam haud callere, nec quidquam de corporis humanæ partibus,

inter-

internis causis, facultatibus &c. cognitionis habere. Vnde sapienter in Galliis civitates nonnullæ circumforaneos ejusmodi non tolerant, sed deprehensos cum ignominia & plagis ejciunt, ad civium conservanda corpora, imò & uti dictum, animas.

Quid enim quæso temeritate plenius esse potest, quàm hæc deliria Empiricorum? hoc medicamentum in hac dosi unum atq; alterum liberavit, ergo & te & omnes sanabit. Exempli gratia, in hoc vel illo Cephalalgiam removuit; ergo idem fiet in omnibus.

Atq; idem medicamentum perniciosissimum esse potest aliis, si consideras diversam morbi causam, morbi mores, motus, alia symptomata, alias vires, diversitatem temperamentorum, ætatis, sexus, regionis, temporis, vitæ instituti, consuetudinis, habitus corporis, aliarumq; conditionum, solum prudenti medico cognitarū. Exemplum sit, purgans aliquod validum in magna dosi do viro robusto, phlegmatico, & ad purgationē difficili, ex Dania vel Norvuegia oriundo &c. consideratis omnibus propinatū pharmacū in hoc subjecto, hoc loco, hoc tempore &c. rectè operabitur. Videns Empiricus vel alius Imperitus egregium successum, describet remedium, servabit, aliis indiscriminatim propinabit. Iam certè occurrere ipsi subjectū tale potest, quod si adeo temere hauriat, in manifesta pericula & ipsam mortem præcipitabitur. Hi ergo nostri sunt Empirici. Quid? hoc nomine indignissimi sunt, Nam ut constat ex Philosopho lib. 1. Metaph. & lib. 2. post. anal. experimentum est ex multis memoriis, vel, quod idem est: multa memoria sunt una experientia, ex qua deinde universale in anima fit, memoria vero ex sensu. Vnū cogitare deberēt Empirici, quod inquit Horatius Augenius. Vir medicus præstantissimus: Multa fiunt, quæ diversā habēt causam, quam vulgò creditur: atq; ad experientiæ habitum non unum vel alterum

Secta Methodica
quid.

experimentum, sed hominum fide dignorum, magni Iudicii, & prudentum longa observatio requiritur.

Tertia Secta methodica e. falso à suis authoribz ita vocata, ab artis cōpēdiariā rationē, Experientiā, noticiā item loci affecti, causarum facultatum & similium, reijcit. Solam indicationem ab affectu ad curationem sufficere arbitratur. Definita est ab ijs hac secta, cognitio evidentium communitatum (quibus solis utebantur) finem medicina sequentium. Nam tria hac communia in morbis, tantummodo respiciebant: adstrictum, fluens, & ex his compositum. Hisq; utilem indicationem, laxationem, adstrictionem, & maximè urgenti obviationem. Præterea in alijs sectis multa innovare lubido fuit, plurima ut aliena & superflua reijcere, ideoq; contra summum Hippocratem asserere, vitam longam, artemq; medicam brevem, ac ita facilem, ut tota sex mensibus disci possit. Quibus hodie in Philosophiā persimiles sunt Ramei, præsertim vero Lulliani.

Alpinus

Hanc sectam nuper restauravit vir præclarissimus, Prosper Alpinus, Botanicus Patavinus, Præceptor noster & fautor honorandus: qui de ejus restitutione integrum volumen conscripsit, quod brevi in publicam lucem, uti nobis narravit, prodibit.

Secta dogmatica,

Quarta inter Empiricam veterem & methodicam media est, cum experientia rationem conjungens, unde rationalis dicitur & dogmatica, & ob Galenum, ejus patronum præcipuum, Galenica: hodie familiam ducens in reliquis: nam ubiq; stipendijs maximis à Regibus, Imperatoribus, Principibus, & Rebus pub. ejus cultores cumulantur.

Hæc secta aliqua ex observatione utilia deprehendi vult, ut deleteria & nonnullorum medicamentorum vires: aliqua vero ex indicatione, quorum videlicet causa reperiuntur. De qua secta nihil amplius, cum ejus dogmatibus omnes hodie libri medici scateant.

Spagirica
secta.

Quinta

Quinta spagirica dicitur: quia Alchymiam spagiri-
cam primus vocavit Theophrastus Paracelsus, teste Zuingero
ἀπὸ τῆς σπᾶν quod vellere vel divellere significat & ἀγείρειν
congregare: quod in solvendo & coagulando maximum vide-
atur negotium consistere. Alij Hermeticam vocant, ab Her-
mete illo Trismegisto. Alij paracelsisticam, ob Paracelsum
ejus cultorem industrium.

Hermes.

Paracelsus

Verum si de artificiosa medicamentorum preparatione
sermo est: ante Paracelsum Spagirici veteres eximij vige-
runt: Avicenna, Geber, Rasis, Villanovanus, Morienes,
Rogerius Bacon, Lullius, Isaacus Hollandus, Tritheimius, & alij.

Chymici
ante Para-
celsum
multi.

At in medicina constitutione, imò Philosophiæ totius,
Paracelsus novam excogitavit sectam, reijcens veterum o-
mnium Principia & Causas. Nova principia excogitavit,
Causas & affectiones, sumpto fundamento. 1. ex operationi-
bus Spagiricis, seu libro naturæ. 2. ex harmonia & similitu-
dine partium & vicissitudinum in πάντα & παντοίως.
Cui seu maximo fundamento innititur doctrina Paracel-
sistica, proq; confesso & concessio sumit eandem semper & ubiq;
esse rationem in toto mundo & in homine. Sed hac omnia
uberius declarare, consilio supersedemus.

Sed quærat nunc aliquis Ex tot propositis sectis quæ-
nam ineunda? Nostrum quidem non est illud hoc loco voce
prætoriam decernere. Vnum saltem monemus, præcepto Galeni-
copareant omnes, volenti, quod hic à patre suo admonitus, ne
esset ullius addictus jurare in verba magistri. Et illud is-
psum in scriptis suis abunde inculcavit, etenim Libertinos
illos vocat qui addicti sunt autoritatibus, item tyrannicam
eorum doctrinam & reprehendit sumopere eos, qui se Praxa-
goreos, Hippocraticos &c. appellant. Vnde ipse Galenus reijcit

Dubium.

ſapè aliorũ ſententijs, ut Hippocratis, Platonis, Ariſtotelis, Chriſtippi: quia ipſi veritas cura magis cordi q̃ fuit.

Quod diſcant ex Galeno, qui in arte medica Galenici tantũ audire volunt, ejusq̃ authoritate ad ignaviã magis quam diligentiam viam ſibi ſternere adlaborant. Preſtitit verè multa in medicina Hippocrates, multa Galenus, multa & alij. Cuiq̃ ſua laus debetur, & imitatione omnes digni ſunt. Vbi vero aut à vero diſcedunt, aut nonnulla non ſatis explorata habent, alius etiam ſuum faciat officium, & veritatem, quã nihil antiquius eſt, quã nihil ſtudioſius inquire debet, ſectetur & tueatur.

PROBLEMA

II.

Pestis an nonnunquam ex aſtrorum influentijs oriatur?

Affirmatur.

Dira lues peſtifera, flagellum divinum ob humana peccata contextum, unde originem habeat, quando à cauſis theologicis recedimus, anxie quaritur. Ejus vero diſſeminationis variæ cauſe ſunt: Viçtus prava ratio, uti ſapè fit, in caſtris & annone caritate: aeris inquinatio: ſimplex contagium ex agri aſſatu, abſq̃ aeris inquinatioe vel aſtrorum influxu: meteora & exhalationes non diſſipatæ: pharmaca artificialia peſtifera: terror & imaginatio: præſertim vero diſpoſitio patientis peculiaris & occulta, qua alij facilius & citiſſimè, alij difficilius, alij planè non venenum illud peſtilens imbibunt.

Pestis
Cauſæ.

Quæ-

Quæritur autem an non etiam Cœlum vel cœlestia Corpora pestem causare possint? Plurimi, qui ob artis Astrologice ignorantiam astris nullam vim & influxum tribuunt, aut si aliquem, saltem bonum, & qui artificum Astrologorum effata pro nugis & vanis habent (quorum rationibus in Astrologia nostra satisfecimus) negativam tenent; nunquam videlicet ob influxum astrorum pestem oriri, aut oriri posse.

Nos contra arbitramur, non quidem semper, sed aliquando ob siderum influentiam, nullis precedentibus manifestis causis, pestem pullulascere. Interim vero negatum non volumus, quod habet Hippocrates. 3. Epid. Com. 3. à textu 1. ad 10. Gal. lib. 1. de differentiis febrium, cap. 4. Avicenna lib. 4. fen. 3. tractatu 4. cap. 3. manifestis etiam qualitatibus à Cœlo aerem ad pestem disponi, dum aeris temperatura à statu naturali ad Caliditatem & humiditatem nimiam convertitur: quæ causæ sunt preparantes ad pestem, non autem hujus veræ effectrices causæ. Sed hoc præcipuè assertum modo cupimus aliquando astrorum influxu & occultâ virtute mutationem aeri adferri pestiferam citra ullam manifestam causam, citra aeris putredinem aut dispositionem calidam & humidam.

Nostra
opinio.

Quod quia pauci medici agnoscere volunt, breviter experientia ipsâ stabiliendum fuerit.

1. Guido Cauliacensis in Chirurgia sua tractatu 2. doctrina 2. cap. 5. meminit pestis cujusdam suo tempore. Anno 1348. Avenioni adeo contagiosa & perniciose, ut infecti fuerint, qui saltem intuerentur morbosos, & in variis locis, vix quarta hominum pars residua manserit.

Guido.

Hujus

*Hujus pestis causam nullam aliā invenit, quā & h̄ & 3
quæ præcesserat anno 1345 die 24. Martij in 14 gradu Aqua-
rij.*

Salius
Fernelius.

2. Petrus Salius Diverfus, & Ioh. Fernelius *contestan-
tur hyeme mediā nonnunquam capisse pestem, æstate solutam,
sæpè ardentissimas æstatis, ab omni peste vacuas fuisse. Ita
Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis cap. 12. Sæpè
animadversum est æstatem ferventissimam nullum
pestilentia genus pertulisse: interdum pestilentiam
hyeme initium capisse, quæ æstate mediā soluta sit.
Et paulo post: Quin pestilens constitutio, hyeme ac
æstate, sicco ac pluvioso Cœlo, benè temperato ac
inæquali, plerumque citra graveolentem putredi-
nem adeò obscure & furtim invadit, ut nullo un-
quam sensu internoscatur.*

Notabile.

3. *Huc spectat quod legimus apud Scriptores itinerum terra
Sanctæ, Egypti, & adiacentium: septimo quoque anno re-
currere pestem, quæ intertium annum plerumque duret. Sic
enim habet illustrissimus Radzivill9 princeps Polonicus in
suo de itinere terra Sanctæ libro latine edito pag. 161. Primo
anno leviter inchoatur (pestis) cum sol ingreditur
a Maxime autē sævit in mense Decembri, Januario,
Februario, Martio, quādo calores remissiores, qui
ubi invaluerint, cum Sol ð ingreditur, cessat pestis,
& ita ut si quis apostema pestiferum habuerit &
supervixerit ad horam ingressus præfati signi cœ-
lestis, omne periculum evadet.*

*Ex his nolentes volentes fatebuntur omnes astrorum
dispositionem non adeò ab omni vi & efficacia orbatam, ut
putant*

putant quidam praesertim Astrologia ignorantes osiores.

4. Fuerunt aliquando pestilentes constitutiones, quae orbem ferme totum aut magnam eius partem affligerunt. Cui amabo Cause adscribes; nisi caelestibus corporibus? ab homine contagioso in tot regiones derivari ridiculum esset dicere. Neque aer in tot locis à manifestis causis disponi potuit, cum admodum differant qualitatibus diversa regiones.

Qua vero inter astra maxime in causa sint, an Saturnus percurrentis ignei trigoni δοδρεκατεμόγια, an aliud sidus, hoc loci nobis investigandum haud fuerit. Obtinere solum volumus An sit, non Cursit: an nimirum ex influxu astorum aliquando pestis nascatur. Quod clare & contentè adstruimus.

PROBLEMA]

III.

An peste, vel febre pestilentiali correptis Sanguis mittendus?

N.

Pestem à febre pestilente distinguimus, quandoquidem febrem non semper comitem habet pestilentia. Sive autem cum febre sit s. sine febre, lues est, vel hosti miseranda, medici opem absque omni mora requirens. Et quia periculum in mora, jam antea edoctus esse debet medicus, quid aggrediendum, neque potest invasionem morbi an-

capiti Consilij lance multa deliberanda. Queritur autem, an ijs qui jam correpti sunt peste vena secanda sit, & sanguis evacuandus.

Affirmativam tuetur Ruffus, Aetius, Aegineta, Celsus, Avenzoar, Avicenna & alij, atq; ex recentioribus etiam nonnulli. Atq; hi varias in classes distribui possunt.

- I. *Prima classis eorum est, qui simpliciter volunt mittendum statim sanguinem in peste sine mora, in prima invasione, putant enim in peste magnâ exsiccatione opus esse, qua per phlebotomiam procuratur.*
- II. *Secunda Classis eorum est, qui non tantum in invasione statim mittunt, sed simul propinant alexipharmaca, & Cucurbitulas partibus glandulosis admovent.*
- III. *Tertia. Quidam ad animi deliquium mittunt,*
- IV. *Quarta. Alij non statim in principio phlebotomiam instituunt, sed expectandum volunt donec macula & tumores appareant.*
- V. *Quinta. Quidam restringunt communi determinatione phlebotomiam; eamq; instituendam esse ajunt, si plethora adsit.*

Negativam nos tuemur, planeq; non esse mittendum Sanguinem in peste pronunciamus cum Andernaco, Montano, Langio, Gesnero, Donfelino, Bellocato, Frimelica, Roderico Fonseca, Ioh. Antonio Sarra-ceno, Foresto, Platero, Palmario, Lemnio, alijsque eruditissimis, & experientissimis authoribus.

Volumus autem phlebotomiam preservationis causa institui posse in corpore plethorico, antequam peste corripatur, non verò in jam infecto. Nam

I. *Phlebotomia venenum agitatur, & magis per corpus diffunditur, atq; ita contagio via ad Cor sternitur, cum potius contrarium natura motum facere debeamus, & venenum a centro ad circumferentiam quaquaversus per sudores evocare. Sic in bubonibus venereis, si phlebotomia instituitur aut etiam purgatio, materia insuppurabilis redditur & intro revocata lue veneream deteriore efficit.*

Non esse
secundam
venam in
peste pro-
batur.

I.

2. *Vena sectio vires deicit, quibus maximè opus est ad atrocissimum hunc superandum hostem. Et quamvis sæpè valide videantur vires, tamen insperatè & subito deiciuntur.*

II.

3. *Pestilentia non fit à plenitudine, sed occulta malignitate; ergò phlebotomia auxilium ferre non potest.*

III.

4. *Experientia hic optimum præbet argumentum, cui qui fidem habere renuit, cum ratione insanit. Citati autem authores omnes suas experientias afferunt, & disertè affirmant, peste correptos ut plurimum obisse, quibus sanguis detractus, alios vero, quibus non effusus, evasisse. Felicem Platerum, Medicum hodie Germania imò totius Europæ experientissimum, hoc publicè narrantem Basileæ audivimus. Paræus de peste cap. 24. suo & aliorum Medicorū atq; Chirurgorū in Gallia testimonio confirmat*

IV.

tempore pestis ab omnibus observatum, omnes infectos, qui phlebotomia & purgatione usi essent, interisse, aliquos quibus sola alexiteria data, evasisse. Hoc praterito autumno, peste nimio opere Basilea grassante, illos obiisse, qui phlebotomia se subiecere, secus quam qui neglexere, quidam fide dignus narravit.

Experientiis ergo si standum concludimus, in peste curanda, Sanguinem non mittendum esse, sed potius statim & continue ad alexipharmaca confugiendum, tanquam sacram anchoram, cum nulla manifesta qualitas, calida, frigida, sicca, humida, aut composita, neque putredo pestis Causa à veris Philosophis & Medicis dici possit, sed peculiare & occultum venenum cordi infestum, & subito iugulans. Unde etiam Myriadibus medicamentorum hac vel illa qualitate manifesta praeceptorum, nisi vis. insimul alexiteria accedat, nihil proficimus.

Contrar.
Opiniorū
elutio

1.

Quo ad contrarias ergo opiniones; peccat prima classis, dum negligit antidota, item dum indiscriminatim sanguinem statim mittit: quod non faciendum, si natura maculas & tumores propellit. De exsiccatione quod dicebatur, in peste ea opus esse, respondemus, eam in preservatione quarendam, in curatione vero malignitatem compescendam, ne antequam exsiccare possis, homo moriatur. Neque adeo de manifestis istis qualitatibus sollicitudo habenda est, cum facile si intemperiem contraxerint, postea corrigantur, evicta veneni atrocitate.

2.

Secunda Classis ostendit ipsa, phlebotomiam periculosam esse, aut saltem non magni momenti: quia reliquum apparatus, qui praestantior, instruit.

Tertia

*Tertia omnium deterrima est. Virium enim robur deijcit,
& hosti manus auxiliares porrigit.*

III.

*Quarta refutatur isto Hippocratico in acutis: Si quid
movendum, in initio move.*

IV.

*Quinta etiam non recipienda. Neq; enim in plethora
mittendus sanguis quando adest contra indicans, plus va-
lens in prohibendo, quam indicans indicando. Ad illud au-
tem, quod magis urget, semper primò est attendendum.*

V.

*Quapropter nihil præstant per se in peste, quæ exsiccant,
quæ evacuant &c. sive sit phlebotomia, sive purgatio, sive
dieta &c. sed primariò operantur alexipharmaca.*

PROBLEMA

IV.

*An ad præservationem pestis motus, ut
choreæ &c. conducant?*

Affirmatur.

*In peste nullum motum concedendum plurimi decernunt,
& inprimis choreas interdicunt, ac si hæ peculiariter corpora
ad recipienda semina pestifera disponderent, aptioraq; red-
derent.*

Potest suaderi hac opinio his rationibus.

- I. Per motum vehementem aperiuntur spiracula corporis,
& ita ingressus faciliore est veneni pestiferi.*
- 2. Per motum incitatur respiratio, & avidius hauritur aer,
qui si inquinatus est, copiosius attrahitur.*

Motum in
peste fugi-
endum
quomodo
probari
possit.

I.

II.

III.

3. *Motus humores agitat & spiritus: atq; ita uti phlebotomia, viam veneno ad Cor sternit.*

IV.

4. *Celsus, licet motum concedit ad preservationem pestis, tamen fatigationem & sudoris profusionem prohibet. Et Fuchsi9 Magistratus edicto tempore pestis voluit prohibendas choreas publicas.*

His rationibus moveri possent, qui motum adeoq; choreas interdiciunt.

Cardo cō-
troversiæ.

Nostræ
sententiæ
explicat

Sed ut nostra sententia, quæ huic contraria est, rectius percipiatur, sciendum, nos questionem non instituere simpliciter, an in peste motus magnus concedendus: sed an ad preservationem pestis conducat motus, sive per choreas fiat sive alio modo. Nos à parte agente stamus. Locus vero exercitij debet esse purus, & procul à malignitate. Tempus sit post meridiem, quando aer radijs solaribus revurgatus est: aere vero nebuloso domi manendum. Forma sit ambulatio, gestatio, equitatio, vectatio &c.

Celsus enim ad preservationem pestis rectè injungit motum, ita ut præceperit gestandos, vel navigio vehendos, qui ambulare nequeunt. At terminum, quando constituit moderatam calefactionem non assentimur. Sed

Thesis

Probatio.

Dicimus contra Celsum & Fuchsi9 bonum esse ad sudorem moveri, aere & loco puro: quia pori aperiuntur, superflua humiditas exhalat, & corpus ritè exsiccat, magisq; purum redditur. Temperamenta autem sicca ad pestem minus esse disposita, omnes largiuntur. Quamvis enim præcipua pestis causa sit occulta illa venenataq; malignitas, & occulta quedam cordis debilitas recipiens, tamen si concurrit etiam nota dispositio ex pravorum humorum colluvie venenum facilius radices agit & auget, illiq; agri & facile corripuntur

& fa

& facile intereunt: ut liquet in pregnantibus, virginibus nubilibus, &c.

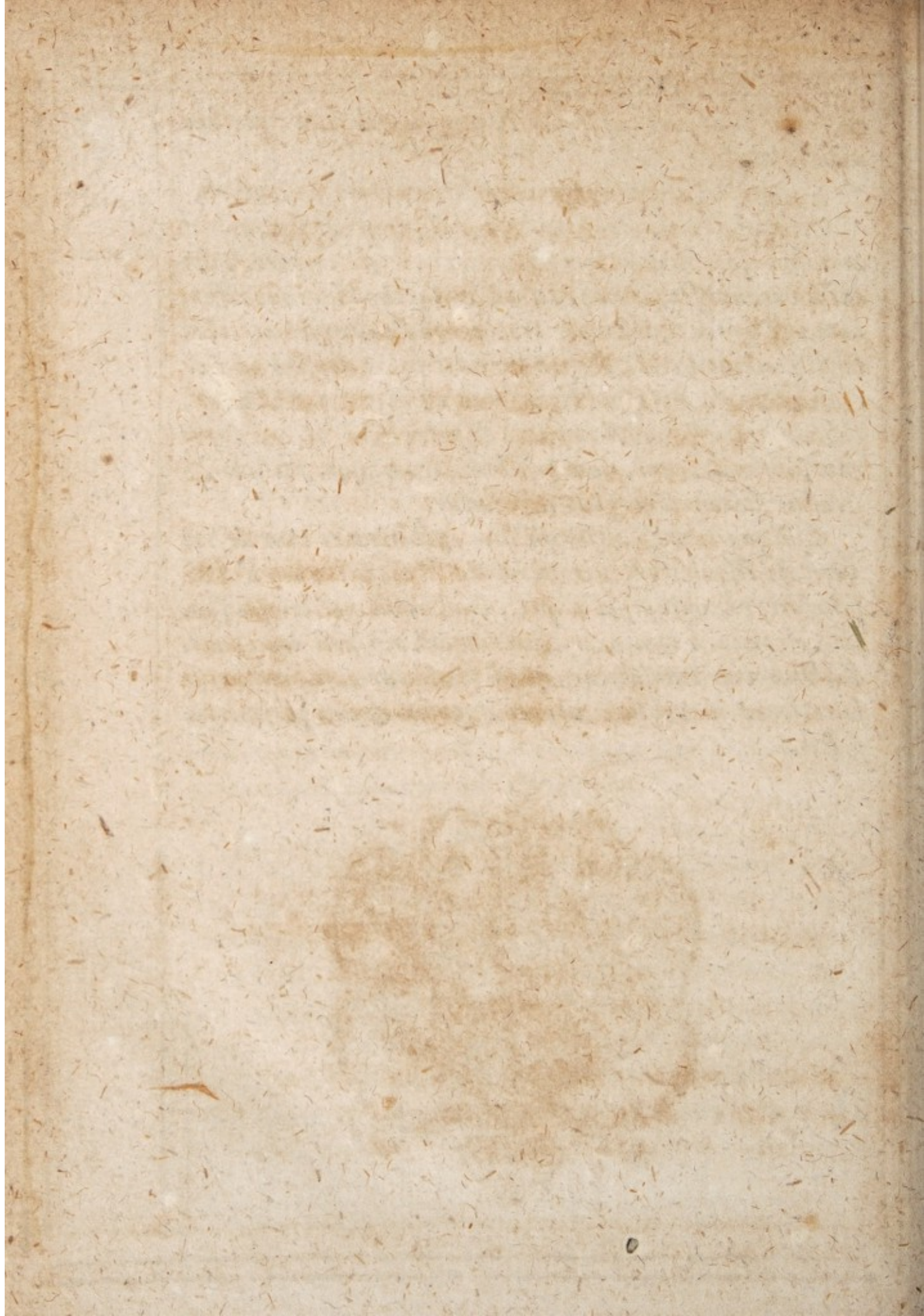
Ad Argumenta ergo adversariorum respondendum.

Primum, secundum & tertium, militarent, si statueretur motum vel exercitium fieri posse in loco & aere impuro. Tum enim verum esset, aerem pestiferis seminarijs hinc inde reffer- tum post motus copiosius per tracheam ad pulmones attrahi, cordiq; communicari, nec non per cutis poros densius ad Cor contendere. Vnde etiam in loco & aere impuro qui vivunt, habentes cutis spiracula ampliora & patentiora, ut, qui corporum sunt molliorum, item post balnearum usum, facilius & densius veneno contagioso inficiuntur.

Ad quartum & ultimum licet auctoritates cum de rei veritate disquiritur, parum roboris habeant: tamen Celsum forte excusare posset aliquis, quod nimis meticulosus fue- rit, & aliquid tamen concesserit, quod alij non concedunt. Fuchsius vero excusabitur, quod si dicatur eum prohibuisse saltationes in urbibus ubi aer impurus & cum personis in- fectis.

Contraria
sententia
refutatio.

EXERCITATIO QUINTA

Respondente

DANIELE COSCHUVICIO

Lignic. fil.

PROBLEMA I.

An in vulneribus à globis tormentarijs
factis eschara revera adsit?

Negatur.

*X*vebementi contusione à globu-
lis facta sphaericis bombardicis in vulneribus
quadamq. crusta apparet. Sed an vera crusta
vel eschara sit, haut immeritò dubitatur. Nos
negativam tuebimur, dicentes à nonnullis au-
toribz impropiè & abusivè in ejusmodi vulneribus escha-
ram appellari. Quando enim maximo impetu globi feruntur,
& contactas partes lacerant, divellunt, contundunt, & at-
terunt. Statim eas sanguine & spiritu vitali privant: unde
languescunt, livescunt & emoriuntur, ut quasi crustam rese-
rant. At propriè non est. Nam 1. si vera eschara, dura est &
solida: 2. estq. caro combusta, cui vel ignis admotus fuit,
vel ignitum instrumentum aut potentia adurens, quale nul-
lum de globo bombardico emisso dici posse postea probabimus
3. In vulneribus istis sclopotarijs sanguis profluit modo in
majori, modo in minori copia pro partis laesae natura. Atqui
adurentia, ignita, & crustam generantia sanguinem sistunt

Cur cruste
appareat
in vulneri-
bus à sclo-
peto factis

Non esse
propriè
Crustam
probatum.

1.
2.

atq; compescunt. Interim non plane magna copia sanguinis profluit, siquidem ingens carnis contusio sanguinem repulit attritione partis: Atq; ille sanguis ad vulnus inde recurrens sua copia tumorem repentinum facit, & ob immodicum humorem in trita carne collectum saepe partis sit corruptio & sphacellatio, quod in magnis etiam contusionibus licet advertere.

4. Vulnera à globis illata à peritioribus Chirurgis non ut adusta vulnera aut aliquo modo ab igne affecta curantur, sed ut à re adherente & contundente facta.

5. Quin imò etiam si ignitus esset globulus, cum momento partem pertranseat, non uret aut crustam inducet uti liquet in pertractantibus carbones aliasue res ignitas. Sic si partem aliquam adurere animus est, non momento, sed tempore aliquo ferrum candens partem tanget. Quamobrem multo minus plumbum tam cito escharam procreabit.

Conclusio.

Quocirca à projecti globi contusione nulla vera generatur crusta qualis ex cauteriis relinquitur, sed nihil aliud, quam attrita & emortua quaedam caro, praesertim cum globus ignitus haut dici possit, quemadmodum ex sequenti problemate manifestum evadit.

PROBLEMA

II.

An globus ex bombarda vel sclopeto emissus ignitus sit?

Negatur.

Ab ignis violentia impelli globum tormentarium dubium nemini esse potest: an verò propterea ignitus sit & dici debeat non ita apud omnes extra contentionem positum est.

Nega-

Negativa obsequentes munitiones nobis arridet.

1. Non tamdiu moratur globus in bombardico pulvere accenso, ut ignem concipiat.

Qua ratione ergo ignietur?

2. Totus pulvis in sclopeto comburitur, aut si extra illud aliquid, certè parū: quomodo itaq. calor erit in sphaerula tantu qui ustionem faciat, cum saepe ad ducentos admodum passus mittatur?

3. Institutum nostrum hac experientia confirmabitur: ceram sphaerulam loco plumbeae cum pulvere pyrio sclopeto inde: atq. emissa nec liquecet, nec incalcescet, & partes tamen ad quas perveniet vehementer laedet, adeo ut, si lignum attigerit magna in eo contusionis futurum sit vestigium. Imò resiliet sphaerula nec adhaerebit ligno, qui utiq. fieret, si liquida facta ab ullo vel aëris vel pulveris accensi calore fuisset?

Experientia
varia
& veraglo
bulum bom-
bardi e-
missum
non esse
ignitum.

4. Loco plumbeae sphaerula accipiatur charta digitis vel dentibus contusa, emissa à bombarda non comburetur, & male tamen adficiet partes, quas contingit.

5. pulveris pyrii quantitas aliquā chartā involuta & arbori appensa à sclopeti globulo emisso sive eminus, sive cominus, si tangatur nunquam accendetur pulvis aut comburetur. Quanto minus ergo caro aduretur & cauterio adficietur?

6. Sic acervo pulveris tormentarii satis magno congregatur sphaera bombardica, pulvis accendatur, illico globulus contractetur: & non adeo intensus percipietur calor.

7. Sic manu sustine statum globum atq; emissus est, & quin diu commode atq; sine periculo continere quæ is, calor non prohibebit.

8. Plumbum colliquatum bombyci superpositum ne minimum quem evus floccum uret. Membro alicui admotum bullas excitabit, non aduret. Est verò colliquatum, quamvis humidum tamen non colliquato perfidius.

9. Si ignitus est globus emissus cur vestimenta, quæ tangit & penetrat non accenduntur?

PROBLEMA III.

An setaceum frigidum ignito præferendum?

Affirmatur.

Inter fonticulos ordinaria fuit plurimum imprimendos unus est, qui in imo seu occipite fieri solet inter primam & secundam vertebra, vel inter secundam & tertiam alijs etiam inter tertiam & quartam. Quia vero antiquitus fumiculus ex seto fiebat & cutim colli pertransibat, vocarunt hoc auxilij genus setaceum, & setamon quod nomen adhuc hodie retinemus, licet non amplius ex seto, sed ex serico hodie chordam faciamus.

Locus verò hic in occipite tripliciter aperiri potest 1. Cauterio potenciali. Qui qui dē modus nobis maxime placet centolerabilis & minus dolorificus, licet non non desunt, qui improbent. 2. ferro ignito communiter utuntur Galli, maxime vero Itali. 3. Aperitur locus absq; cauterio actuali vel potenciali, ferro frigido qui modus Gallis quibusdam chirurgis in usu fuit. Eum verò scriptis publicatū primum nobis reperire licuit apud Iacobum Gullemum in sua Chirurgia Gallico sermone conscripta. Postea hunc ipsum modum legimus

Locus fontanellæ in occipite.

Setaceum unde dicitur.

Modi faciendi setacium tres.

Modus novus Guillemæi & Fabricij

Gulamaum Fabricium Hildanũ Chirurgum Cermania insignẽ
Cent. obser. & iurat. chirurgm. obs. 40.

An verò hic modus Gullemus & Fabricius præferendus
sit secundo, qui sit par cauterium actuale nunc quæsitum no-
strum est. Pro affirmantibus nos stamus cum Fabricio. Nam
1. Candens ferrum nimium horrorem & metum incurit ut
pre hoc quam plurimi mortem eligant. 2. Cauterium actuale
partem nimium siccat & roborat, cum potius humectanda sit
& debilitanda in quam derivandus defluxus quo facilius
quod influit attrahat pars & recipiat. Quæ omnia cum non
eveniant, ex ferro frigido, quis dubitabit hoc ignito ante-
ponere.

PROBLEMA
IV.

An in syncipite cauterium faciendum?

A.

In syncipite ubi sutura coronalis sagittali committitur an
utile sit & necessarium aliquando cauterium moliri utile
certè & necessarium fuerit per vestigare. Tanta eum hisce tem-
poribus hac de quaestione dissensiones, ut etiã in partem negatẽ
simpliciter cõcedere viri doctissimi non dubitaverint. In qui-
bus videtur esse Iohannes Baptista Montanus & reverã sunt
magni hi duo viri Hieronimus Mercurialis & Fabius Pacius
philosophus & Medicus Vicetinus excellentissim9, fautor noster
singularis. Quorum ut & aliorum rationes, certe non spernen-
das proponere & examinare aggrediemur, si prius partis affir-
mantis, quam nos tuemur fundamenta & rationes brevi-
ter & dilucide quantum fieri potest, & quantum nobis inge-
nilum nostrum atq; memoria suggerere ex tempore volunt in
apricum producamus. Itaq;

Quæstio-
nis pars
aliens pro-
batur.

I.
II.

Montanus
Mercuria-
lis.
Pacius.

1.

I. Existimo naturam quasi manu ducere nos voluisse & viam monstrare cauterio inurendo sincipiti, ubi etiam à veteribus sartago candens applicari consuevit. Rhasis 9. ad Almasorem. Nam eo in loco ubi sagittalis cum coronali iungitur, & circa verticem veluti hiatus seu fovea observatur (Arabibus Zeudech, aliis Fontanella, aliis à madore & pulsu fons pulsabilis: & Germanorum aliquibus foliolum dici Volcherus adnotavit) quando ossa nondum rectè creverunt in infantibus aut induruerunt & concreverunt. Estq; is locus, qui ultimè inter omnia ossa induratur & in os convertitur, quod paulatim & tarde fit, adeoq; hocos Aristoteli ὀστέγονες dicitur cuius descriptionem & figuram egregie nobis reliquit magnus ille Germaniæ Anatomicus, Casparus Bauhinus, Præceptor noster & fautor colendiss. in suo illo insigni & utili Theatro Anatomico l. 3. c. 6. & in fine operis t. 6. fig. 1. in ossium fœtus figuris.

2.

II. Immo in adultis etiam hæc pars circa commissuram coronalis cum sagittali est rarissima, infirma, tenuis (& inde forte ut plurimum vulnera sincipitis lethalia) atq; transparent, in primis utrumq; angulum, quem constituit sagittalis cum coronali, in omnibus, quotquot videre hætenus licuit cranijs, transparentem & tenuem invenimus (unde præstat cauterium fieri potius paulo supra suturam coronalem quam infra si præcisè commissura tangi nequit, uti & ob suturam, quæ superius habitat, hoc innuitur) partem vero ossis frontis vicinam commissuræ licet ut plurimum raram & tenuem, in multis tamen calvarijs secus deprehendere nobis licuit.

3.

III. Naturam imitari, & pro virili adjuvare, Medici officium est indubitatum, quod, quando in desperato Ca-

catarrho revulsionis causa ab infernis ad superna rivulum ex-
purgaturum caput molitur & emolitur, egregie prestat, eo in
loco ubi natura ipsa voluit cerebri excrementa exhalatione
quasdam evaporare & efferri. Quamvis enim communiter
& ordinarie naturam in corpore bene constituto per su-
turas tantum fuliginum & vaporum subtiliorum egres-
sum molitur, non vero excrementa crassiora & humores
lentos, tamen hos ipsos etiam in necessitate excludere
eam posse, prater quam quod ex sequentibus quarta &
quinta rationibus manifestissimum evadet, liquet vel ex
nature in varijs & infinitis agritudinibus operatione,
quâ varias inopinatas & in usitatas materia morbifica
exclusiones feliciter promovet, quas cateroquin, quasi som-
nolenta, quia à nullo hoste provocata ordinario cursu non
persolveret.

Etiam
crassiora
excrementa
per futuras
exerant.

Atque si ad primas à capite vertebrae in occi-
pite inusto cauterio, excrementis ejuscemodi evacuandis
crassioribus locis patet (quod ipsi adversarij concedunt, imò
magis ibi materiam catarrhosam evocari contendunt,
quam in sintipite ubi sutura) cur non multo magis ad coroz-
nalem? ubi natura manifestiorem monstravit viam per
ossis tenuitatem, imò molliem in infantibus per suturas,
per venulas (uti postea dicetur) & quotidianam in expel-
lendis fuliginibus operationem.

In occipite vero quanquam cauterium inibi neuti-
quam damnemus, non modo nulla talis nobis à natura
monstrata est via, nulla concessa manu ductio; verum et-
iam intercludere magis illam viam voluisse eam videtur.

Arbitror

Arbitror namq, difficilius materiam crassiorem evacuandam egredi ex cerebro in spinalem medullam, ex hac per vertebrae per musculos varios cervicis compactos & in se complexos, per varias crassas q, membranas: facilius vero ad coronalem, ubi patent quasi hiantia cuncta. Arte apertum est, integumentum Cranij totum constans cuticula, cute, pinguedine, panniculo carnosio, pericranio & periosteo; natura postea in calvaria suturas intus ex cerebro venas dedit. Quid manifestius & expeditius in evacuatione excrementorum etiam c. assorum?

IV.

IV. Unde etiam in vulneribus capitis usq, ad cranij denudationem factis, experimur cottidie & sanguinem & pus calvariā penetrare & inferiora petere, ut opus sit cranium perforare (Barbare trepanare dicunt) non, ut illi putant, quod aliās nihil crassi per suturas expurgari possit sed ut patente orificio materiam, quae confertim & copiose affluxit, in partem nobilem, magis etiam confertim & copiose evacuemus, ne mora inibi diuturniore horrendos & desperatos generet affectus. Quod si itaq, cranio denudato excrementum crassius descendere potest, & magna saltem ex parte per suturas ad membranas, ad cerebrum penetrare, quod ipsi non insciantur adversarij, sed his ipsis conceptis verbis agnoscunt: quid obstabit per eandem viam materiā, quae intus foras vergere debet, educi? Nihil, opinor, unquam dabitur quod revera praepedire queat. Imò etiam ex parvo vulnere verticis, ut cutis vix laesa fuerit, neglecto ob exiguitatem in virgine quadam nobili exemplum habet Fabric. obs. 21. sanguinem sub cranio collectum & cerebri membranas inflammatione correptas, (unde mors subsequuta) cranio nequaquam laeso, uti sectione deprehensum fuit.

V.

V. Accedunt vene ille manifestae, quarum aliqua ex cerebro & meningibus pergunt in medullam inter utramq,

cranij

cranij laminam porosum, venisq; & sanguine plenum aliqua etiam insuturas intrant & per easdem exeunt. Et Hipp. lib. de vulneribus ait: sunt etiam in osse venula tenuiores & caviore, sanguine plena.

VI. Experientia si consulatur, licet pauci quidam suam contrariam opponant attamen certiore & frequentiore non reperiemus, quam excellentissimorum Patavij Medicorum, qui crebro cum successu usurparunt semper & etiamnum cotidie usurpant: praesertim magni illi duo Italia, immo totius Europa Chirurghi, Hieron. Fabricius ab Aquapendente, & Iul. Casserius Placentinus, praeceptores mei: quemadmodum ipse ego testis oculatus esse possum sciens praetereo alios, Italia & Gallia Chirurgos, quorum experientias si recensere animus esset, charta & tempus deficerent citius, quam oratio.

VII. Authoritates in re momentosa probanda parum habent ponderis: plus probabilitatis quam necessitatis; ut fert loci earum, qui Topicus probabilis saltem est, natura seu. Interim praeter eorum, qui experientias suas hac in re offerunt, auctoritates notissimae sunt Albucasis, Pauli Aëtij, Avicennae & aliorum, quas in fidei praesidium advocare possumus.

His ita bene perceptis neminem in Medicina & Chirurgia ita hospitem arbitror, qui non leviora, quae adduci possunt aut excogitari in hanc sententiam argumenta, de facili solvat. Vera enim & diligens rei explicatio materiam praebeet solve di dubia omnia quae circa rem illam occurrunt. Si quae tamen graviora & difficiliora ab adversarijs torquentur, in hunc fasciculum colligo, statim dissolutionem subditurus. Hippocratem obijciunt, aliosq; autores & experientias, vulnera capitis omnia periculosa esse & illa in parte magis lethalia praecipue ubi suturae junguntur, & membranae externae cum internis: & uti pro se possent exemplo ante allat o ex Fabricio, qui ibidem con-

Obiectio
Neg

Responſio.

cludit vulnera capitis quantumvis minima, præcipue circa ſu-
turas, non negligenda eſſe, & ea in parte etiam contuſiones fa-
cile ad cerebri membranas magno cum egrotantium periculo
extendi. Reſpondemus Hippocratem vulnera intelligere in-
ſecta ab armis & telis (ut ex ipſo patet) quod ſine ordine ſit, ſine
arte ſumma cum leſione, contuſione ruptura ſiſſura, de preſſio-
ne rimæ aut alio accidente malo. At quod à Medico infligitur
vulnus artiſcioſe ſit, cum iudicio, & ordine &c. atq; in Medi-
cinam cadit. Neq; ullum auxiliũ Medicum invenietur, quod
non lacere, quod noxam animo & corpori non inferat, inquit,
Sanctor. Sanctorius Medicus Venetus præſtantiffimus & Phi-
loſophus excellentiffimus amicus & fautor noſter honorandus
in Methodo ſua vitandorum errorum lib. 13. c. 10. Addit, Phle-
botomia frangit vires, caſſia ventrem perturbat. Celfus l. 3. c.
9 in fine ait. Circumſpecti hominis eſt & novare interdum &
augere morbum & febres accendere &c. Magnum enim me-
dicandi artiſcium in æquilibrio indicantium & indicatorum
conſiſtit, ut in omni caſu indicantia & prohibentia trutinen-
tur, quũ ſemper ei, quod magis urget attendere oporteat, illaq;
auxilia eligere à quibus majus beneficium quam maleſcium
expectatur, immodò omnia mala facere licet in neceſſitate, dum-
modo ager ſalvetur: ſic in pituitosa febre ſpernimus morbum
& prius cauſa attendimus & exiccantibus utimur. In febris
malignis ſpreta febre, humorum cruditate & egrotantis qui-
ete, veſicatoriis uti non dubitamus nonnunquam Pro Deum
immortalem, quæ vulnera infligimus periculoſiſſima in ex-
tractione calculi, curatione herniæ, terebratione cranei (quam
ipſi adverſarij ad evitandum majus periculum admittunt fa-
ciendam animi ſtudio & diligenti manuum adminiſtratione)
in capitis vulneris dilatatione ubi opus, e. g. ut commodè
oſſium ſquame ibi, ſi quæ detentæ egrediantur. Immodò partes

corporis

corporis integras vite gratia abscindimus & auferimus, brachia, crura & alias in gangrana, digitum post factum morsum a vipera vel cane rabido, arteriam in aneurismate &c. Non me diffundam amplius in exemplorum campum nimis patentem. Illos vero non laudandos existimo, qui in quovis levi etiam catarrho ad remedia ejusmodi generosa & extrema audaculi confugiunt, & minus periculum majori augent, plusq; maleficij, quam beneficij pariunt. Vnde non miror, quod Montanus scribit Consil. 143. in curatione catarrhi vidisse se aliquot in catarrho non desperato post cauteria hujusmodi probe administrata miserè mortuos. Atq; hinc rursus non miror, multos remedia aversari per se bona, quando infelicem successum animadvertunt, abusum vero factum non considerant, & in famata remedia, quæ multis auxilio (ut mihi hoc de suo largiatur Celsus) fuere. In catarrhis itaq; desperatis deficientibus omnibus aliis remediorum & auxiliorum generibus ad fonticulum coronalis sutura rectè confugimus, tanquam ad sacram anchoram, licet periculo non vacantem. Rectè enim Galen. 10. Meth. Med. 10. satius est nonnulla cum fiducia & periculo aliquid facere, quam spe adempta ceriò perire. Et Celsus: Præstat anceps remedium, quàm nullum. Atq; alibi idem; Dubia spes certa desperatione est potior.

Haftenus difficiliora adversariorum diluisse sufficit. Levioris armaturæ argumenta non libet adducere; ut quod Mercurialis putat humorem non posse educi quia penetraret cranium lib. 1. de aff. cap. in prælectionibus Patavinis c. 33. hoc enim jam ex superioribus concidit, ubi via monstrata per quas humor etiam crassus penetret. Deinde quod ibidem habet: si materia evacuaretur per illam partem, deberet contra naturam sursum ferri, quæ natura sua deorsum fertur, quod Mercuriali videtur impossibile. Itaq; concedit ibidem &

Reprehensio quorundam.

Conclusio.

Obiectio Mercurialis.

I. Refutatio.

II

Refutatio.

Revulsio
quid

Derivatio
quid.

laudat cauterium in sutura coronali cum suffusio (de cuius curatione ibi loquitur) imminet in vaporibus continuo ascendentibus, quos solos per foramen illud evacuari statuit. Et idem cauterium in coronali ad vapores atros & fervidos educendos in mania melancholica summopere laudat cap. 16. lib. ejusdem, ut sibi met contrarius in consilijs esse videatur. Sed ad argumentum ejus adlatum respondeamus. Inprimis mirari subit argumentum illud à Mercuriali propositum. Nam

I. Cur impossibile humorem retrahere contra propensionem ejus? Imò sit hoc & fieri debet in omni revulsione; ut etiam differentia constitutiva vera revulsionis sit, avertere humores contra nitentes & non inclinatos in motum illum, quem admodum derivationis differentia est, avertere humores, quo proni & propensi sunt.

II. Ita Galenus noster vel maximè culpandus esset quando l. 5. M. M. c. 14. in catarrho salso capitis docet supra commissuram coronalem applicandum ceratum ex thapsia rubrificans revulsionis causa ab intima cerebri parte ad pericranium, ne pituita salsa in partes descendat, nam natura movens in peritus catarrhum gravem sua natura, non dici potest prona ad movendos humores pericranium versus.

III. Labitur Mercurialis memoria (absit dicere ingenio) dum non considerat humores in viventibus moveri & fluere, non à se & proprio impetu; cetero quin omnis fluxio ad inferiora fieret, quia humor sua natura gravis: sed fieri motum & fluxionem humorum quia vel à parte mittente transmittuntur & propelluntur vel à recipiente retrahuntur. Ita enim causas fluxionum esse partem mittentem & partem recipientem, docuit nos communis Præceptor Galen. l. 13. M. M. c. 3. & l. 3. de sympt. Caus. 1. 2.

PRO-

PROBLEMA V.

An sales plantarum à vulgo Chymicorum recte fiant per combustionem?

Sales plantarum plurimum virtutis habere & usum magnum in Medicina, Chymiatris in confesso est & concesso. Vulgarior autem in cineres versas plantarum aqua propria vel fontana perfundunt, coquunt, liquorem effundunt aliquoties per chartam colant, & deinde ad succum secundum artem coagulant. Verum an non rectius & magis philosophice sales fieri queant, querimus.

Affirmativam tenemus hoc moti stimulo. Nam vires plantarum non recte servantur; quia balsamum innatum & basis spirituosae plantis succensis consumitur. Atque ita succo exhausto terrestreitas remanet nimia exiccandi vi polens. Hinc etiam acrimoniam nimiam ejusmodi sales habent & calcis saporem nonnihil referunt.

Interea non volumus cum Sebeckio salem revera rebus non inesse, & accidere terrenis partibus ab igne. Hoc enim contra omnem sensum est & experientiam, quae salem magis vel minus rebus inesse testatur. Et sal non opus est à calore productum, sed calore separatum.

Verior ergo & magis philosophica via esse videtur quam nuper in miraculis suis chymicis edidit Hilipp. Moll. amicus noster: ubi integrum modum cum instrumentis faciendi sales philosophicos dilucide & sufficienter describit. In quo quidem modo omnia ita fieri liquet, ut nihil plane subtri-

*liorum partium ex simplici vegetabili exhalare queat. Quo
circa vires sarta tacta manere poterunt.*

PROBLEMA

VI.

Menstruum in extrahendis vegetabilibus quodnam optimum?

*Nimis frequens mos est chymicis ad omnia & singula
vegetabilia extrahenda S V. uti: qui utiq; non ad omnia
adhibendus est. Nam*

- 1. Natura septentrionalibus non ita fuisset noverca quibus vinum denegavit.*
- 2. Non ubiq; ita in copia est S V. & si est, non semper bonus, aut certè magno comparandus, ut pro pauperibus medicamenta conficere chymicis haut liceat.*
- 3. Si subtiliores partes habent simplicia, ex quibus extrahendum aliquid, utiq; nimis conferim in S V. pars subtilis extrahitur & elicitur.*
- 4. Odorata S V. alterantur ob alienam qualitatem, tartarocoque inficiuntur odore, & praciosissimi spiritus in S V. pereunt.*

*Menstruum ergo aperitur Chymico & sana philosophia
amatori eligendum sale.*

- 1. Quod nulla aliena qualitate præditum est, 2. Quod temperatius est, 3. Quod simplicibus istis conveniens 4. Quod ubiq; gentium facile haberi potest.*

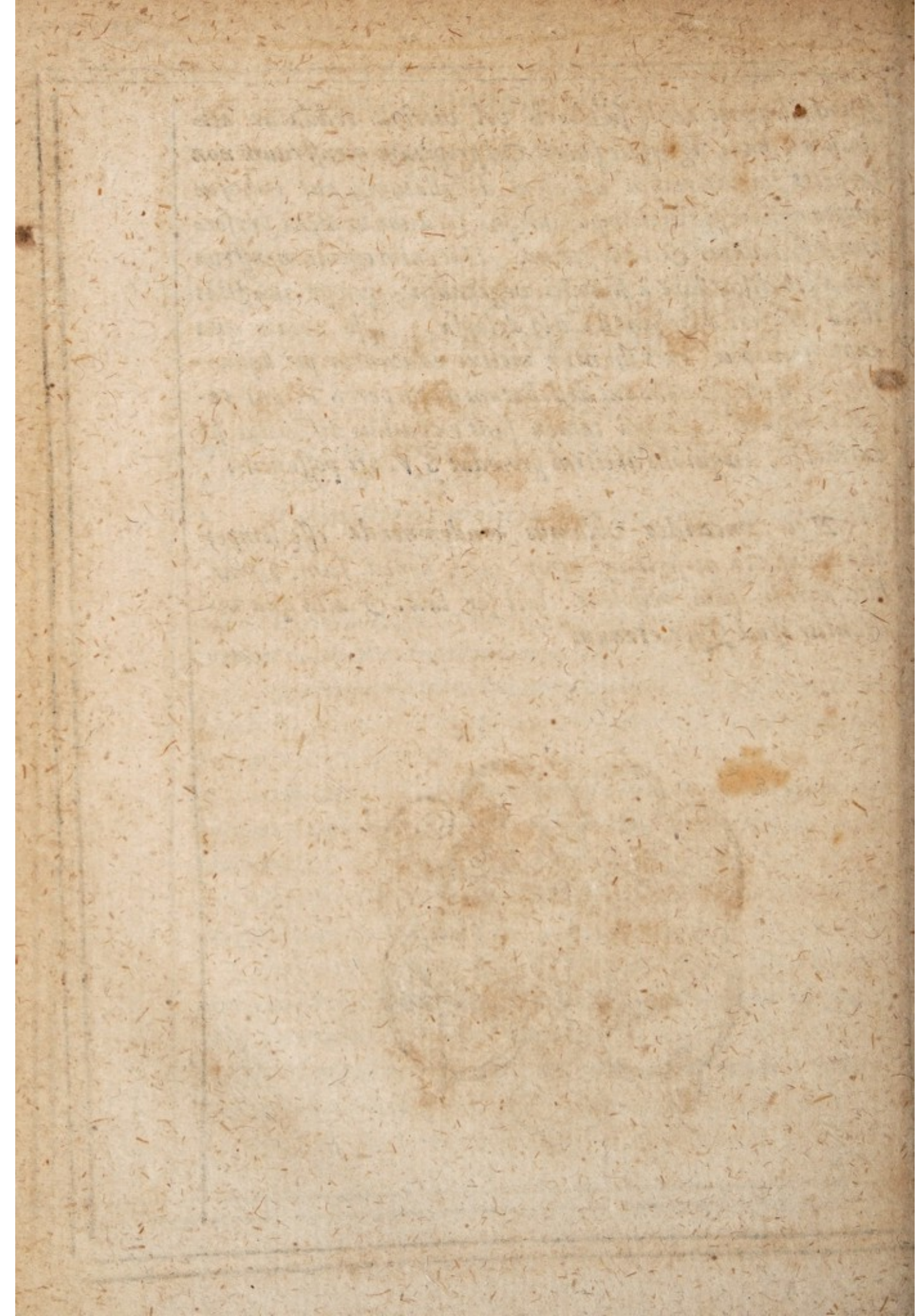
*Nullum vero commodius est, quam menstruum proprium.
Hoc enim nature simplicis extrahendi convenientissimum est.*

Quod

Quod si liquore arido sulphuris vel vitrioli reddatur acidulum, haut ignobile fuerit. Cui proprium menstruum non suppetit capiat rorem majalem destillatum; aut in huius inopia aquam pluvialem puram quæ satis conveniens præsertim si destilletur & rectificetur. Hæc enim omnia menstrua non adeo discordant à simplici vegetabili: quippe quæ aliàs illud irrigari debebant à Cælo delapsa. Ipsa etiam quæ expurgantibus extrahuntur melius educuntur per aquam simplicem purissimam aut destillatam quam per S V. aut terebinthinam. Aliqua tamen sunt ex quibus difficilior fit extractio, in quibus ut citius procedat S V. uti possumus.

Nec tamen ideo volumus condemnanda esse semper alia menstrua ut sunt aq. lunip. card. bened. fum. ulmar. filic. agrim. pom. redolent. lact. ser. lact. & alia quæ videantur apud Quercetanus.

EXERCITATIO SEXTA

Respondente

DANIELE FABRICIO

Dantiscano.

PROBLEMA I.

An, & cur absq; cibo & potu homo diu vitam agere queat?

A Nimali, ut perpetuo nutriatur, cum continuè absumatur paritum substantia, necessarium est alimentum per os assumendum, nisi fortè quid prepediat, quod appetitum deiciat, aut alimentum non desideret. Quod enim ab alijs scriptoribus assertur, de animalibus nonnullis Solo aere victitantibus, Solo item odore: à permultis in dubium vocatur. De chamaleontibus certè falsum est, quos præcipuè solo aere vitam sustentare ferunt & ore eos carere, Aliter enim nobis videre licuit apud promum illum & consudum rerum naturalium Ferdinandum Imperatorem, qui idem sentijt, quod olim rettulit nobis Libavius Vir Clarissimus & amicus noster honorandus, ex varijs authorum testimonijs: videlicet Chamaleontem ex muscis, quas præter vocitantes astu lingua exserta capiat.

Chamæleō
ore non caret.

Imperat9.
Libavius.

Ceterum an homo vivere possit, non in dies tantum aliquos, sed etiam septimanas, menses, annos absq; cibo & potu queritur.

Et ægros &
sanos diu
absq; cibo
& potu vi-
vere posse.

*Nos affirmativam tuemur, non tantum de agris, veram
etiam de ijs qui sani alioquin existimantur. Nec moramur
Hippocratem lib. de carnibus dicentem: Si quis in septē
diebus nihil edere aut bibere velit, plerūq; quidem in
ipsis moriuntur. Addit verò: sunt autem qui ipsos
transmittunt, & tamen moriuntur. Intelligendus enim
est eò loci Hippocrates de homine sano, non de morbido. Ægros
certè videmus in dies, imò septimanas, vitam diu traducere
absq; cibo & potu, ubi nimirum afflicto calore nativo & ven-
triculo crudis viscosisq; humoribus occupato, nullus se exerit
suctionis sensus; adeò ut ægri morbo ipso ali videātur. Neq; for-
tè dissimilis admodum ratio erit, conquerentibus tamen alijs,
eorum qui annos multos absq; alimento vitam tolerant. Quod
quia multi pro fabulis habent, nec possibile hoc esse credunt,
questionem hanc an sit à Valeriola in annotationibus ad pa-
radoxa Iuberti negatam prius comprobabimus.*

Valeriola.

Historia.

*Ac primum quidem non reticebimus, quod in agro Ber-
nensi antè triennium admodum proprijs oculis vidimus ma-
nibusq; tetigimus. Ibi puella quadam Apollonia Schreyera
nomine, tum à septem annis absq; cibo, potu, somno, excretion-
ibus victitavit, & etiamnum ea in vivis esse fertur. Abdo-
men spine dorsi incumbens quasi vacuum, planam, non ventri-
osam aut rotundam speciem præ se forebat: nec adparuit vesti-
gium viscerum, quod tactu deprehendi potuit. Pulsus ci-
nunc exiguus, nunc vegetus, modò inæqualis, modò intermit-
tens, modò nullus. historiam hujus rei totam integro libro de-
scripsit Paulus Lentulus: Bernensis Medicus.*

Lentulus.

Exempla
eorum qui
vixerunt
diu absque
alimento.

*Consimilia exempla alia in promptu esse possunt. Exemplum
viventis absq; alimento ad dies undecim habet Plinius ad*

dies

dies 18. Conciliator: ad 20. & 30. Albertus: ad 46. Alexander Benedictus: ad septimanas septem, Albertus: ad menses duos Athenæus: ad annum integrum puellam quandam triū vel quatuor annorum, nihil assumpsisse vidit Quercetanus ut refert in diathetico polyhistorico sectione 2. cap. 2. Dicitq. ventris inferiorem regionem fuisse depressam, totumq. abdomen lapidis instar induratum; cui tamen puellula appetitus postea & sanitas redierit. Ita exemplum absq. nutrimento externo viventis ad annos duos, habet Pogius Florentinus; ad tres, Sylvius in duabus puellis, & Iubertus in puella Spirensi: ad novem annos in Palatinatu notum est, puellam ita vixisse, postea convalescere, nupsisse prolemq. peperisse, ad annos decem, exemplum habet Rondeletius: ad 12. Pogius Florentinus ad 22. Sylvius: ad 30. Iohannes Bocatius: ad 40. Hermolaus Barbarus. Videantur verò exempla varia apud Laurentium Iubertum, Marcellū Donatum, Iohannem Matthæum Hesselum; Schenckium, & alios.

Ad dies.
Ad septi-
manas.
Ad menses
Ad annos.

Quæstione ergo an sit jam nemini amplius, uti arbitramur, in contentione ponendā, ad eam, quæ cur sit querit, properamus. Et hujus rei rationes probabiles quidem afferri possunt.

Quæstio
cur sit.

1. Natura paucissimis est contenta: nec tanto egemus alimento, quantum quotidie ex consuetudine assumimus.

Ratio I.

2. Parat̃sis orificij ventriculi non postrema est causa.

II.

3. Calor natiuus ubi exiguus, exiguo opus est alimento, cum parum depascatur. Unde quædam animalia nonnullis putantur

III.

estate solo aere victitare. Plinius. Senes facilius jejunium ferunt quam juvenes, quia calor imbecillis minus humidi absumit. Sic & phlegmatici quam biliosi facilius jejunant, quia frigidiores.

4. *Alimentorum vices sæpè sustinet vel phlegma, vel adeps, vel odor. Hippoc. Gal. Plin. vel defluxus catharrofi: quos sitim tollere docet Galenus. Potissimâ tamen causa in his aîs est frigida & humida humorum congeries, si ve in vasis si ve solida substantia. Hinc pituitosis minor appetitus: & diutius hi in ediam ferunt. Minus vero biliosi: hi enim calidum habentes ventriculum antè quartum diem moriuntur fame, si sani fuerint. & certè puellam Spirensen illam, cujus inter alia supra meminimus, scribitur fuisse admodum phlegmaticam. Idq; cognitum ex evacuatione continua muci, narium & lachrymarum.*

Ita videmus nonnulla assumpta famis liberare posse, & ad tempus absq; alimento corpora conservare. Ut si utatur quis pillulis ex Tabaco si ve Nicotiana, & in ore teneat: tantum nempe è cerebro trahuntur pituitosi humores atq; ad ventriculū mittuntur & venas: qua de re Monardes, Clusius, & alij. Ita quoq; in plantis simile quid apparet, quarum quedā avulse diutius vivunt & nutriuntur, quam aliæ, ob impactum densum alimentum.

Dua vero hæ postremæ causæ si conjungantur in uno subjecto videlicet calor debilis & phlegmatis copia, fortè non mirum reddetur, aliquos homines diu absq; cibo & potu vivere, resolutione præsertim orificij ventriculi accedente. Ita enim & glires, ursi & subterranea animalia multa, quia calore imbecillo prædita sunt, phlegmate item, & pinguedine multâ, diu certè vivunt absq; alimento externo. Videatur Aristoteles lib: 8. historia animalium cap. 7. & Plinius lib. 8. naturalis historiæ cap. 3. & sequentibus.

Dices

Dices: quomodo tanta copia esse potest phlegmatis in homine, ut per aliquot annos sufficiat; Respondemus quemadmodum raro cōtingit, homines adeo diu dōtibus vivere: sic raro etiam hac causa. Interim probabile est, quod, quò plus phlegmatis in vasis vel solida substantia reperitur, eò diutius ita victitare queant. Vnde varietas etiam, uti in suprà allatis exemplis patet, deprehenditur. Non enim omnes, in annos ita vivunt: sed aliqui in dies saltem: aliqui in menses &c. prout plus vel minus materia, & prout calor magis minusvè imbecillis.

Dubium
Solutio.

Putamus ergò copiam pituitæ, & quidem lentæ cum calore debili, causam esse tam mirandi effectus. Si enim pituitosi minus appetunt, & diutius in ediam pati possunt, sequitur certè, quod quo magis quis pituita habeat, & quo magis hac lenta sit, eò minus homo appetat, eoq; diutius absq; alimēto per os assūpto victitare possit. Nā ut simpliciter ad simpliciter, sic magis ad magis, & maximū ad maximū sequitur. Vel quod idē est: si absolutum prædicatum sequitur absolutum subiectum utiq; incrementum prædicati sequetur incrementum subiecti, uti docemus in Logicis.

Conclusio.

Ex his & similibus probabiliter concludi posse videtur, naturaliter etiā hominem diu vivere absq; cibo & potu posse.

Aliam rationem verò affert Quercetanus in diathetico Polyhistorico: quæ nec ipsa quidem fortè omni destituitur veri similitudine. Statuit autem membra cibum potumq; attrahentia & alterantia adeo coagulari & exsiccari posse, ut sint quasi emortua: quemadmodum Iohannes Albofius Regis Galliarum proto Medicus historiam habet foetus in utero materno per annos 28. contenti & lapidifacti citra sui matrisq; corruptionem recensente Bauhino in appendice ad Rossettum.

Alia
opinio.
Querce-
tanus.

Quod si quis quærat, quomodo deficiente coctione prima & secunda, vita perdurare possit, respondet partes illas Cor, pectus, & caput, quæ in ejusmodi aëtos adhuc vigere conspiciuntur, aëre foveri; cum alias refocilletur substantia nostra aëre attracto, & vires celerrimè odoribus confortentur.

Quod si ulterius quærat causa hujus exsiccationis & coagulationis, respondet fieri ob feces tartareas, densas & spissas, quibus undiquaq; viscera involvuntur: Vnde pereat appetitus donec natura vel arte excrementis illis evanescentibus membræ repurgentur, & pristinae functiones exercentur.

Quercetani opinio
examinatur.

Ceterum si causas omnes à nobis suprâ conjunctas, diligentiùs attendamus, & postea hanc quoq; Iosephi Quercetani: videtur animus magis in illis acquiescere, tanquam majori dubitationum numero satis facientibus. Nam

1. Demus, viscera coagulata esse atq; exsiccata, quod fecibus tartareis involuta sint, ubi interim nutritionis aliarum partium materia, de qua quæritur? num aer solus? haut vero simile. Videmus autem exempli gratiâ, in hac Apollonia Helvetica, satis bonam formam & habitum brachiorum, crurum, faciei, aliarumq; partium: quæ durare non possent, nisi adesset alimentum aliquod, ut pituita dulcis & alimentaria, in vasis, vel solida substantiâ, vel utrobique.

2. Sequeretur in omnibus ita viventibus absq; alimento, duritiem sentiri debere in abdomine. Atqui per paucos dies aut septimanas ita vivunt, non statim habent partes inferioris ventris ita coagulatas, & quasi petrificatas. Abdomen verò adeo vacuum esse, & dorso incumbere hanc ob causam arbitramur: quia viscera infimi ventris non replentur alimentosa materia, ut fieri solebat: sed nutriuntur tantummodo inhaerente phlegmate.

3. *Viscera ista ita coagulata & quasi lapides facta mortua esse sequeretur: at communi vita cum toto fruuntur. Nec obstat foetus petrificatus & mortuus, qui non est pars matris, sicuti vero partes infimi ventris humani, corporis certè partes sunt.*

4. *Si adeò petrificata essent & emortua, quomodo ad vitam redire possent? atqui sæpè ad se redeunt post annos multos què admodum ex historia notum est puella ex palatinatu in oppido Schmidweiler: quæ postquam ab annis novem ita vixisset pristina constitutioni restituta, liberos procreavit. Quod caput, pectus & cor vigeant, non mirum est ob eandem, quæ totius casus est, causam. Adest enim materia una, videlicet aer, & altera etiam videlicet phlegma, vel lenta aliqua sanguinis pars hinc inde conspersa & immersa; sed quia non ita valide ista materia conficitur, ob caloris debilitatem, ideo ad motum inepti sunt homines illi, ad sensum tardi, respirationis levis, & submissæ locutionis: quæ omnia adesse vidimus in Apollonia illa Schreyera Helvetica.*

Quicquid sit multa probabiliter dicere possumus nequaquam vero omnia satis accurate exponere, adeò ut aliter se habere nequeant. Nam & in hac questione magna sapientia humana pars est quadam æquo animo nescire velle, ut cum Scaligero loquamur.

PROBLEMA

II.

An clisteres nutrire possint?

Affirmatur.

Clis=

Vfus clis-
matum.

Status Cō-
roversiæ.
t

Negativa
quomodo
probari
possit.
I.

Galenus.

Clismatum egregius in Medicina usus est: quem tamen respuunt ut plurimum non sine damno Germani & vicini Bo- reales, tanquam abominandum aliquod aut periculosum re- medium, quo in sensu cauteria etiam habent. Optima vero hac omnia remedia frequenter & cum utilitate Itali atq; Galli usurpant. Ægyptij, referente Herodoto, singulis mensibus per tres dies continuos clismatibus usi sunt. Sed doctiores utili- tatum multarum certi sunt: In quibus haud postrema est quando in ulceribus & tuberculis partium per quas cibus trans- sire debet, in angina & quocunq; deglutitionis defectu, item dejecto nimis appetitu, utimur injectionibus nutrientibus; quaritur & controversitur, an revera dentur, hoc est:

An per clisteres materia aliqua in intestina injici possit, quæ in sanguinem abeat, & deinde per venas in totius corpo- ris omnes partes ad nutritionem.

Quidam negativa adstipulantur, sequentibus freti munimentis.

I. Quia ne in intestina quidem tenuia pervenire potest ma- teria alimenti, multò minus in ventriculum. At antequam in epate elaborari poterit chylus in sanguinem, prius confici debet in organo primæ coctionis, ventriculo. Alioquin vitium quod in coctione primâ committitur, in secundâ non corrigitur. Materiam clismatum non posse ferri naturaliter in intestina tenuia, docuit Galenus lib. 5. de methodo medendi cap. 11. quando ulcera intestinorum crassiorum per injecta mitescere ait, tenuiorum potius per assumpta. Verba ejus hæc sunt.

Quæ in intestinis consistunt, bifariam curantur: nam, quæ vicina ventriculo sunt, his per comesta & bibita succurritur: quæ verò inferius sunt sita, per ea quæ in- jiciuntur: quando neq; ad ea quæ vicinæ ventriculo sunt subire potest, quod per sedem infunditur. Ita etiã

lib. 13. cap. 17. inquit Quæ per clisterem infusa sunt, ca-
omnino ad Iejunum usq; adscendere non possunt,
imò etiam si admodum nitaris, fortasse tenue tantum
intestinum contingent.

Ratio vero hujus rei est valvula principio coli apposta,
Parisij à Casparo Bauhino Anatomico excellentissimo inven-
ta: quæ prohibet ne quid ex crassis in intestina tenuia remeet,
cum interim ex tenuibus in crassa optimè ingredi queant ex-
crementa. Quod liquet si per rectum intestinum injiciatur
liquor aliquis, & protrudatur tenuia versus: subsistere enim
circa Cæcum, sive circa coli initium & Ileum finem nec ulterius
præterfluet, ob valvulam eò loci adnatam. At si per Duodenum
injicias liquorem, facile per rectum exibat.

Valvula in
colo, Bau-
hini.

2. Quia prima cibi preparatio in ore fieri debet, elaboratio
in ventriculo, finis & absolutio in intestinis tenuibus. At
illud in usu clismatum fieri nequit. Ergò.

Contraria tamen opinio amplexanda est, nimirum cli-
steres nutrire revera posse: non tamen ita, quod aliqui cen-
sent, ac si ventriculus famelicus, nutritum ad se rapiat &
attrahat, licet hic ad intestina tenuia non perveniat. Stabilis
autem hanc sententiam sequentibus firmamentis.

Clisteres
nutrire
probatur

I. Experientia. Hac si consulatur, res in vado est, quia à
nobis. Et multis Medicis tales clisteres usitati sunt. Apud
Italos & Hispanos non infrequens est praxis, in viris qui ali-
ter nutrirì non possunt, aut mulieribus præfocatis, clismatis
uti, atq; ægrum hac ratione per dies multos sustentare.

I.

2. Authoritatibus 1. Vide Galenum lib. 5. de causis sym-
ptomatum cap. 2. Celsum lib. 3. cap. 29. Ruffum apud Ori-
basium lib. 8. cap. 24. Mercurialem in questionibus Pisanis
historia 21. Laurentium lib. 6, questione 14. & alios. Sed
nunc rationibus obtinendum quesitum.

II.

III.

3. Intestina sunt eiusdem ferè cum ventriculo temperamenti & substantia, ut aliquam chylicandi vim obtineant, præcipuè vero Colon quod carnosum est & crassum. Vide Galenum lib. 4. de usu partium cap. 17.

IV.

4. Et Colon quidem habet cellulas varias in quibus iniecta nonnihil retineri queunt.

V.

5. Situm est idem Colon in loco satis calido sub ventriculo & diaphragmate propè epas, lienem & c.

VI.

6. Idem Colon venis mesaraicis refertissimum est, quæ exsugere possunt alimentum nonnihil in Colo immutatum & per venam portæ ad jecur deferre.

VII.

7. Qui injiciuntur cibi per anum ad nutriendum, sunt facile mutabiles & digestibiles, atq; chyli substantia proximi, & natura corporis nostri aptissimi. Ut si fiat ex lactis lib. j. cremoris hordei mundi lib. ß. vitell. ovor. n. ij & similibus.

Nihil ergo obstat, quo minus clisteres nutrire queant.

Opinio ad
versa refu-
tatur.

Ad argumenta adversa respondetur, non opus esse omne alimentum in epate sanguificandum, prius in ventriculum necessario devenire, quod probant supra allata rationes. Et Gal. 6. de Plac docet non simpliciter esse necessariam ventriculi concoctionem sed quando solida alimenta assumuntur, & qualisquida sunt, in ventriculo minime immorari, licet cruda sint, ut aqua & c.

An coli
valvam
clisteres per
transire
queant.
Clisteres &
supposito-
ria per os
reddita, te-
stantur.

Ceterum ponamus non concessum, debere clisteres nutriendos pervenire in tenuia intestina, & Coli ostium pertransire. An hoc absurdum foret? natura certe sæpè numero extraordinarie in necessitate agit, meatus claudit & recludit idq; motus aliquando ad stuporem usque, quod ordinario tamen cursu non tentaret. Ita in Iliaca passione pylorus præternaturaliter reſeratur, & aliquando etiam Coli ostium.

Ita

Ita Clisteres & suppositoria nonnunquam per os redduntur. Gal. ipse libr. 3. de symptomatum causis ait: Clisteris aliquid nonnullis in ventrem subiit, ut vomerent, non secus ac feces per lethales volvulos sæpe evomuntur. Quo indubiè respexit Rhases lib. 9. Continentis: ubi putat clisteres ad ventriculum adscendere, & sæpè per nares rejci. Si, inquit, magna vi & impetu injiciatur clister ad ventriculum usque perveniet, si sensim & paulatim, vix crassiora intestina superabit. Hacille. Nam impetuosè injecta labefactare possunt valvulam Coli & infringere, ut non resistat amplius: quod alioquin evenit in dissectionibus, cum quasituri aliqui eam aqua labefaciunt, & postea non ita facile reperiunt. Franciscus Rossettus Medicus Galenus, in libello de partu caesareo à Baukino latius donato, Sectione 3. cap. 7. meminit cuiusdam Caroli Trahardi, nephritici, qui pro Colico tractatus multis clismatibus, horum aliquot, ob mali vehementiam, evomuerit. Et hac de re aliquando sermocinanti mihi cum Excellentissimo Anatomico Patravino, Iulio Casserio Placentino, amico meo Colendissimo, commemoravit, se vidisse presbyterum quendam, qui clisma ex oleo injectum, per os universum reddiderit. Alexandrinus, Solinander, & alij huius etiam rei meminerunt. Ambrosius Paræus libr. 25. de medicamentorum facultatibus, cap. 23. Per multos se vidisse ait, qui suppositoria ano percepta ore reddiderint. Idem habet Guaynerius tractatu s. practic. cap. 2. in Tenesmo suppositorium opiatum vomitu rejectum. Et glandes, & clisteres, & excrementa, excreta per os fuisse testantur, Matthæus à Gradibus in commentario Almansoris cap. de vomitu, & Valeriola comment. ad cap. 2. lib. 6. de causis symptomatum Galeni. Atq; mirum est, aliquando glandes, can-

Galenus.

Rhases.

Cur valvā
coli multi
non reper-
ant
Rossettus.

Casserijs.

Alexandri-
nus Solin-
ander.
Paræus.

Guayne-
rius

Matthæus
Valeriola
à Gradibus.

delas &c. etiam filo femoribus allegatas, etiam manibus hominum detentas, vi attractrice monstrôsâ, filis abruptis fuisse sursum delatas ad ventriculum, & per os rejectas. Videatur Schenckius in observationibus medicinalibus.

PROBLEMA

III.

Quod frigeamus à pastu an accidat calore
externarum partium ad centrum re-
vocato?

Negatur.

A pastu in sanis benè constitutis, & rectè concoquentibus
Cotidianum est & bonum exteriora ut manus & pedes non
nihil frigere, paululumq; horrescere dorso & universa q.
ute.

Quæ vero causa huius rei sit, homines qui natura deside-
ramus scire, quarimus.

Opinio Ga-
eni.

Galenî sectatores dicunt exteriorum partium sanguinem
& spiritus promovendæ coctionis ergo ad interiora, ut ad
ventriculum confugere, unde partes externa relinquatur fri-
gida.

Refutatio.

Ceterum hoc natura rerum non admittit, partes enim sin-
gule suum calorem habent, retinentq; nec alteri communicant.
Qualibet enim pars continuè alimentum trahere debet, co-
quere, sibi adaptare, & superfluum excernere; opus vero hoc, si
calore non nihil orbaretur, interrumperetur. Et quid, quæso ad-
iumenti ventriculo afferri possent, ex caloris isto adventu,

cum

cum fateantur, statim eum redire; Si enim extremitatum frigus diu perseveret, malum.

Quo circa verisimilior est sententia, ventriculum cibum frigidiores aggredi, & cum eo conflictari, hic vero cum mutationem aliquam subit, halitus frigidos de se emittit, antequam evincatur, & annexis ac continuis sibi partibus eandem qualitatem communicat, & deinde vicina pars, alteri vicine. Atque ita frigiditas extremorum signum est feliciter inchoatam esse coctionem.

Alia Opinio.

PROBLEMA

IV.

An in cibis assumendis ordo aliquis servandus?

Negatur.

De ordine alimentorum assumendorum minus consentiunt authores. In eo vero ferè omnes consentiunt, prius sumendum quod magis placet & palato sapit, naturæq; arbitrio & libidini morem gerendum. Cautionem verò & exceptionem adhibent solummodo de cibis solidis & liquidis. Nam

Prima opinio eorum est qui crassa & solida alimenta prius ingerenda decernunt moti his potissimum rationibus.

Opinio I.

1. Si primum tenuia ventriculi fundum occupent, numero ad exitum properabunt, & solidiora nondum concocta secum educent.

2. Liquida si precedent, his postea innatabunt crassiora & calorem ventriculi effugient.

3. Præstare videtur primum crassa & solida manducare, quia diuturniorem coctionem exigunt, quam liquida, quam-

obrem in parte inferiore seu fundo ventriculi cōducit retineri solidiora alimenta, quia illa pars calidior est, quippe carnosior & ex partibus adiacentibus, adiutus.

Refutatio.

Verum hæc opinio ex ignorantia modi cōctionis procedit, qui postea explicabitur, unde etiam refutationis medulla à quovis de facili hauriri potest.

Opinio I I.

Secunda opinio plures nacta est patronos eos nimirum, qui liquida & tenuia alimenta semper antè crassa ingerenda esse contendunt, moventur autem sequenti fundamento.

Liquida prius assumenda sunt, ut prius è ventriculo per pylorum exire queant: quod si verò crassa prius assumantur & prius per ianitorem delabantur, retinebuntur in ventriculo liquida nimis diu, adeoque superassabuntur, aut saltem in inferiore parte si stationē habent crassa exitum prohibebunt liquidiora, quæ tandem corrumpi necessum fuerit, & situ reliqua inficere.

Refutatio.

Orificium
ventriculi
dextrum
non est in-
ferius sini-
stro.

Ceterum originem habet hæc opinio ex antiquorum crasso & puerili errore, qui pylorum in imo fundo ventriculi reside-
re autumarunt, illudq; & picturis iuventutem docuerunt, &
verbis etiam confirmauerunt. Vnde factum ut in hunc usque
diem πύλωσ & siue orificium ventriculi dextrū, communiter
orificiū inferius appellitetur, quemadmodū sinistrum, orificiū
superius vocari consuevit. Sed minus recte, norunt enim ex-
etioris & subtilioris anatomes cultores dextrum orificium si-
nistro non esse humilius, sed utrumq; in elatissima ventriculi
regione residere. Quamobrem non descensu sed adscensu chylus
ex fundo ventriculi ad orificium sinistrum, quod ianitorem
appellant, fertur.

Opinio III.

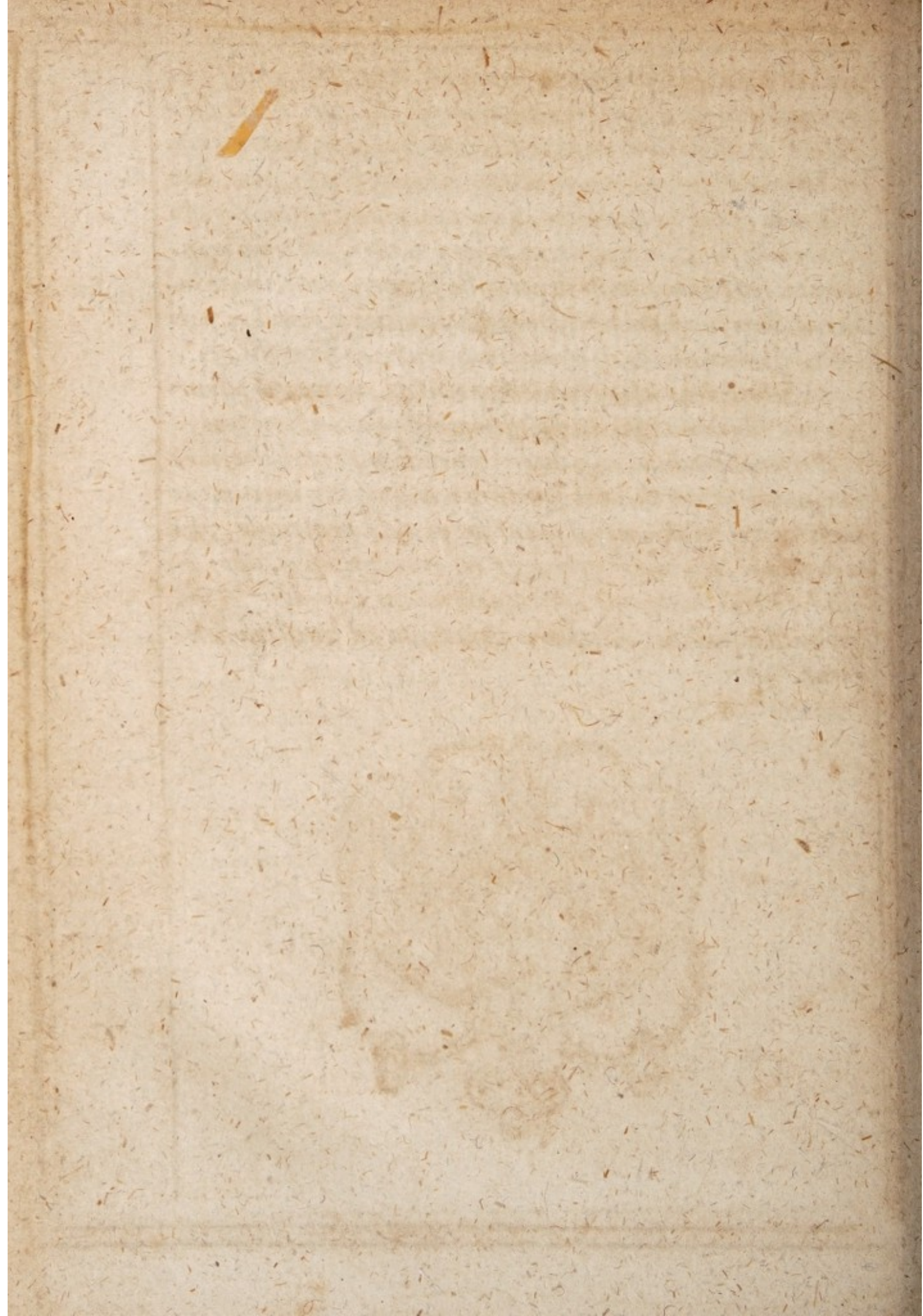
Nullū ser-
uandum
ordinem in
cibo, pro-
batur.

Tertia sententia, cui nos subscribimus statuit in cibis assu-
mendis liquidis vel crassis nullum omnino servandum ordi-
nem. Atq; hoc probamus.

I. Excoctionis modo. Coctio enim ventriculi, I hilosophorum principi lib 4. meteor. elixationi assimilatur. Atqui nihil refert quam partem prius in lebetem conijciat, omnia enim miscentur, sic in ventriculo modus coctionis non fit secundum ordinem & locum quo cibus assumebatur, ac si primò ingesta ventriculi fundum occuparent, summum verò, postremò manducata: sed cibum totum ventriculus comprehendit, amplexatur, mistum in unum cogit, ut massa una fiat ex omnibus partibus assumpti cibi, duris & mollibus aridis, & humidis, &c.

2. Experientia satis luculenter evincit, primo loco assumpta, non tantum in fundo esse. Illa enim frequentissimè sæpè eructationes produnt, atq; inter coquendum per exhalationes in caput & partes vicinas. Quocirca quocunq; loco ingerantur liquida vel solida, miscebuntur simul & à ventriculo una coquentur. Neq; tamen propterea negatum volumus, cibos liquidos citius ventriculo exire, quam minus liquidos. Nam quo quid liquidius, è citius à ventriculo ad intestina ablegatur.

EXERCITATIO SEPTIMA

Respondente

DANIELE FABRICIO

Dantiscano.

PROBLEMA I.

Vfus narcoticorum, vt Opij &c. an
admittendus?

Affirmatur,

*Sum narcoticorum, inprimis o-
pij improbasse videtur Galenus, Fernellius &
aliy. At eius vsum concedendum esse, manifes-
tum fit ex sequentibus.*

*1. In satis magna dosi ingreditur theri-
acam, Et quā multorum insignium antidoto-
rum basis sit, videatur Quercetanus in pharmacopœa
dogmaticorum restituta, de opiatis.*

*2. Turcas & Persas in vfu frequentissimo habere, testas-
tur Bellonius. Et tota Asia atq; Mauritania, in victu uti-
tur, adeo vt abstinentes periculum vita incurrant: quod et-
iam Iulius Cæsar Scaliger testatur, additq; se nosse quen-
dam, qui cottidie supra drachmas 10. comederit & doctissime
de rebus omnibus disputaverit.*

*3. Experientia hodierna nostri saculi abunde testatur o-
piatorum utilitatem ne dicam necessitatem. Quis enim medi-
cus hodie absq; aliquo Laudano laude dignum aliquid præ-
stat? feliciter hodie utitur Felix Platerus pillulis suis opia-
tis, qui-*

Vfus nar-
coticorum
probatur.

I.

Querceta-
nus.

II.
Bellonius.

Scaliger.

III.

Platerus.

ris, quibus se multos sustentasse & practicum sine opio pauca laudabilia efficere testatur: atque vitam potius ab eo prorogari censet, adeo ut adscribendum sit vi narcotica vini, aut cerevisia propter lupulum, quod bibones & belluones ad tantam nonnunquam senectutem perveniant.

PROBLEMA

II.

An opium summè frigidum sit, an verò potius calidum?

Posterius adstruimus.

Quia hanc questionem à nemine publicis typis solidè tractatam adhuc invenimus, placet eam paulò diligentius examinare, alijsq; occasionē præbere, veritatem, quæ hætenus certè in hac materia latuit, inquirendi.

Prima communissima opinio quasi omnium physiorum & medicorum est: Opium esse in summo excessu, sive in quarto gradu frigidum. Quæ sententia suaderi posse hisce rationibus nobis videtur:

1. Stupefacit in summo gradu, adeo ut mortem tandem, nisi succuratur, intensa frigiditate videatur inducere. Si ergo parti admotum opium stuporem & gangranam adfert, non nisi intensissima frigiditas, in causa esse posse videtur.

2. Non tantum stuporem inducit partium sed etiam somnum adeo ut tandem mors ob nimium somnum subsequi queat. Somnus vero videtur à causa frigida maximè habere suam originem, cum illi qui frigidi sunt temperamenti, maxime dormiant: qui calidi, minus.

3. Quod per calida, imò ignea calidissima corrigitur, frigidum

Opium frigidum esse quomodo probari queat.

I.
Stupor ex opio.

II.
Somnus ex opio.

III.

gidum sit, & quidem frigidissimum sit, necessum est: Opium per calidissima corrigitur: Ergo.

Minor liquet ex tota antiquitate medica, & hodiernis quoque ferè omnibus Æsculapij alumnis. Corrigentia enim opium in opiatis semper addunt: piper, pyrethrum, Crocum, Euphorbium, allium, Ceparum succum, castoreum, vinum &c.

4. Assumptis narcoticis, quando periculum immixcere animadvertimus, eadem calidissima propinamus, ut frigiditas nimirum opij retundatur.

5. In quibusdam opio extinctis ferunt circa cor inventum sanguinem congelatum & conglaciatum: imò & in cerebri ventriculis sanguinem instar glaciei congelatum fuisse, ut habet Ioach. Curæus. lib. 2. de sensu cap. 17.

6. Authoritates omnium medicorum in promptu sunt.

Secunda opinio est Capiuaccij: qui videns precedentem non posse subsistere, ob caloris in opio manifesta inditia, mediam quandam viam ingressus est. Tractatu enim de venenis lib. 7. cap. 9. ne affirmare cogatur contra vulgarem opinionem, opium esse calidum, statuit in eo diversas esse partes, ut sit calidum in tertio gradu, ex quo calore pradeant effectus calidi: & frigidum in quarto, unde stupor. Itaque, vult opij partes calidas & tenues, quia facile penetrant, & venenosa sunt, expelli in habitum corporis, unde pruritus &c. Sed crassas frigidas remanere in centro.

Tertia opinio recentissima est, opium non esse frigidum, sed calidum potius, mo impense calidum. Hanc tuentur tres illustres Basileensis scholæ Medici: Felix Platerus, Casparus Bauhinus, & Iacobus Zvingerus: Platerus verò non tantum calidum opium statuit, uti alia: Sed affirmat se nunquam vidisse alia, quæ magis constanter calefaciunt, adeo

Opij correctiva
vulgo.

IV.

V.

Curæus.
VI.

Capiuaccij
opinio.

Opium calidum esse,
opinio nova.
Platerus.
Bauhinus.
Zvingerus.

Quercetanus.

ut & tres aliquando dies perduret calor, cum interim aromatum calor brevi transeat. Opium quoque calidum potius esse quam frigidum, statuit insignis Philosophus & medicus Hermeticus Iosephus Quercetanus: uti passim in scriptis eius videre licet. Vnum locum annotare libet ex pharacopœa eius pag 655. ubi ait: Iam alibi in scriptis nostris egimus de proprietatibus opij, quod qualitas eius narcotica & soporifera dependeat potius, à sulphure quodam inflammabili, foetente & indigesto, quam à causa quadam frigida &c.

Hanc sententiam, quæ opium calidum statuit, nos tuemur, & rationibus plurimis iam confirmabimus, postmodumque argumenta adversariorum omnia destruemus.

Opij caliditas adfruitur.
I.

Opium ergò calidum esse ita probamus.

I. Quia sudorem copiosè provocat. Illa vero quæ diaphoretica sunt, calida sunt, & tenuium partium. Galenus libr. 5. de simpl. medicam. facult. cap. 14.

Neque enim ideo ad sudorem facit opium, quia frigidityte somnus inducatur, & calore intrò revocato sudor prorumpat. Nam primò, vigilantes sudant ex opio. Deinde non semper in somno sudamus. Sudorem enim in somno non excitari vult Hippocrates in aphorismis, nisi adsit ciborum repletio &c.

II. 2. In ore detentum, palatum & linguam urit, exulcerat, & pustulas excitat, instar alicuius pyrothici. Scal. exerc. 154. & 175. sect. 1. Idem & Capivaccius.

III. 3. Caput tentat, teste ibidem Scaligero.

IV. 4. Venerem etiam provocat. Idem Ibidem.

V. 5. Sitim excitat, eamq; diu durantem.

VI. 6. Pruritus insignem parit, adeò ut asserente Capivaccio, homines à somno profundo excitentur.

7. In externa applicatione opium discutit, & vehementer emollit nodos topicosque. At si frigidum esset, densaret potius, ac congelaret.

VII.

8. Animositatem parit, si ita loqui licet, vel potius furorem plus quam phreneticum. Turci enim pugnaturi opium assumunt, & ita in obvios quosque imperterriti feruntur, nec cedunt: adeo ut ob hanc amentiam sæpe frenandi sint, ne nimia ferocitate & temeritate, suos simul perdant. Hinc etiam ingenium corrumpi ex nimio usu opij, vult Alpinus.

VIII.

Alpinus.

9. A simili res fit manifesta. Nam & alia calida vim habent narcoticam; ut vinum, spiritus vini, crocus, lupulus &c quæ omnia per frigiditatem narcosis exercere, nemo nisi insanus affirmaret.

IX.

Calida narcotica.

10. A Recentioribus, videlicet supra numeratis medicis, opium optimè & felicissime corrigitur per frigida, vel per acida, & quæ vim vitriolatam participant, atque tenuiam simul sunt partium. Ut sunt acetum, Succus Cytriorum & Limonum, item Berberorum, spiritus vitrioli, &c. Platerus in praxi sua, tract. I. pag. 67. ita inquit: Acida exhibita, uti acrium humorum, & bilis effervescentiam, sic & narcoticorum efficaciam retundunt, ut succi acidi, vel syrupi, vel acetum. Quercetanus in pharmacopœa dogmatica pag. 657. editionis Lipsensis, ait: Liquores vitriolati, ut acetum fortissimum album, vel succus limonum, sola verissima opij correctiva sunt. Et pag. 660. vera opij correctiva, non in pyrethro, pipere, euphorbio & igneis, aut summè calidis illis rebus indaganda sunt: sed in aceto potius, tam montano, quam vulgari, in succo acidulo limonum, & similibus, quæ vim vitriolatam participant.

X.

Vera opij correctiva. Platerus.

Quercetanus.

Quæ rationes hætenus allatæ sunt, firmissimas putamus.

mus. Sed sequentes alias addemus probabiles tantum, quāvis infringi posse, non inficiemur.

XI. A

11. Fætor insignis, opij caliditatem potius prodit quam frigiditatem. Communis autem est philosophorum sententia, odorem omnem calori debere adscribi. quod facit acutissimus vir Iul. Cæsar Scal. exerc. 151.

Scaliger.

Odorata
non calida.

Sed hæc ratio labefactari fortè posset exemplis rosa, viola, nymphaea, cicutæ, similiumq; oderatorum, & graveolentium frigidorum.

XII.

12. Sensum habet insignis amaritudinis opium. Quæ verò amara sunt, vulgò calida statuuntur. Calida enim putantur, quæcunq; acria, amara & salsa: frigida, cuncta acida, austera, & acerba: temperata omnia dulcia, pingua, & insipida.

Amara nō
calida,

Sed hæc ratio redditur infirma, exemplo aliorum amarorum quæ frigida, ut sunt: Cicoreum, sonchus, lactuca silvestris, endivia, cicutæ, fructus immaturi &c. ut ea propter indubium non temerè vocaverint plurimi, an secundæ qualitates necessario primas consequantur, & an hæc ex illis dignosci queant. Deinde amaritudo fortè esse potest, ex Glaucio, quo admisto sæpè adulteratur opium. Vide Dioscoridem libr. 4, cap. 55. & Matthiolum ibidem.

XIII.

13. Syngis Chymica videtur opij caliditatem confirmare. Nam primò sulphurea & oleosa ex opio elicitur substantia, quæ narcotica. Et verum opium veteres noscebant quod flammam conciperet. Deinde, sal in opio deprehenditur diaphoreticus, sudores movens, teste Philosopho & medico Hermetico celeberrimo Petro Severino Dano in Idea medicinæ philosophicæ, cap. 7. pag. 75.

Severinus.

Ceterum destrui posse videtur hæc probatio, quia primo examen rerum instituitur ad calorem corporis nostri nativum, non ad ignem. Atqui intus non inflammatur opium, & nec ipsum

psum sulphur devoratum. Deinde, non sequitur omne id habere vim sulphuream, ex quo sulphur extrahitur: nam cuius rei insunt tria illa principia chymica: Sal, sulphur, & Mercurius. Et de stipula, quæ inflammabilis est, alioquin idem quod de opio, effari liceret.

Quoad primam opinionem, quæ communis est pro frigiditate opij pugnantem: ad ejus argumenta ordine omnia non difficile fuerit respondere, postquam firmiter satis veritas est comprobata.

Ad Primum, stuporem non à frigiditate in opio provenire iam declaratum est. Vnde verò prodeat, problemate sequenti inquiremus. Vim narcoticam scimus in opio esse, quæ causa est stuporis: & si vitalis postea afficitur facultas, non mirum est, si condeat animali.

Ad Secundum. Ita somnus non frigiditati semper adscribetur. Nam 1. vinum, crocus, aliæq; calida soporifera sunt. 2. Gal, lib. 1. de sympt. causis cap. ult. soporifera non frigida sunt, sed humida. Quod vero nonnulli somno tantum immodico moriuntur ob opium assumptum, mirum non est, ob affectionem nervorum, quibus insidiatur opium, qui quando non faciunt officium in musculis respirationi inservientibus mors sequi potest, uti & in apoplexiâ.

Ad Tertium. Non de facto sed de iure queritur: an recte faciant, qui per calida corrigunt. Nos contrariū antè audiimus. Nonnulli a. fortassis excusari poterunt, quod calida admisceant ad faciliorem penetrationem. Dioscorides enim scribit, cicutam cum vino datam citius interficere, cuius rei causam vulgò dant, quod citius vis medicamenti deducatur. Ita Capivaccius inquit: qui opium exhibent, ut interficiat, miscent vinum, aromata &c. quæ potius attrahuntur à jecore & corde, quam expelluntur, ut vehiculum

Refutatio
primæ opi-
nionis.

Ad ratio-
nem I.

Ad II.

Ad III.

Dioscori-
des.

Ad IV.

culum sit penetrans, & facile partes ad cor perducantur. Hec ille. Ita forte nos dicere possumus addi castoreum tanquam corrigens, hoc est deferens, quia castoreum sunt partes valde tenues & penetrantes. Commodius autem id fieret, per frigida quae tenuium sunt partium, & vitriolata.

Ad V.

Ad Quartum respondemus. Si iuvant, uti dicitur, fieri hoc, eo quod sopitam facultatem, caloremque nativum excitent.

Ad VI.

Refutatio
secundae o-
pinionis.

Ad Quintum. Dubitatur de tali auctoritate. Nec veritatis speciem habet ullam, in humano corpore tantum frigus regnare posse, ut glaciem generet. Viderunt forte crassum aliquem & concretum sanguinem, qui aliquin saepe in cadaveribus dissectis apparet.

Ad Sextum. Auctoritates hic locum non habent, quando rationes & experientia praevalent.

Ad secundam opinionem Capivacianam dicimus, non receptandam. Illam enim positam & concessam, sequetur in opio à frigiditate unius gradus stuporem provenire: quod cum non fiat ex lactuca, atriplice, & similibus in primo ordine frigidis, utique nec illud concedendum fuerit.

PROBLEMA

III.

Quamobrem opium stuporem, somnum, & mortem aliquando inducat?

I. Opinio.

Cognita iam qualitate opij manifestam activam, quod nimium ea frigiditas non sit, sed caliditas: quaritur, quam vi, quam ratione & modo somnum inducere possit, stuporem, & aliquando mortem. Hic etiam auctores diversi diversas abeunt in sententias.

II.
auctorius.

Secunda

Prima sententia communis est: fieri per frigiditatem. Sed hæc iam modò relegata est.

Secunda est Sanctori: qui licet frigiditatem opij retineat, tamen aliam reddit quæsitam causam, cuius summa hæc est: opium non ob frigus occidit, nam drachma una eius interficit, cum tamen uncia una glaciæ, quæ frigidior, nõ statim calorem nativum opprimat. Vnde etiam colligit, non semper à primis qualitatibus omnia dependere. Sed opium occidere censet, vir ille eruditissimus, densando, immobilesque reddendo vitales spiritus: partes autem vitæ donatæ, perenni egent motione, ut calor natus servetur.

Tertia opinio. Felix Platerus narcoticam vim inesse statuit opio, non à qualitatibus ullis manifestis dependentem, cum id experientia relucet: sed quæ proprietas quædam occulta sit, & alio modo à nobis non explicabilis, quæ maxime cerebro, eiusque apophysis adversetur, sicut suo modo agit lepus marinus in pulmones, cantharides in vesicam &c. cum non sit de essentia veneni, ut semper primò & per se cordi insidietur: illam vero occultam opij vim nervis adversantem, prodi per odorem teterrimum.

Quarta opinio est Hermeticorum, qui aliam dant rationem dum chymicis fundamentis innituntur, & quæ oculis videri possunt. Quod ut intelligatur, referenda sunt, verba duorum insignium Hermeticorum longè celeberrimorum: Petri Severini Dani, & hunc ceu præceptorẽ sequentis, Iosephi Quercetani. Ita verò Severinus in Idea, loco citato: Diu multumque de opio dubitatum est, qua ratione in tanta amaritudine, stupefaciendi virtus excelleret. Nos, substantiarum facta separatione, sulphur vel oleum quidpiam deprehendimus planè narcoticum: ejusdem naturæ sulphura antea conspexeramus, ea-

III
Platerus

IV.
Severinus.
Quercetanus.

dem industria in multis Naturæ partibus, in vitriolo, nitro, salibus ferè omnib9, in sulphurè vulgari, in herbis plurimis. Itaque, nec calori, nec frigori, nec humiditati, nec siccitati, nec tenuitati, nec crassitièi, hanc opij proprietatem adscripsimus, sed tali Corpori, id est sulphuri narcotico.

Quercetanus in Pharmacopoea pag. 655. editione Lipsensi inquit: Qualitas opij narcotica, dependet potius à sulphure quodam inflammabili, foetente, & indigesto, quam à causa quadam frigida. Nam & fumus sulphureus carbonum, & vapor sulphureus tam vini quam croci citius hominem in Somnum præcipitabunt, quam aqua nivis aut glaciei, licet in summo gradu frigidissima. Hæc enim frigiditas caret spiritibus vaporosis, & sulphureis, qui æquè in vino, carbonibus, & croco reperiuntur, ac in ipso opio, licet non tam noxij & lethales.

Verum si ulterius queritur, unde sulphur illud vim narcoticam habeat, ad idem res indubiè redibit, quo Plateriana sententia collimat: quæ quidem nobis videtur probabilis.

P R O B L E M A

IV.

An ob opium, theriaca tam diu infermentata?

Aff.

Mirum alicui videri posset, cur cum laudanis opium recipientibus, statim post confectionem uti queamus, theriacâ

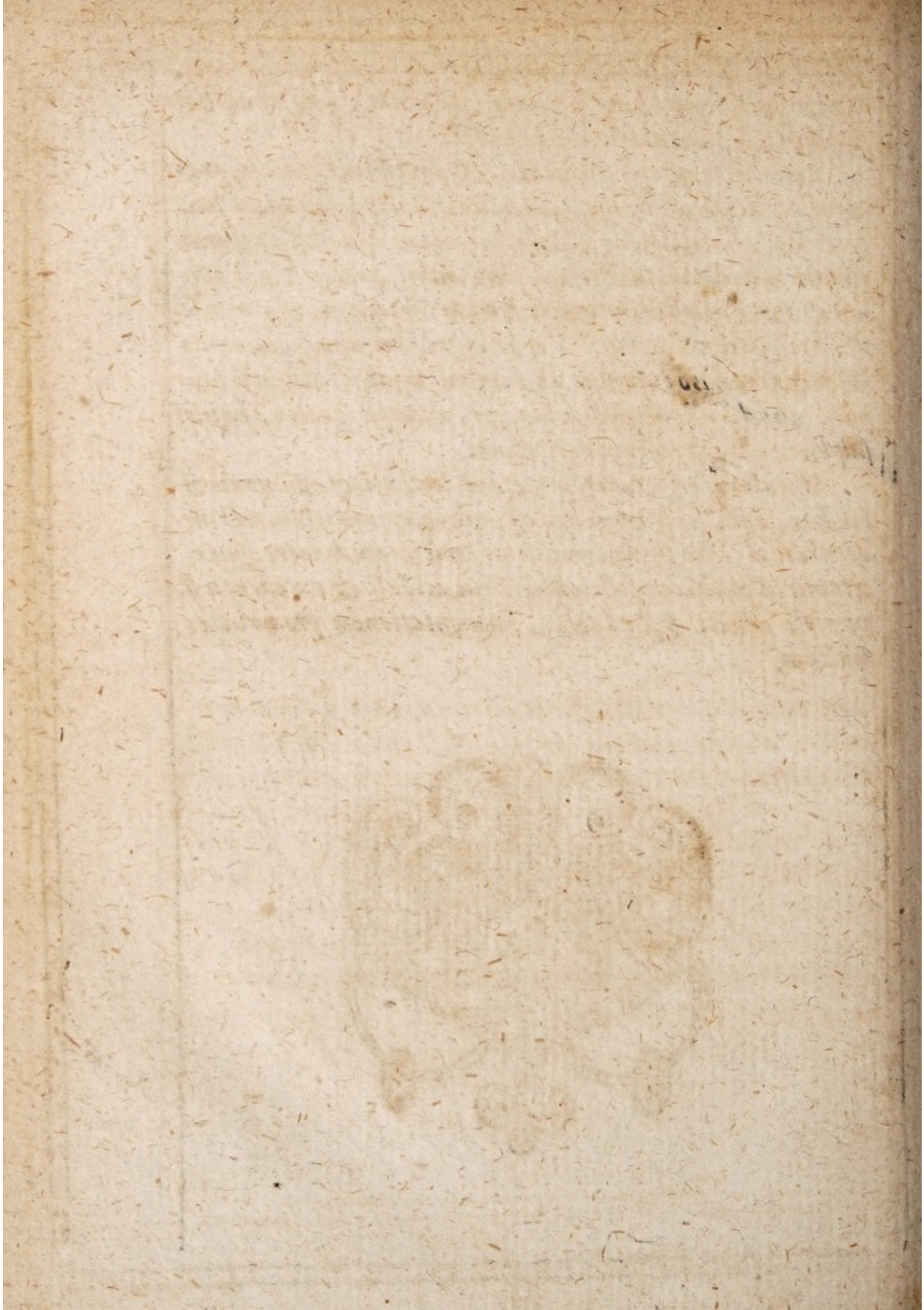
tamen

tamen non item: quæ plurium mensium, imò annorum
spatium ad fermentationem requirit.

Ratio vero est opij cruditas. Nam in laudanis opij præ-
paratio præcedit, & in essentiam reductio. Itaq; non egent lon-
giori illa fermentatione, sed statim eorum usus post præpara-
tionem conceditur. In theriaca verò, nihil præter solum opi-
um est, quod non statim quovis tempore absq; noxa assumi pos-
sit, Et si Chalcitida obijcis, ejus ingressum cum Quercetano
arcendum merito putamus, ob inusum & substituendum ali-
quid aliud, ex vitriolo videlicet, exempli gratia, hujus
sulphur dulce extractum narcoticum.

Statuimus ergo cum Quercetano, in theriaca opij noxium
sulphur, quia separatum non est, adeoq; opium ipsum rectius
depuratum, ideo theriacam diu infirmetam manere. Quer-
cetanus inquit: si compositioni spiritus aciduli & excellentis à
vitrioli educti ꝑ adderes, fermentationem promoveres
multum.

EXERCITATIO OCTAVA

Respondente

DANIELE FABRICIO

Dantiscano.

PROBLEMA I.

An quæ electivè dicuntur purgantia, trahendo hunc vel illum humorem agant, an verò naturam irritando?

Posterius adstruitur.

Diversimodè pharmaca purgare dicuntur; vel quod idem est: varijs modis evacuationes fieri. Nam.

3. Alia evacuant molliendo, leniendo & lubricando, ut atriplex, viola, malva, lappathum, & multa olera, cassia, tamarindi &c.

2. Alia adstringendo, & partes superiores instar farciminis comprimendo. Galenus lib. 6. de tuenda sanitate: ut austera & acerba post pastum sumpta, sorba, citonia &c.

3. Alia evacuant detergendo, vel infarctu liberando, ut absinthium, fumaria &c. Ita Sal absterget, & pituitam manifestâ qualitate deducit. Hinc oliva aceto & sale condicta antè prandium sumpta, ex stomacho cruditates abstergent. Sic Guilielmus Arragosius Gallus, trium Imperatorum & Regis Galliarum medicus, allio cum Sale indito purgavit milites

Quot modis fiat Evacuatio. per pharmaca.

gravi cephalalgia & odontalgia correptos, doloremque abegit.

4. Alia nimis ponderando, & deorsum premendo evacuant. Hinc videmus sæpè cerasorum nucleos devoratos alvum solvere. Et Arragosius idem in Gallia cum successu purgavit per pillulas explumbo.

5. Alia dicuntur evacuare trahendo electivè non quemvis humorem, sed hunc vel illum ex proprietate: quæ vocant propriè purgantia, item electivè purgantia. Et secundum hanc variorum humorum tractionē dividi solet purgans, ut aliud sit Cholagogum, aliud Phlegmagogum, aliud melanogogum, aliud denig, panchymagogum seu catholicum: educens videlicet vel bilem, vel pituitam, vel melancholiam, vel humores indifferenter omnes.

Purgans
quotuplex.

Quomodo
fiat attra-
ctio à pur-
gantibus.

Purgantia
trahendo
agere, quo-
modo pro-
bari possit.

I.

Quomodo verò hæc fiat attractio, qui accuratiores videri volunt, ita explicant, ac si medicamentum assumptum resolvatur in vapores, qui per totum corpus sparsi, humorem attrahant, & quidem similitudine substantiæ.

Suaderi potest hæc opinio, quæ omnibus ferè medicis si paucissimos excipias, recepta est, his potissimum rationibus.

I. Videmus non à quovis pharmaco purgante quemvis humorem evacuari, sed bilem à Rhabarbaro, scammono &c. Pituitam ab agarico, turbith, cnico, colocynthide, hermodactylis, elaterio, mezereo, euphorbio, mechoachanna, myrobalanis chebulis & emblicis: melancholiam à sena, polypodio, elleboro utroq, myrobalanis Indis, lapide lazuli &c. Ergo electivè purgabit hoc vel illud pharmacum, hunc vel illum humorem. Neq, vana esse posse videtur hæc diversitas purgantium, in cholagoga, phlegmagoga, & melanogoga, à tota antiquitate medica recepta.

2. Rha

2. *Rhabarbarum flavitie tingit excrementa. Signum videlicet est evidens, solam bilem à Rhabarbaro educi.*

II.

3. *Authoritates notae sunt Hippocratis, Galeni, Avicennae, Averrois, Rhasis, Mesuis, aliorumq; medicorum tam veterum quam recentium.*

III.

Nos vero putamus nulla talia dari electivè purgantia, nec agere ea trahendo sed irritando naturam, quae molestata & irritata, expellit id quod sibi noxiū & adversum est, quicumq; tandem occurrat humor. Quam sententiam licet alij etiam, ut Ioubertus, Scheckius, & Platerus defenderint: tamen nos pluribus rationibus, ante hac ab alijs non allatis, corroborabimus.

Purgantia irritando agere, veterior sententia probat.

1. *Ponamus subiectum aliquod, vel agrum in quo abundet pituita, nulla vero melancholia: ei propinetur melanogogon: utiq; pituita evacuabitur non melancholia: quod experientia quoq; verum esse scimus. Rursum agroto, in quo nulla circumfluat pituita, sed alius, vel melancholicus vel biliosus humor exundet, detur phlegmagogum, certò educet humorem peccantem quemcunq;.*

I.

2. *Si omnia purgantia, quae vulgò circumferuntur, ad trutinam examinemus, reperiemus plurima agere non electivè trahendo: sed vel leniendo, vel comprimendo, vel abstergendo &c. aut, quae electivè purgantia dicuntur, omnes humores respiciunt, & potius panchymagoga, & Catholica debebant appellari omnia, quam unum aliquem humorem ducentia. Ita rhabarbarum non tantum bilem educit: sed omnes humores purgat, teste experientia, & in magna dosi sanguinem, quod alias de planta quadam refert Theophrastus, in hist. plant. 4. c. 15. & Galenus de herba quadam à rustico quodā Thraceo Bitiniense inventa, & Mercurialis de musco scribit. In parva vero dosi, rhabarbarū feces alvi exturbat: in maiori quemcunq; proximum humorem naturæ molestum. Sic nō tantū rhabarbarū,*

II.

Omnia purgantia sunt Catholica.

Sanguinem purgantia

Sed senam quoq; polypodium, elleborum &c. reperio apud varios authores, ut ut communi opinioni patrocinant, modo bili, modo pituita, modo melancholia destinata. Scammonium & aloem esse volunt & cholagoga, & phlegmagoga, Imò alij præscribunt alia simplicia quæ panchymagoga sint, qualia nos omnia quidem esse volumus. Quia ergò authores varij etiam electionem in purgantibus statuentes, varijs purgantibus, modo Catholicam vim purgantem tribuunt, modo duos humores purgantem &c. indicio est, aliquid ipsos ex veritate inscios tetigisse sed domum non reportasse.

III. 3. Cur aliàs, in omnibus ferè compositis purgantibus præctici miseret omnis generis purgantia, & melanagoga, & phlegmagoga, & cholagoga. Quod fieri, observare de facili poterunt, qui in multorum præcticorum lectione versati sunt.

IV. 4. Si essent electivè purgantia aliqua, essent utiq; non tantum in vegetabilibus, sed etiam in metallicis. Atqui in metallicis non sunt. Nam ipsi, qui nobis in hac questione adversantur, lubentes largiuntur, antimonium & similia naturam saltem irritare, alij vero omnes humores trahere statuunt: quia vident, quemcunq; humorem redundantem ab antimonio exturbari.

V. 5. Hoc argumento constrikti tenebuntur adversarij. Si purgant medicamenta, aliquando solo gustu, aliquando solo odore, non raro inunctione & externâ applicatione, utiq; evacuatione ex irritatione natura est, non vero hujus aut illius humoris tractione. At illud est verum. Ergò & hoc. Sequela majoris patet. In attractione enim quæ similitudine substantiæ fit, res attrahenda ad attrahentem ceu terminum ad quem trahitur. Ut Scorpius parti læsæ & ictæ à Scorpione, impositus, ad se trahit venenum, hoc vero non intro rapitur. Neq; aliter fieri potest. Si enim intro traheretur, utiq; aliquid intus esset posi-

Attractio
similitudi-
ne substan-
tiæ quo
modo fiat.

tum trahens, quod est contra hypothesin, cum extrà ponamus. Minor probatur. Nam laureola sæpè solo gustu purgat. Evacuatio multis ex improvìso contingit, purgantia tractantibus: eamq; per poma purgantia manibus contrectanda, alijs procuramus. Cognita sunt ubiq; unguenta, emplàstra, olea &c. quæ ad purgandum inunguntur. Et Iosephus Quercetanus in pharmacopœa sua dogmatica, scribit de aqua quadam ophthalmica, quæ tanta sit virtutis, ut exterius oculo applicata, alvum ipsam sollicitare possit.

Purgatio fit
odore iustu,
externæ ap-
plicatione.

6. A simili res fiet manifesta, & inductione aliarum evacuationum, quæ ab irritatione naturæ sunt. Cerebrum per irritantia, ut errhina & sternutatoria se expurgat. Oculi expellunt materiam serosam, si aer frigidior, oculis & cerebro inimicus, aut vapor acris eas contingat. Venter eijcit, quando membrana œsophagi ipsi continua, digito vel penna irritatur. Sic in difficili partu, natura ex irritante aliquo molestata, fœtum expellit.

7. In hypercatharsi si narcotica adhibemus, sistitur illa: quia partis per purgans medicamentum irritata sensus exquisitior obtunditur, & stupefit. Ergo econtrà evacuatio ex irritatione fit.

8. Sæpè cathartica propinata, in mulierculis menses, in viris hemorrhoidas movent. Irritatio ergo non attractio locum habebit.

9. Attractio hæc purgantium Galenicis fit per similitudinem substantiæ. Atqui purgantia sunt inimica & adversa, non ventriculo tantum sed toti naturæ, & humoribus in corpore contentis. Aut si dicēs humoribus excrementitiis in corpore contentis & ipsi etiam naturæ adversis similitudinem substantiæ intercedere, cum pharmaco purgante, ideoq; fieri attractionem, quemadmodum magnes trahit ferrum. Respon-

VI.

VII.

VIII.

IX.

Obiectio.

deo. Si hoc esset, nunquam tantam copiam alliceret, ut sequeretur hypercatharsis. Deinde non à distractioribus sedibus ad se traheret. Ergò moventur humores superflui expellendi, quando partis facultas expultrix stimulat à Cathartico.

X.

10. Maxima est varietas humorum, ut tot bilis, pituita &c. species. Vnde Gal. dicit varias esse species bilis etiam innotatas: atq; hæ admodum natura diverse sunt. Aut ergò hic diversis naturis similitudo substantiæ unica respondebit, aut infinita dabuntur Cathartica, hanc vel illam speciem humoris huius vel illius trahentia. Quæ omnia evidenti laborant absurditate.

Obiectio-
nes.

L

Ceterum huic sententiæ hætenus firmiter comprobata, videntur nonnulla obijci posse, quæ diluenda.

1. Cur non spontè, quarat aliquis, excrementa quantitate vel qualitate molesta expellit natura, si irritatio locum habet?

Resp,

Responsio in promptu est. Nam sæpè mobile videlicet humor non est eiusmodi quantitatis, vel qualitatis, ut irritare queat. Sæpè movens seu expultrix facultas obtusi sensus est, præsertim si sensim coacervatus sit humor. Sed si simul concurrat catharticum: duplici obiecto natura irritatur.

II Obie-
ctio.

2. Cur in Dyssentèria, quando acris humor intestina vellicat, natura non expellit, sed purgans desiderat pharmacum?

Resp.

Nausea in
purganti-
bus.

Respondemus humorem illum acrem non totum in intestinis esse, sed etiam in alijs partibus, in venis mesaraicis, in epate &c. Et sensim quidem collectum: atque per eam causam ad expulsionem non irritari naturam. Deinde requiritur vis quedam nauseosa, & naturæ inimica, (nam per nauseam intelligimus etiam id, quod adversum naturæ est, cum aliàs strictè loquendo nausea non sit in polypodio, varijs præparatio-
nibus

nibus, mercurij, antimonij, & tartari, atq; alijs) quæ in purgante pharmaco est: ad cuius expulsionem natura insurgat.

3. Obijci potest: cur non piper, Zingiber, aliq; calida & acris, quæ irritare naturam possunt, non purgant?

Respondetur. Catharticeis non est tantum acrimonia & caliditas, verum etiam, uti jam antea dictum est, vis quædam, quæ natura bellum indixit, excitans eam ad expulsionem primario ipsius purgantis, secundo humoris peccantis: quam qualitatem Chymici cælestem vocant, & cælitus venisse asserunt, alij nominant quintam qualitatem, virtutem superelementarem, occultam totius substantiæ proprietatem &c. quia nimirum à tota substantia, vel forma specifica oritur. Res enim non habent tantum ex elementis vim calefaciendi, frigefaciendi, humectandi & rerum etiam vires proprias nobiliores pro forma naturæ: & in hoc genere est vis cathartica. Hæc in purgantibus si dematur vel minuatur, uti sæpe fit, per præparaciones chymicas, nihil aut imbecillius purgabunt. Vnde piper & similia calida non purgant quia vim illam non sunt sortita. Eiusmodi tamen calida in nonnullis temperamentis diarrhæas excitant.

Nunc tandem ad rationes suprà pro contraria sententia allatas respondendum.

Ad 1. Quid statuendum sit de primo argumento, liquet ex quatuor primis rationibus pro nostra sententia adductis. Non enim ita, uti putatur, unum purgans uni alicui humori est dicatum. Quod verò aliquando discrimen servamus, nec promiscuè hoc aut illo cathartico utimur; Sciendum certos gradus requiri in irritantibus, ne hypercatharsis sequatur. Ut in bile expurganda utimur lenioribus: quia alioquin bilis sua acredine sollicitat.

Et bi-

III. Obie.
tio.

Resp.

Vis purgans
qualis.

Refutatio
rationum
pro contra
ria senten
tia.
Ad I.

Cur discrimen serve
tur in pro
pinando
purgante.

Et bili educende, quæ acris est & calida, quis elleborum, calidissimum & acerrimum adhibere vellet, & non potius rhabbarum minus acre. Alioquin & hic-elleborus valeret: ni prohiberent, æstuationes, inflammationes corporis, & hypercatharses: Corpus namq; Calidum exquisitiori præditum est sensu quam frigidum.

Ad II.

Ad 2. Non ideo existimandum est solam bilem proleteri, quia flavitie tinguntur excrementa, ex rhabbaro: nam ab hoc humores omnes & etiam menstrua flavedine inficiuntur.

Ad III.

Ad 3. Authoritates contra rationes & experientias nihil obtinent.

PROBLEMA

II.

Materia turgens quid significet, & qualis sit?

Medicamenta purgantia non esse propinanda in morborum principiis nisi turgeant humores, præcipit divinus Hippocrates lib. 5. aphorismorum aphoris 22. his verbis: Πέποννα φαρμακεύειν καὶ κινεῖν μὴ ὥρα, μὴδὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀξυγὰ τὰ δὲ πλεῖστα ἐκ ὀργᾶ.

Materia
Turgentia
quid.
Opinio I.

Quid vero significet turgere materiam non ita facile cuius dispalescit, quia pauci admodum accurate id explicant.

I. Nonnulli humores turgere nihil aliud esse putarunt, quam naturæ molestos esse, & pericula creare ob quantitatem nimiam & qualitatem venenosam aut pestiferam.

Refutatio.

Sed hæc significatio admodum laxa est, & latior, quam ut humorum turgentia, ut ita dicamus, competere queat.

II.

2. Alij ὀξυγὰν, turgere dixerunt esse vehementem naturæ appeti-

appetitum & impetum extrudendorum humorum pravis qualitatibus infectorum. Et utuntur quidem hac significatione etiam Hippocrates, Aristoteles, Theophrastus, Galenus, & alij.

Sed hæc impropria vocis huius turgere acceptio est: quandoquidem non ad humores ipsos, sed naturam, cuius proprium est appetere, refertur, ex vulgari locutione, quod quando vel alvi excrementa vel urina plus iusto detinetur, tum turgere natura dicatur, inquieta esse & expulsionem moliri.

Refutatio.

3. Alij per furiosum esse interpretati sunt: quemadmodum animalia ad coitum concitata turgere dicuntur.

I II.

Reijcitur autem hæc sententia, quia vocis de qua agimus significatio ad agros applicatur. Rectius longè sensissent authores illi, si ad humores non vero ad agrotos applicassent.

Refutatio.

4. Repletum esse, nonnulli exposuere.

At si plenitudini tribuenda est turgentia propriè dicta, quia periculum sit, ne in principem partem, uti volunt, deponatur: semper quomodocunque imminet eiusmodi periculum, turgentes pronunciabuntur esse humores, quod admodum absurdum est. Sic Hippocrates athleticam plenitudinem vult solvi, non quia humores turgent: sed quia in summo ista constitutio est bonitatis gradu, ut in deterius, nisi solvatur, labi necesse sit.

IV:
Refutatio.

5. Significatio propria & vera est, quæ sequitur. Humores turgent, quando redundantes motum inconstantem habent atque inordinatum modo ad hanc partem, modo ad illam (& tales in summo vitæ discrimine sunt constituti) ut nulla corporis parte firmati, naturam ad expulsionem incitent: ideo directore istius motus humorum ad alvum, nempe instantanea purgatione opus est, teste Hippocrate: qualis non legitur omnino necessaria esse debere prioribus acceptionibus. Veram hanc significationem & genuinum sensum esse, ex aliquam

V.
Opinio vera.

Materia
turgens
qualis.

Opinio.

I.

multis Hippocratis, Galeni & aliorum auctoritatibus confirmare
liceret. Sed sufficit unum pro omnibus adducere locum ex Galeno,
comm. in 1. aphorism. 22. Turgere dicuntur, cum motu vehementi
agitantur ab uno loco in alium, & ab ipso morbi principio ho-
minem divexant dolorifici, titillantes & quiescere non per-
mittentes. Et ibidem dicit Hippocratem usum metaphoram ab
animalibus ad coitum conceitatus, quae semel libidine incensa
abstineat non possunt titillata quodammodo & stimulata &c.

Cognita ergo jam significatione vocis, quid nimirum
materiae turgentia denotet, dubium ulterius admodum est,
quae & qualis materia sit quae turgere potest.

1. Opinio eorum est qui putant non tantum turgere humores qui
ad indeterminatum locum moventur sed etiam, qui ad evacuati-
onis loca feruntur, dummodo impetuosum illud fiat: atque, iis aequè
convenire subitam purgationem, quo facilius tractate phlegma ob-
temperent ad instar humorum locum indeterminatum petentium.

Ceterum eo tempore quia movet natura, adeo nobis quies-
cendum suadet Hippocrates in aphorismis sectione 1. aph. 20. Et
caveant illi qui putant adeo saepe in initio purgandum esse, cum
tamen expresse dicat divinus senex raro fieri, ut natura turgeat.

II.

2. Quidam arbitrantur turgere humores, qui ad partes princi-
pes feruntur. Imò nonnulli, ut conciliator, etiam in loco aliquo colle-
ctos ut nobilis aliqua actio impediatur, ut humor in cerebro
faciens apoplexiam, in collo anginam, in intestinis iliaca passionem.

III.

3. Turgentem materiam dici volunt alij illam aequè quae
turgere potest, quam quae actu turget.

IV.

4. Manardus arbitratur malignos & pestilenti qualitate
praditos humores proprie turgere ideoque, mox expurgandos,
ne in membra principalia irruant. Atque, idem de bile intermit-
tentem causam statuit.

Atqui hos humores initio expurgandos esse, falsum est. Er-
go etiam quod turgeant. Ceteroqui putrescentes humores in
ventriculis cordis eiusque substantia pronuntiasset Galenus tur-
gentes atque citissime expurgandos.

Putan-

Purandū itaq; unam esse materia turgentis speciē, videlicet quæ incōstanti metu movetur, nondū in parte determinata aliqua firmata. Talis a. humor, qui ita incōstāter moveri, adeoq; turgere potest, est sola bilis siue biliosus sanguis, isq; tantū qui exuberantē calorē, & exurentē cum insigni tenuitate iunctam habet. Tantam enim mobilitatē non nisi vehemens & acris bilis induere potis est, neutiquam bilis aliqua crassior, multoque minū frigidus & crassus humor.

An verō quia Galenus apertē non insinuat qui sint humores turgentes, idcirco omnes indifferenter humores turgere posse adstruendum? nequaquam. Nullibi quidē ex professo hac de re dixerit Galenus quānā in specie sit turgens materia: at sufficit edocuisse ipsum nomen atq; essentiā, de quibus antea.

Quānā turgentia huius signa sint cū periculū plurimū habeat, scire operæ pretiū modo esset. Et turgentē quidē materiā tantū periculū creare, ut etiam lethalis sit, manifestum sit, quia partibus principalibus ab humoribus pravis parte nulla firmatis, detrimentū timetur non contiēendū. Adde febrē acutā sua natura periculosam esse: & dum purgamus, febris augeri videtur, siquidē calidissimo morbo à calidissimis humoribus purgās quod calidū est accedit. Deinde paucas dat morbus inducias, ut brevissima etiā hesitatio interitum procreare queat. Taceo inquietationē atq; dolores inordinatos & repentinos in febribus acutis pessime significare, Hippocrate & Galeno cōtestantibus. Et tandē periculum etiā augeat difficillima turgentia per sua signa cognitio. Externē tantū si moventur humores, facile quidē constat eorū motū observamus. At si internē, admodū difficulter. Ea propter Medici peritia haud vulgaris & acre iudiciū requiritur: cōferendāq; sunt inter se signa omnia, morbiq; & agri cōditiones omnes. Ut si humoribus hisce exurentibus in corpore collectis, febreq; acutissima succensa, statim ab initio dolores sint vagantes cum magna inquietudine, repentini &c. Sed cum primis atq; ante omnia, ut diximus, accedat acris ille iudicij medici sensus.

Humor turgere potis qui.

Turgentem materiam periculosam esse, probatur.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Signa turgentia.

PROBLEMA

III.

Doloris causa proxima & adæquata, quænam sit?

Ad dolorē
gignendum
quæ requi-
rantur.

Ad dolorem gignendum in corpore animalis varia quidem concurrere debent. Nempe, ut pars quæ dolorem sentire debet, passibilis sit. & sentiat necesse est. Non enim lapis, non os, cum non sentiant de dolore participare possunt. Deinde mutatio fieri debet, quæ sensui inimica sit, præter naturam, & subita insimul, atq; violenta.

De causa
doloris pro-
xima, opi-
nio.

Cæterum quænam proxima & immediata causa doloris sit, paucos reperies enucleantes.

I.

Prima opinio eorum est, qui intemperiem aliquam causam doloris aiunt esse proximam, eamq; potissimum, quæ ex caliditate vel frigiditate sit. Et pro intemperie stat Averroes lib. 3. Collig. cap. 13. & nonnulli medici.

II.

Secunda opinio eorum est, qui non intemperiem, sed continui solutionem pro causa admittunt immediata: Estq; complurium medicorum, Galenum sequentium libr. de causis symptom. cap. 6. & alibi.

III.

Tertia. Alij has duas causas conjungunt, & immediate volunt dolorem oriri ex intemperie & solutione continui, colligentes illud ex Galeni in art. med. cap. 80. lib. 2. de locis aff. cap. 5. libr. 2. de victus ratione in acutis textu 5. & libr. 12. de meth. med. cap. 5. Atque Avicennas omnino hoc statuit. 2. primi, doctrina 2. cap. 19. Et hanc opinionem haud pauci etiam tuentur medici.

Quarta

Quarta eorum est, qui propius ad scopum accedentes adiunt, omne tactivum objectum esse immediatam causam doloris.

IV.

Quinta sententia relictis autoritatibus, veritatem ex fundamentis philosophicis venatur: qua nobis maxime aridet. Eamque tuentur Horatius Augenius in epistolis libr. 2. epistola 1. & Andrigetthus de Andrigetthis medicus Patavinus eruditissimus, amicus noster optimus. Statuit verò hac sententia dolorem pro causa proxima & immediata, habere objectum immoderatum, impropportionatum, seu dissentaneum. Quod ut rectius à quovis intelligatur, ita explicamus. Dolor est modus quidam vel affectio sensationis, qui modus aduersus nobis est, tristis & corruptus, ut ita loquamur. Unde dolorem definimus, quod sit tristis vel corrupta sensatio ob objectum impropportionatum. Nam omne excellens & nimis vehemens sensibile corrumpit sensum. Perceptio objecti alicujus sensus dicitur, vel sensatio. Hoc objectum si rectè se habet & mediocriter, commodè etiam fit perceptio objecti sive sensatio: si verò non mediocriter objectum est constitutum, sed nimis vehemens; impropportionatum est, & dissentaneum. Atque huius objecti ladentis & corrumpentis perceptio, fit pravo modo, tristi & corrupto: qui modus perceptionis sive sensationis dicitur dolor. Idem ergò objectum est doloris, quod sensus, cum huius tantum modus ille sit. Ceterum licet omnis sensus à proprio objecto immoderato affici possit, ut visus fulgore, auditus sono vehemente, gustus sapore immoderato &c. tamen, quia dolores qui tactu percipiuntur, sunt molestissimi & acutissimi, & verò tactus per totum corpus, etiam ubi reliqui sensus habitant, effusus est: ideo maxime objectum tactile (ut qualitates tactiles) immoderatum, causa erit proxima doloris, sive tristis sensationis, quando objectum illud percipitur.

V.

Dolor
quid.

Objectum
doloris,

tur. Vnde Medici sub symptomate actionis laesa tactus comprehensum voluere dolorem. Quicunq; ergo dolor dabitur, causam habebit referendam ad objectum tale immoderatum, agens violenter seu excellenter, & insimul subito, in partem sensus capacem: quod tamen includitur, cum objectum nominamus. Objectum hoc erit qualitas aliqua prima vel secunda. A primis qualitatibus quae fit mutatio vel alteratio dolorifica, dicitur fieri ab intemperie: quia in primarum qualitarum actione magis apparet alteratio, obscurior vero est unionis solutio, si modo semper una adest. In secundis vero qualitatibus unionis solutio est manifestior, alteratio minus evidens: quapropter quae ab ijs nascitur mutatio dolorifica, à solutione continui profluere vulgò dicitur.

His jactis fundamentis nemo non priores opiniones statim contemnet, nulloq; negotio prostratum ibit.

Prima opinio, quae intemperiem pro causa agnoscit, ita laesafactatur: si intemperies esset causa doloris proxima, posita à intemperie statim poneretur dolor: at consequens est falsum. Ergo & antecedens. Minor probatur: nam saepe reperitur intemperies absq; dolore, uti vel in sola hectica apparet. Atq; vicissim absq; intemperie dolor non rarò affligit, ut cum pars secatur, extenditur &c.

II. In secunda opinione, continui solutio eodem argumento relegatur. Nam

1. Potest adesse in parte insensibili ut ossi cartilagine &c. unionis solutio, ubi tamen dolor nullus. Ergo sententiae hujus propugnatores adaequatam causam non adducunt. Neq; includitur hoc loco in ratione formalis causa, partem debere esse sensibilem, quemadmodum in ea, quam nos dedimus causam. Quando enim objectum tactus immoderatum nominamus, subauditur statim pars quae sensibilis est, vel quae sensum tactus habet.

2. tiam

Refutatio
opinionis.

I.

II.

2. Etiam in parte sensibili per remedia ita disposita fieri potest continui solutio in dolorifica.

3. Si solutio continui esset causa doloris proxima, esset etiam objectum sensus, aut solutio aut unio continui, quemadmodum ex precedentibus innotuit: atqui neutrum horum est. Ergo nec illud.

4. Doloris totum esse est in fieri; at sapè post factam continui solutionem dolor remanet ab aliqua qualitate immoderate se habente: ergo. Sed hac ratio fortasse non ita ut priores firma est.

Quod si verò detur solutionem continui in dolore semper adesse, admittenda erit, ut causa sine qua non, vel conditio sine qua non fiat dolor.

Tertia opinio refutatur facile, i. quia duas causas proximas & immediatas unius effectus affert. Remota cause dare possunt plures: proxima verò, quamvis nonnunquam plures sint, ad unam tamen communem efficiendi rationem debent reduci. Deinde refutari potest ad instar duarum priorum. I II.

Quarta opinio in eo aberrat, quod simpliciter tactivum objectum pro causa proponit. Ita enim in omni sensatione fieret dolor, cum in omni sensatione hac adsit causa. Oportet ergo ad hoc materiale aliud quid addere, quod formale & restrictivum, ob quod qualitates tactiles dolorem inferant. Atqui hoc in quinta sententia, quam defendendam nos suscepimus, haudquaquam desideratur. IV.

PROBLEMA

IV.

An dari possit ruptorium indolorificum?

Affirmatur.

Non hic de Septicis est sermo: quæ, satis notum est, ferme esse indolorifica, quia putrefaciunt maligna qualitate, à qua sensus obtunditur, & spiritus necantur. Verum de escharoticis queritur, quia horum frequentior usus est, in praxi medica & chirurgica, & præsertim commendatur tempore pestis, si bubonibus applicentur: quod ipsum facit clarissimus & celeberrimus ille Iohannes Bauhinus Illustrissimi Ducis VVirttembergici Archiater &c. amicus noster & fautor æternum honorandus, qui hac de re vberissime per literas nobiscum verba commutavit. De escharoticis, inquam, questio instituitur, an ita preparari possint, ut absq. dolore operentur.

Negativa suaderi facile potest, ob veri similitudinem.

Nam

I. Non videtur aliqua solutio continui absq. dolore fieri posse.

II. Escharotica cum non maligna qualitate agant, ut septica, sed calore igneo atq. fortissimo, ob hoc objectum minus proportionatum, dolorem inferri maximum necesse est.

III. Materia crassities videtur etiam non posse non dolorem ingentem & cruciatum intolerabilem causari, si Galeno creditur putanti caustica ob substantiæ crassitiem penetrare nescientem, intra particula poros herere, & stipitis instar infixa, dolorem exci. a. e.

4. Autho-

Caufticorū
vsus in pe-
ste.

Escharoti-
ca absque
dolore non
operari pos-
sesuadetur.

I.

II.

III.

4. *Authoritates etiam doctissimorum virorum affirmativa refragari videntur & statuere potius, cauteria potestate operantia, etiam quæ opium recipiunt, non absque dolore actionem suam exercere posse.* Gabriel Fallopius tria ruptoria proponit, quæ opium admittunt: illa tamen mitiora tantummodo appellat. Ambrosius Paræus, quando suum illud sericium extollit, ac si absque dolore opereretur, addit: si præsertim pars ex se indolens sit; ac si ipse de virtute huius cauterij tanta dubitandum & desperandum annueret. Felix Platerus in praxi sua dicit, exiguo cum fructu opium addi, quantum sibi observare iuuit.

Verum nondum in eam descendere possumus sententiam: quin contraria potius arridet, posse nimirum dari aliquod ruptorium absq; dolore operans. Nam

I. *Si non ex parte agentis, tamen ex parte patientis sive recipientis fieri potest: ut huius sensus ita obtundatur, quo doloris expers fiat: quemadmodum in narcoticis infinita & manifestissima habemus exempla.*

2. *Si fiant cauteria, ut lentè & sensim operentur, non difficile fuerit dolorem declinare.*

3. *À simili res plana fiet. Plurima enim reperimus exempla partim non edita, partim verò ab antiquis & neotericis authoribus divulgata, de doloris carentia, in urendis, secandis, verberandis &c. Possumus namque arte efficere, ut quis citra dolorem castretur, uratur, pungatur, secetur, ut, quis ignem & ferrum ignitum manibus tractet, ut quis absq; dolore omne frigus perferat &c, ad quæ commendantur cicuta, palma Christi, torpedo, semen eruce, adeps crocodili, corium lacerta, creagomagnes &c. Dentes item absque ferro & dolore, varie extrahere haud pauci norunt. De his videantur non-*

R

nulla

IV.

Fallopius.

Paræus.

Platerus.

Dari posse
Ruptorium
indolorifi-
cum, verior
sententia
probat.

I.

II.

III.

Dolorem
fugantia.

nulla apud Dioscoridem, Rhazin, Scribonium, Cardanum, Montuum. Et Zlerum, Portam, & alios. Hæc omnia si ita sunt & fieri possunt, cur in nostro hoc negotio desperandum? Cur non adhibita debita preparatione ruptorium dabitur indolorificum, & sine opio fortè aut cum opio, succo hyosciami &c. & quid, si cum sarcophago?

IV.

Solinæder.

Montuus.

Fabricius.

Zwingerus uterq.

Maggius.

Platerus.

Refutatio
rationum
pro parte
contraria.

4. *Authòritates nobis non desunt.* Reinerus Solinæder consiliorum medicorum, S. I. Cons. II. & alibi in consilijs, ait se habere tale medicamentum ex antimonio, quod promptè sine ullo dolore, ut mirum dictu sit, operetur. Hieronymus Montuus in praxi ait: escharoticum absque dolore, constat ex molli sapone, calce viva, & opio. Guilielmus Fabricius Hildanus, in observationibus suis inquit: ruptoria facta ex cinere sarmentorum & calce viva, ilicò & indolenter profundam faciunt escharam. Theodorus Zwingerus $\pi\alpha\rho\alpha\pi\upsilon\sigma\upsilon$ quoddam habet ex albo nihil passo, rubro, & nigro unctuosum. Cujus integram descriptionem, in tractatu nostro de cauterijs, studiosis communicabimus. Et hæc de re alis quando cum filio magni parentis haud minori Iacobo Zwingero, amico olim nostro (heu olim! quem invida & importuna fata nimis immaturè reipublica medica sustulère) contulimus qui hanc quam tuemur sententiam suo donavit calculo. Bartholomæus Maggius de vulnerum sclopetariorum curatione, cauterium adducit indolorificum, quod supremis ad sidera extollit laudibus. Platerus ipse in praxi manifestè dicit, cauteria dari, quæ citò, & interdum etiam sine dolore operantur. Horum & similium, præsertim ante hæc non vulgatorum magnam segetem exhibebimus; in tractatu de cauterijs, si Deus vitam & sanitatem indulserit.

Ad contraria ergò argumenta jam nos accingimus.

Et pri-

Et Primi solutio patet ex precedenti problemate.

Ad I.

*Secundum refellitur ex modo dictis in hoc problema-
te: posse nimirum ex parte recipientis obrundi sensum, ne do-
lor sentiatur, posse item parari ruptoria lentè & tardè a-
gentia.*

Ad II.

*Tertium argumentum, licet ex Galeni sententia sit de-
promptum: tamen reiiciendum, quia sententia illa nimis est
ridicula, & tanto viro indigna, cum & philosophia & me-
dicina preceptis repugnet. Non enim immediata doloris
causa est crassities substantia, sive Philosophi consulantur sive
medici.*

Ad III.

Galeni er-
ror.

*Ad Quartum. Auctoritatibus paucioribus plures nos
opposuimus.*

Ad IV.

*Atque ita, quidem de hac questione, quam nemo adhuc
ex professo tractavit, quid sentiendum sit, haud obscurum esse
potest.*

PROBLEMA

V.

*Rosa Hierichuntina an rosa sit, an amomum
Dioscoridis, an aspalathus, an con-
volvulus, an viola vel viola-
ria, an Erica?*

Negantur omnia.

*Rosa hierosolymitana sive sanctæ Mariæ Hierichuntina
communiter appellatur, eo quod non procul ab Hiericho olim
civitate percelebri, in Palestina hierichuntinis hortis aut a-
gris provenire haud pauci autument, Quamvis ijs contradicatur*

Hierichun-
thinam fal-
so dici hæc
Rosam.

experientia, uti videre licet apud Bellonium. 2. observat. cap. 86. & Munsterum in Cosmographia sua, in descriptione civitatis Hiericho, qui ibidem habet tantum à peregrinis emi, ex vicina Arabia, ubi nascitur, translata. Falso itaque Hierichuntinam appellari apparet.

Stirpē hanc
non esse
Rosam.

Sed & rosam injuria vocitari innotescere cuivis potest, qui stirpis hierichuntina uti vocant naturam exactius atque attentius examinat. Est enim 1. stirps integra radicem habens, ramos, folia, flores, fructus, semina. Et quidem suffrutex est, cum humilior sit Rutā, salvia, & hyssopo &c. Deinde caudices habet divisas in plurimos ramulos lignosos, duriusculos, hosque introrsum flexos atque ita convolutos, ut quasi orbem quendam constituent. Præterea folia, flores & folliculos oblongos hujus stirpis si quis considerat, uti & eiusdem proprietates & qualitates tam manifestas quam occultas (quæ omnia hic recensere instituti nostri ratio non patitur) clarissimum evadet, stirpem hanc neque ad Ericam referri posse, neque ad convolvulum, neque ad viola vel violaria genus, quemadmodum vult Sturmius.

Stirps hæc
an sit Aspalathus.

An verò aspalathus dici potest, ut est opinio Gesneri, referente Iunio in nomenclatura? Nihil minus, Aspalathus namque, authore Dioscoride est frutex surculosus, multis spinis horrens, detracto cortice rubescens, aut in purpureum vergens, densus, odoratus, gustu amarus. Et Plinio aspalathus est spina candida magnitudine arboris modica. Quæ omnia quam bene convenient cum stirpe hac, de qua modo verba facimus, nemo non videt.

Sed tandem præstantiorum authorum superest opinio
esse

esse amomum à Dioscoride descriptum. Et huic patrocinantur
uterg, Cordus, Lonicerus, & Iulius Caesar Scaliger.

An sit A-
momum
Dioscori-
dis.

Ceterum amomum Dioscoridis nequaquam esse aut
vocari debere, rectè probat Musa, cui consentiunt Lobelius,
Dalecampius, Matthiolus & alij. Nam licet aliqua qua
de amomo scribit Dioscorides convenire possunt, tamen se-
quentia admodum discrepant, ut quod Dioscorides describit,
habere folia Brionia, origanum redolere, atq; ita odoratum
esse, ut nares vulneret.

Statuendum itaque potius tanquam verisimile hanc
rosam Dioscoridi non fuisse cognitam, ob locum eius natalem
Arabiam.

PROBLEMA

VI.

Rusma Turcorum an pyroti-
cum sit?

Negatur.

Rusma Turcis nominatum, sub quibus provenit, & fre-
quenter usurpatur, vim causticam possidere statuunt quam
plurimi, eò quod mulieribus Turcarum, ad partes obscenas, &
axillas depilandas, glabrasq; conservandas, nullo pilorum
remanente vestigio, longè sit commendatissimum. Utitur
autem Turcarum populus paulo ante balnei aut hypocausti
ingressum: sed levigatur prius rusma in tenuissimum pulve-

Rusmatis
usus apud
Turcas.

Modus V.
tendi.

rem, & addita parte media calcis vivæ pulveris, in aqua maceratur, inungitur, & post ea in balneo statim iterum una cum pilis abstergetur.

Rusma tem-
peratū esse.

Verum temperatum potius esse rusma verisimile est 1. ita indicante gustu, quippe nihil acrimoniæ aut quod caliditatem aliquam prodat insignem percipiente. 2. nec contradicente tactu. Non enim partem adurit, & tamen pilos adeo celeriter & indolenter perdit locaq; quasi lavigat, ut in psilothris dignitate primum audiat.

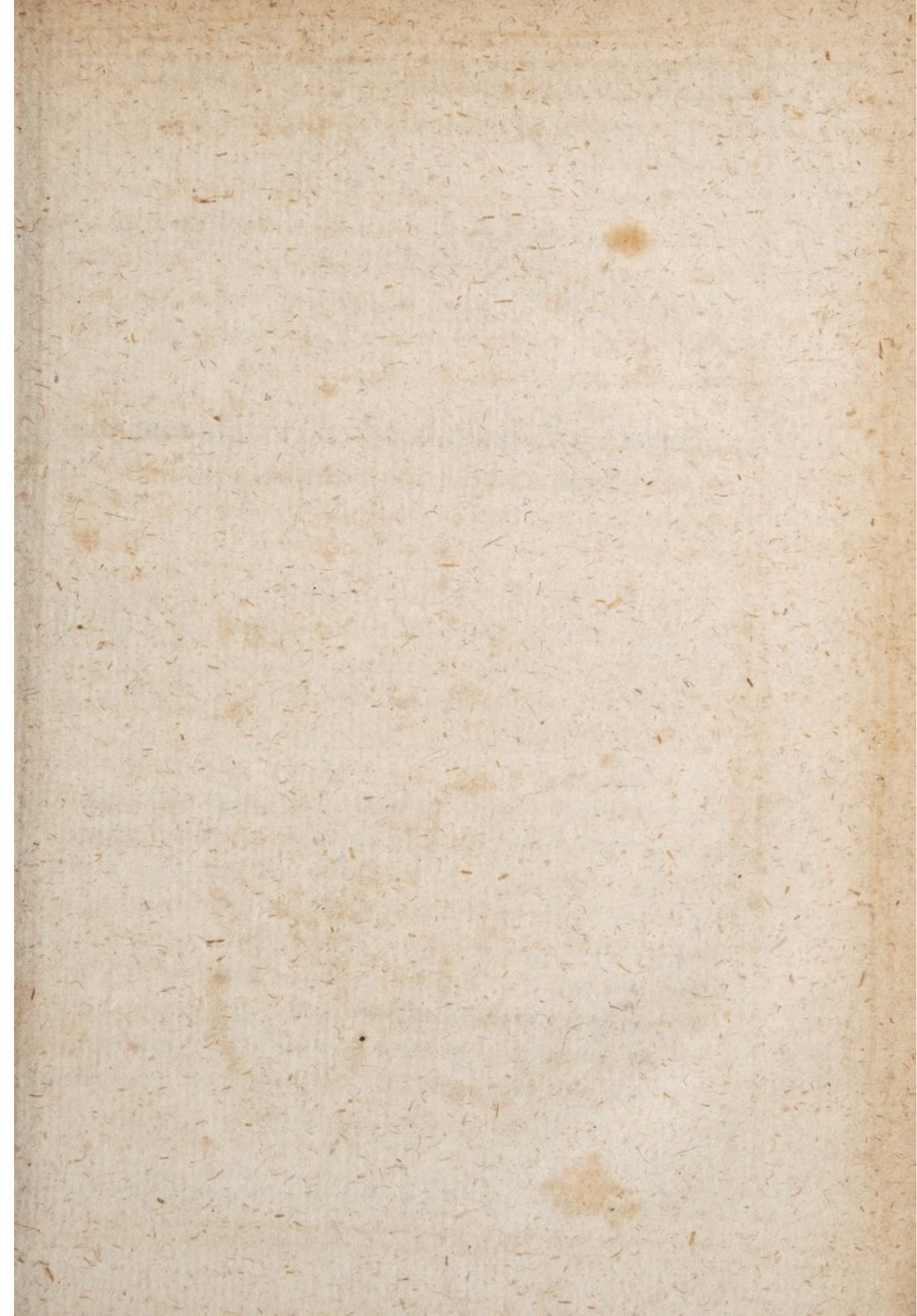
Rusma
quid.

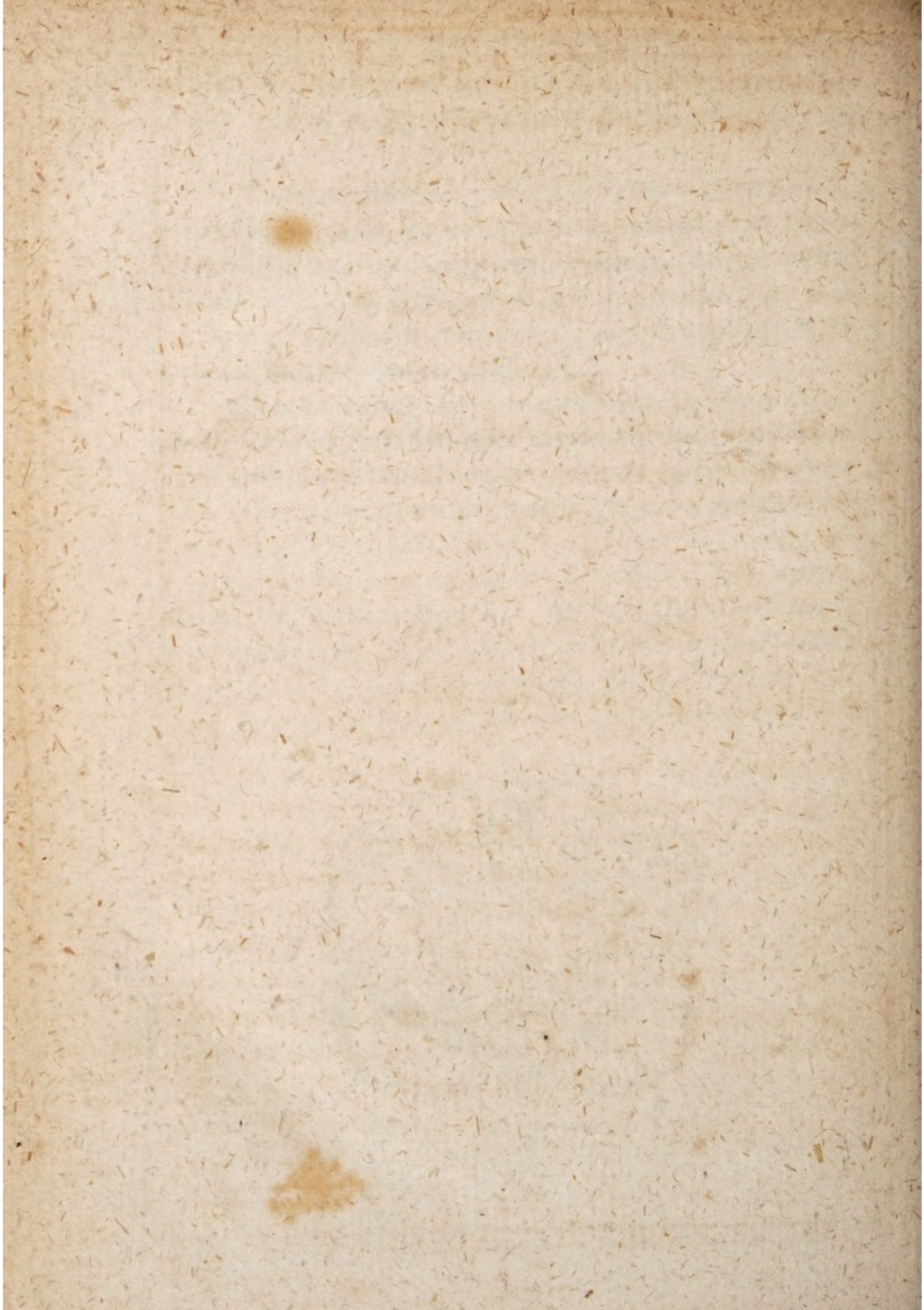
Platerus.

Bellonius.

Est autem rusma minerale quoddam peregrinum excremento seu scoria ferri simile; sed levius, nigrius, & quidpiam adustum referens. Felix Platerus tractatu 3 praxeos ait: fortè calchani hoc rusma genus aliquod erit, sorus vel melantheria vocatum. Videatur Bellonius observationum lib. 3. cap. 33, & 35. qui scribit hujus mineralis tantum usum esse, & tantum pretium in Turcia, ut Imperator Turcarum (Iudæis referentibus) singulis annis Ducatorum octodecim millia tributum nomine accipiat ab eo, qui illius mineralis vectigal recipit; nullumq; veterum aut recentiorum, quod sciat, meminisse ait.

EXERCITATIO NONA.

Respondente

ANTONIO FABRI

Croſnâ Sil.

PROBLEMA

I.

Res non-naturales Medicis dictæ an rectè
dicantur morborum causæ?

Negatur.

DE causis morborum Medici verba facientes, communiter eas dividunt in Internas & Externas; & Internas in antecedentes & coniunctas. Externas verò causas, quas alij Procatarticas vocant quasi præincipientes, & naturam irritantes, res illas non-naturales esse dicunt, ut sunt: assumpta, secundum ea quæ fiunt animo vel corpore, Excreta & Retenta, foris adhibita. Vel ut alij ad quatuor capita referunt: assumpta, gesta, eduçta, retenta. Vel ut vulgò recensent: Aer, Cibus & Potus, somnus & vigilia, motus & quies, retentio & evacuatio, animi affectus vel perturbatio. Quas sex res non-naturales appellitant; quia ad naturam nostram, vel corpus constituendum non faciunt, quemadmodum Elementa, spiritus, humores &c. Caterum an rectè causæ dicantur, vii communis fert locutio, quaritur? Nos pro negante stamus, & dicimus causam hanc, quam vocant Procatarticam ne nomen

S
quidem

Causæ morborum quod
tuplices.
Res non
naturales
quæ.

An causæ
rectè di-
cantur.

An remotæ
causæ.
Negativæ
probatio.

Quidem remotæ causæ mereri. Nam præstaret saltem perpetuo cognitionem effectus. Nunquam n. absq. causa remotæ tanquā necessario concurrente emergit aliquis effectus. At potest fieri calidus humor sine errore commisso in rebus non-naturalibus calidis; & gigni potest pituita, etiamsi delictum non sit in rebus non-naturalibus frigidis. Imò ablati omnibus externis frigidis, humores & morbi frigidi procreari possunt. Sic multi hyemali tempore bilioso vexantur humore, alij æstivali pituitosum experiuntur. Sæpè senes ex effræni bile in ardentissimas febres incidunt, Multi assueti Veneri, exercitijs, vinis generosis &c. Paralytici & Cachectici fiunt. Neq. cōsecutio firma est: præcessit aer fervidus; postea verò in morbum lapsus est patiens: Ergo humor peccans est bilis. Quod ita de alijs quoq. intelligendum.

Sed neq. omnes res non-naturales simul junctæ tantam habent, efficaciam, ut causæ remotæ vicem subire queant. Nā causa remotæ prædicatur de effectū & παντός. Vnde Philosophis dicitur virtualiter in proxima. Atqui hydropici, Cachectici, Paralytici &c. multi reperiri possunt, quibus omnes res non-naturales calidissimæ præcessere. Itā videmus sæpenumero post usum rerum calidarum in æstate ægrum pituitosa destillatione infestari.

Manifestum itaq. est, ne remotæ quidem causæ nomen competere rebus non-naturalibus simul conjunctis, multo minus singulatim uni.

Rectius prisca, & ipse Hippocrates atq. Galenus, res non-naturales vocarunt & ὁρίζουσιν occasiones: Quibus nos libenter subscribimus.

At quanam, inquires, exclusis rebus non-naturalibus, peccantium humorum causæ sunt? Causæ peccantium humorum sunt morborum apparatus & dispositiones viscerum, quæq. necessario ad has dispositiones concurrunt. Nam Aristotele & Galeno

Vera sententia.

Causæ peccantium humorum quæ.

leno sentientibus, magis verò adstipulante veritate, sine sub-
 jecta dispositione nulla fit actio. Neq; enim ignis urit, aut ab-
 sumit subjectum incombustibile, neq; gladius scindit duriores
 lapides, quia subjecta passura dispositione tali destituuntur.
 Vnde monet Galenus 1. ad Glauc. 2. multos arbitrari, sæpè totū
 morbum consistere in precedente causa ex nimia vini potatio-
 ne, irā, &c. neq; aliam subesse dispositionem: quos aberrare pro-
 nunciat. Et alibi Galenus de Sileno inquit: propter errores in-
 cidit in diariam; sed in Sileno erat preparatio morboſa. Appa-
 ratus vero & dispositiones eiusmodi diuersæ in similaribus
 sunt & dissimilaribus partibus. In malignam febrem prolabi-
 tur Silenus tum suā naturā conspirante; tum ob feruorē Epatis
 magnum quem ob multas, uti vocant causas Procatarcticas
 comparaverat; qui sit juxta Galenum à motu, obstructione, ad-
 hesu siue vicinitate corporis calidi, & alimento. Hisce enim ad
 humores calidos disponuntur viscera. Et horum aliquorum
 semina in Sileno latitabant. Hic ergò apparatus varius in mor-
 bis frigidis, calidis &c. est causa immediata generationis mor-
 borum: Quæ dispositio admodum magni est momenti; & di-
 ligentiſſimè à Medico in praxi felicitatem aucupante inqui-
 ri atq; cognosci debet, ex antecedentibus signis; ut hereditate,
 ætate, robore, habitu corporis, intermissa aliqua evacuatione:
 atq; subsequentibus signis, ut actionibus naturalibus, vitali-
 bus & animalibus, item ab excrementis; quæ omnia hic inse-
 rere alienum foret.

P R O B L E M A II.

Vndè ultima differentia specifica affectuum
desumi debeat?

*Forma & differentia specifica atq; ultima cujusunque
affectus ex proprio subjecto desumi debet. Est enim accident*

Dolor quo
tuplex.

Obiectio.
Responsio.

differentia ex subjecto. Subjectum hoc affectuum sunt partium corporis differentia. Sic vlcus in varijs locis varias affectuum differentias specificas progignit: nam sub genu, vel supra genu, in brachijs, vel Inio esse potest fonticulus sanitati conferens, in pulmone Phthisis. Sic dolor in membrana est punctorius, in carne lacerativus seu divellens, in arterijs pulsativus, in nervis convulsivus, in Periostijs frangitivus, in viscere exigui sensus gravativus.

At obijcere licet, locum affectum respectu affectus esse accidens separabile. Respondetur ita esse, quatenus locus communiter consideratur, quemadmodum risibile accidit animali, & Pleura sine inflammatione esse potest. At consideratus locus affectus in quolibet affectu secundum differentias specificas, fit convertibilis. Sic Pleuritis non est inflammatio nisi in Pleura.

Porro differentia partium corporis, qua affectibus cunctis dant esse specificum, ex quatuor fontibus juxta Galeni doctrinam à Curcio colliguntur. 1. ex partibus, tanquam proprijs subjectis. 2. Ex ijs, qua necessario consequuntur. 3. ex accidentibus. 4. Ex operationibus naturalibus, vitalibus & animalibus. Alij distinctius decem proponunt, ex quarum qualibet magis vel minus variatarum specifi emergant affectus: Et sunt, Meatus, figura, situs, compositio, initium, substantia, temperatura, numerus progressus, & officium partium. Exempli gratia, dolor pulsativus vel pulsans dicitur in arterijs non ob situm, substantiam &c. Sed ob officium, quod est pulsare. In carne dicitur lacerativus ob situm. Nam in carne musculoſa sunt dissociati tenuissimi nervorum sarculi, atq; etiam tendinosi. In visceribus parvi sensus dicitur gravativus ob numerum nervorum, quo carent ista viscera.

Sic etiam colligitur, quid agendum sit, ex partium substantia, progressu, situ, figura &c. Ex substantia: ut aliter agendum

dum esse in parte dura, ut ossibus, aliter in molli, ut carne. Ex progressu: ut in sectione vene Basilica caute agendum esse, quia subius sunt, nervus & arteria. Ex partium situ: ut emplastrum reni dextro adhibendum inferiori loco, quam sinistro, quia hic illo elatior. Ex figura: ut aliam esse debere figuram cerati applicandi Epati, aliam ventriculo.

PROBLEMA

III.

Quænam vera sit Periodicationis causa?

In affectibus præter naturam multa occurrunt, in quorum causas diligentius inquirunt Medici. Et si quid occurrat, cuius causa per investigatu difficilis est, cognitu autem admodum utilis, utique est Periodicatio, vel morbi per vices certas reditus. Queritur ergo, quænam sit omnis Periodicationis causa, exempli gratia, cur febres alia quotidie revertantur, alia tertio quoque die, alia quarto &c.

Hic admodum ob rei obscuritatem & difficultatem à se inuicem dissident doctiorum Medicorum sententiæ.

I. Opinio est Averrois, qui inquit, natura & calido innato proprium esse, movere, coquere, attrahere & retinere amicum, & expellere inimicum.

Sed hæc opinio non stat recto talo: non enim ratione dat, cur citius moveatur hæc vel illa febris, vel si ex Galenicorum sententia de febrium causis loqui volumus, cur citius moveatur Pituita, quam bilis; & bilis, quam Melancholia: licet in talibus febrium causis cum Galenicis non per omnia consentiamus. Et Averroen quod attinet, natura periodicationem

Opiniones
de periodicatione.
I. Opinio.

Refutatio.

adscribentem, videtur potius paroxysmus moveri à causa præter naturam.

II.

2. Opinio est Conciliatoris, qui vult Periodicationem pendere à motu Lune, & humorum forma.

Refutatio.

Sed variè peccat hæc sententia. Nam primò duas adfert unius rei causas. 2. causam nimis remotam adfert. 3. non explicat, quomodo fiat, quod citius vel tardius revertantur affecti-ones morbose.

III.

3. Gentilis & Herculanius ad proprietates occultas fugit.

IV.

4. Capiyaccius ad naturam humori propriam.

V.

5. Fernelius ad qualitatem insitam propriam, seu ἰδιόσυνη καὶ φύσιν.

Refutatio.

Sed hi omnes, ne videantur tacere, aliquid dicunt, nihil explicant.

VI.

6. Franciscus Vallesius causam periodicationis in copia humorum constituit: & pituitam arbitratur velocius bile, quia copiosior est alijs humoribus, moveri.

Refutatio.

Sed neq; hæc opinio firmis innititur fundamentis, nam, ut nihil dicamus, de febrium causis, nunquam fortassis in pituita reponendis: si bilis extra venas esset in copia maxima, moveretur citius, quam quando pauca est. Atqui hoc falsum. Nam semper tertio die movetur Tertiana. Ergò copia humorum vera non potest constitui Periodicationis causa.

VII.

7. Quidam ex recentioribus ad varia putredinis, inquinamenta confugiunt, atq; ijs vicissitudines, regressionesq; morborum adscribunt.

Refutatio.

Sed & illi causam nullam manifestè explicant, cur hæc, quam illa febris moveatur velocius.

IIIX.

8. Tollerabilior est sententia Francisci Parelli, qui inquit causam venandam ex distantia viscerum (quæ domicilia humorum sunt) ab orificio ventriculi. Putant enim, quia ventriculus

trculus sedes est pituita, & orificio proprio proximus; ideo si peccat ejus humor, quotidianum fieri circuitum. Vltimus Epar, humoris biliosi sedem esse arbitratur, & quia ab ore ventriculi Epar magis remotum est, ideo tertio quoque die moveri bilem. Lienem Melancholici humoris domicilium esse autumat, & Lienem maxime à stomacho distare, ideoque tardiori circuitu remeare, nempe quarto die paroxysmum Melancholicum. Atque hæc colligit ex Galeno dicente, quotidianam febrem fieri in ventriculo, Tertianam in Epate, Quartanam in Liene.

Sed multa in hac sententia, ut ut prioribus tollerabiliore, desideramus. Et omnium primò reprehensione dignum est, quod ab ore ventriculi distantiam desumpserit, cum potius à Corde fuisset accipienda. Deinde quid respondebit, si obijcitur Tertiana ex bile extra Iecur peccante, & Quartana ex Melancholia extra lienem.

9. Opinio omnium verisimilima est, quam cum Platero & Sanctorio amplectimur. Vult autem hac causam Periodicationis veram esse situm partium affectarum atque distantiam à corde. Et precedente problemate confirmavimus à locis affectus affectibus præter-naturam tribui esse specificum. Et si affectibus; qui proprietates subjecti, per quod definiuntur, sunt, cur non & periodus? Quo ergo major distantia est loci affecti à corde, tanto periodus est longior, tardiusque affectus præter-naturalis revertitur: & si humor peccans vicinus cordi est, affectio fit sine circuitu. Quamobrem rectè statuitur continuarum febrium causam residere in vasis cordi vicinis, ut vena cava trunco, eiusque ramis: Intermitterentium verò humores peccantes in vasis Mesenterij stabulari. Nam vena cava quilibet surculus etiam à corde remotissimus, cordi magis respondet quam vel proximus Mesaraicus, quia citius halitus putres-

Refutatio.

I.

2.

IX.

Opinio veterior.

Comprobatio.

Febrium causa.

putredinosi, ex ramis cava corperunt, unde febris continua fieri potest, ob vasorum continuum ductum. Alij vero qui in communi de febrium causis sententia constanter permanent, dicunt pituitam, quia sedem habet in parte cordi vicina, nempe ventriculo, ideo quotidianam ex se progerminare febrem: Bilem verò Tertianam, quam dicunt esse modo in Epate, Mesenterio, variis partibus hypochondriorum &c. Melancholiam tandem Quarianam parere, eò, quod maxime distet à corde, sitq; in liene, vena Porta, & aliis partibus. Contra quam sententiam multa quidem nobis disputanda essent, nisi alium in locum, eumq; commodiorem rejecta haberemus.

P R O B L E M A

IV.

Cur, cum Epas est nimis calidum, ventriculus frigescat?

In ijs, qui caliditate Iccoris nimia infestantur, ventriculum frigidiorē evadere, nemini dubium est. Quae vero causa huius rei sit, non aequè feliciter omnes exponunt.

Opinio
quorundā.

Quidam illam tuentur sententiam, caliditatem Epatis intensiorem, ventriculi moderatum, vel remissiorem extinguere calorem, absumere, & in sese absorbere: Quemadmodum (inquiunt) majus lumen extinguit minus.

Refutatio.

Verum uti falsum est, lucem majorem extinguere minorem, cum potius augeat, (sed minus lumen, ob majus non videtur, propterea quod sensus excellentiore sensibili occupatur) ita falsissimum, Epatis calorem ventriculi absumere. Calor enim calori similis est: Et verò similia gaudent potius similibus atq; se invicem adjuvant, augentq; non vero destruunt per se aut extinguunt. Videmus calorem ignis intensissimum lebetem

lebetem moderatè ferventem non refrigerare: Ita neq; calor magnus partium ventriculum circumjacentium, & ad coctionem juvantium frigiditatem aliquam inducit. Sunt enim partes illæ veluti focus & carbones; Epar intelligo, Diaphragma, Intestina, Omentum, Pancreas, Lienē, vasa majora. Quæ omnes partes ventriculum instar prunarum ambientes calefaciunt. Quapropter Iecur valdè calidum per se utile est primæ coctioni, nec ventriculum refrigerat.

Opinio vera & eius declaratio.

Verior sententia est, Epar calidius per accidens ventriculum refrigerare, & primæ coctioni cum per se utile sit, inutile tamen esse mediate & ex accidenti. Nam hypochondria facit tenuia, viscerumq; pinguedinem liquefacit & absorbit. Atq; hæc causa ab ipso Galeno reddita est 2. aphor. 35. ubi ait, hypochondria tenuiora esse mala, ut signum & ut causam. Ut signū: imbecillitatis videlicet in eliquatis partibus. Ut causam: quia læditur concoctio prima & ob hanc secunda.

Calefaciunt autem ventriculum, ejusq; coctionem adjuvant crassa hypochondria. 1. ex accidenti. Quia conservatur ventris, viscerumq; circumjacentium calor unitus: dum ob crassitiem prohibetur ab exitu & evaporatione calor. 2. per se. Habet enim pinguedo vim calefaciendi, quippe, cui insita est caliditas & humiditas viscerum calori proportionata. Vnde ad coctionem Apostematum animalium pinguedine nihil prestantius. Et ut fiat pus perfectum adjunguntur integumenta vel Emplastra calorem, ne foras evaporet retinentia, adjungunturq; quæ ob similitudinem juvant, calida & humida.

Cur crassa hypochondria coctionem ventriculi adjuvent.

Ex accidenti ergo, non vero per se Epar calidum ventriculo frigiditatem offundit.

T

PRO-

PROBLEMA

V.

In affectibus orificij ventriculi, ubinam applicanda sint Topica?

Opinio Galeni & communis.

Ore ventriculi affecto an à parte antica, an à postica localia applicare debeamus, ambigitur. Galenus libr. 13. de M. M. cap. 17. ita ait: Ingula, quæ proprie vocatur stomachus, Cataplasmata supra spinam dorsi imponimus, non autem in parte anteriore, quemadmodum cum os ventriculi phlegmate laborat. Vult itaque Galenus, aliique plurimi, qui eum sequuntur præstantissimi Medici, in oris ventriculi affectibus anteriori parti prope cartilagine ensiformem duobus nimirum digitis infra admovenda esse Epithemata.

Refutatio.

Verum non satis hic attendere videntur ad situm orificij ventriculi sinistri. Est enim hoc, non, ut multi putant, sub muscronata cartilagine sed nonnihil ad laevam inclinat, & dorsum versus, ita ut spina quam cartilagini ensiformi longè sit vicinior. Quamobrem quando os ventriculi intemperie aliqua laborat, spine dorsi tanquam parti viciniori rectius applicantur localia. Quod quidem sentimus cum Fernelio, Sanctorio & Bauhino.

Situs orificij ventriculi.
Verior sententia.

Obiectio.

Nonnulli, ut Galenum rubeantur, inquiunt, anteriori parti longè rectius applicari Topica: quia in posteriore parte adsunt nimis crassi muscoli, atque ipsa spina: Anterius verò citius & facilius penetrare potest vis medicamenti, quia via, licet longior sit, tamen tenuior, expeditior & magis pervia.

Responsio.

Caterum minus attentè considerant, nobilem illam partem, cujus magna pars sub cartilagine Ensiformi reperitur, cui ex applicatione Topicorum non parum damni & intemperiei accedere.

accedere potest. Nam si parti illi in qualitatis aliquo excessu
medicamenta adhibentur, utiq; leditur Epar, & qualitate ista
imbuitur.

PROBLEMA

VI.

An semper verum, ubi dolor, ibi morbus?

Negatur.

Hanc sententiam, ubi dolor, ibi morbus, sapissimè falsam
esse, manifestum est consideranti diligentius communionem
musculorum, nervorum, membranarum &c. aut aliam aliquā
συμπάθειαν. Ita exempli gratia, persentiri dolor potest in ju-
gulo, quando inflammatio Pleura est circa medium pectoris.
Atq; hoc ob membrana hujus in jugulo alligationem. Sic sæpe
numero per sympathiam affectus apparet in manu, qui in cer-
vice est. Et in brachio apparere potest, qui in quinta vertebra
thoracis est. In vertebriis ossis sacri existens affectus apparere
potest in pene. Laesis temporibus leduntur oculi. Atq; alia eius-
modi exempla quamplurima asserere non est difficile.

Quamobrem universale non est, vulgatum illud non
nullorum; Vbi dolor, ibi morbus.

Probatio
negativæ

PROBLEMA

VII.

An ubi pus, ibi ulcus?

Plures adhuc autores universale statuunt: Vbi pus, ibi
etiam ulcus est. Sed aliter aliquando se rem habere, observa-

Platerus.

tur, quando mutatio fit in materiam puris substantiam & accidentia referentem. Atq; hanc sententiam Felix Platerus. Archiater Basiliensis, praeceptor noster dupliciter probare solet. 1. ex humore aqueo in oculo. 2. ex pulmonibus, ubi pituitosa materia vel per defluxionem, vel per congestionem inibi simplicem collecta puris faciem & formam non raro refert.

PROBLEMA

VIII.

An pulsum instrumentis dimetiri possimus,
& cum pulsu praeceptorum dierum
conferre?

Affirmatur.

Sanctorius.

Pulsilogium.

Eius usus.

- Quemadmodum pulsum doctrina admodum difficilis est & obscura, ita & praxis sphygmica difficultatis non parum obtinet. Quamobrem varij variè ad hanc doctrinam meliori luce illustrandam sese accinxere. Vnicus Sanctorius de Sanctorijs Medicus Venetus, vir uti ingeniosissimus, ita & eruditissimus, amicus noster honorandus, pro ingenij sui, quo pollet, acumine; Pulsilogium quoddam excogitavit, quo dimetitur exacte arteriae motus & quietes, ut cum pulsu praeceptorum dierum comparatio institui queat. Per hoc organum nonnulla percipiuntur, quae alioquin impossibile est cognoscere. Ut 1. sciri potest cotidie, quantum agri recedant in crebritate à statu naturali. 2. quâ hora desinat augmentum, & incipiat status atq; declinatio. 3. Quam crebritatem, intermissionem, & quietem externam quodlibet individuum perpeti potest, aut non. 4. Metiri licet, quietem Diastoles, & quanta sit quies externa. 5. Cognoscere datur intermittentiam, an arteria quiescat per unum ictum, duos &c. Quae omnia una cum instrumenti huius utilis-
- simi

simi fabrica uberrimè autor ipse aliquando explicaturus est, in libro suo de organis varijs Medicina Mechanicis, plane dædalicis. Atq; utinam fatum hunc suum tam rarum, non diu nimis Reipublicæ Medicæ invideret.

Pulsilogium autem hoc, quod Venetijs amicè nobis demonstravit, & particulatim declaravit, habet aequalium motuum differentias centum triginta trium, incipiendo à motu rarissimo ad creberrimum, & tot inaequalium motionum sunt differentia.

PROBLÈMA

IX.

Quid ex vrina judicari aut non judicari queat?

*Vroscopia hodie tantum tribuitur à plebeia hominum multitudine, ut in urina tanquam universali speculo omnia videri, & prævideri posse nimis pueriliter existimetur. Vnde à Medico nescio quis non hodiè urinae inspectionem & vaticiniū quasi ex tripode Apollinis flagitet. Medicus si detrectat, neque omnia singulatim instar vatis enarrat, etiam quorū annorum uxor vel filius sit, statim imperitum & indoctum eum proclamare multi non erubescunt. Non quidem ignoramus, Iudeos nonnullos atq; Agyrtas plures inspiciendi urinam modos calle-
re, & plurima de absente agro vera vel ad stuporem usque recensere. Verum quā arte, quoq; adminiculo, norunt emunctiorū narium homines, ut de rebus superstitiosis atque diabolicis hoc loco verba plura facere, neq; velimus, neq; debeamus.*

Quantum ergo & quousq; Vroscopia credendum sit, breviter nunc indagandum, omisis aliorum variis atq; nugatorijs opinionibus. Atq; initio tenendum ex sola urina inspecti-

De quibus
ex urina
nihil judi-
cari queat.

one nihil ferme iudicari posse de morbis cerebri, Pulmonum, Cordis, Epatis, Vteri, aliarumq; partium, ad quas urina nunquam pervenit. Nihil item de veneno spiritali ex uroscopia recte iudicamus, nihil de facto conceptu. Neq; certi aliquid de venis, neq; in febribus semper locum habet uroscopia: cum in multis appareant sana.

Probatio.

Ceterum illa, quae frequentioribus dubitationibus subiecta sunt, potissimum nobis hac vice enucleanda veniunt.

1. Et primo quidem quia vulgus Medicorum de cerebro, Pul-
2. monibus, Corde, Vtero &c. plurima iudicare solet: illud recte fi-
3. eri non posse evincemus. 1. Urina, uti supra dictum est, ad hasce
4. partes nunquam pervenit. 2. Si urina servat familiaritatem
- memברי sui, cur expellitur, ut alienum. 3. detur aliquid à par-
- tibus istis mitti, licet non magnum, quid, quæso, coniectaris ex
- recremento ad partis substantiam, vires & robur? 4. Loci
- substantia in renibus diu immorata per horum densissimum
- corpus percolatur, & quasi destillatur, hoc est in ureteribus ulte-
- rius mutatur: In vesica diutius & perfectius alteratur. Quid
- ergo certi de partibus supra narratis ex hoc excremento ju-
- dicamus?

Obiectio.
Responsio.

1.

At, dices, ex urina peccantem humorem eiusq; coctionem & cruditatem præcognosci? Respondemus, neque hac necessario colligi. Nam 1. non in omnibus morbis valet signum ex urina. Vnde Galenus de Pythione, qui febre laboravit, ait, indicationem factam die decimo, sed cum urinis crudis &c. Et sæpe urina cruda apparet in fine morbi, & diu etiam post restitutã sanitatem, quia causa morbi fortè erat extra venam cavam, vel in ipsa. Atque hoc ex nimia potatione, vigilijs, &c. etiamsi

etiamsi coctus & superatus est morbus. Hinc alij nolunt ex urina signum aliquod verum dari coctionis humorum extra venas, sed tantum ostendere, venas (ex Cava, non ex Porta) renes & vesicam se malè habere. 2. Sapè urina cocta apparet, quando jam crudi humores sunt in cava. Quamobrem si semel vides coctam urinam, non mox judicabis de victoria, quæ in pugna cum morbo multiplex obtineri debet. Experientia certè testatur, & ipse quoq; Galenus, fieri, ut hodie reddatur urina cruda, sequente nocte cocta & inculpabilis, cras manè cruda, circa vesperam rursum cocta &c. Vnde Galenus autor est, optimam urinam esse, quando inter coctas nulla cruda est reddita. Nam humor crudus non totus simul coquitur, sed pars post partem; ut ita urina cocta non ostendat primò & per se coctionem totius humoris, sed tantum portionis ejus nuper coctæ. Diversitate ergò coctionis cum diversissima prodeant urina etiam exercitatione, variâ diata, &c. quid de peccantis humoris coctione vel cruditate conjectaberis? Crebram si urinam poscis, diversisq; temporibus emissam, agendi occasio, quæ secundum divinam Hippocratem præcepta est, præterit. Et si patent alia ad benè agendum necessaria, non multum opus esse videtur, iudicio sive simplici, sive chymico. 3. Humores vitiosi non semper per urinam evacuantur. 4. addimus contra illos, qui de secunda coctione omnia videri posse ex urinis autumant, alia esse excrementa secundæ hujus coctionis, nempe biliosa tenuia, & biliosa crassa.

De nullis ergo partibus rectius ex urina aliquid judicamus, quàm de urinarys. De alijs verò non certam sed probabilem duntaxat aliquam coniecturam habebimus.

PROBLEMA

X.

Destillatio urinæ an utilis sit?

D.

Destillatio urina, quæ à Dornesio ceu magnum quoddam inuentum proponitur à nobis haud probatur: non tantum quando intuemur rationes omnes precedenti problemate de incertitudine urinæ allatas, verum etiam, quia nulla planè ratio est, cur eo recurrat urina, unde primum venit; (etiamsi concedamus quamlibet partem suum excrementum habere, quod urina permisceri potest) multo minus ut descriptionibus in vase obediat, ibique consistat, ubi cor, vel reliqua membra sunt designata. Quomodo enim dignoscies, de essentia cordis esse, quod ex corde prodijt?

Verum alia quedam est urina destillatio, cuius descriptio apud Libavium integra videatur. Et eam quidem ad multa cognoscenda utilem esse, non inviti largimur, præsertim ad cognoscendas naturas & misturas succorum latentes. Quando ignoramus, an humor solus, an intemperies in vitio sit, quid obstructions pariat, &c.

EXERCITATIO DECIMA.

Respondente

MARTINO VVEZELIO

Chemnicenſe Miſn.

PROBLEMA

I.

An Revulſio ſit Attractio?

Negatur,

Revulſio vulgò definitur attractio humorum confluentium, vel confluxurorum in partem omnino contrariam. Huius definitionis integritati decedit multum, ſi & genus illegitimum, & differentiam juſto anguſtiorẽ demonſtraverimus. Et illud quidem hoc priori problemate, hoc ſequentẽ.

Revulſionem haud rectè & Philoſophicè attractionem dici poſſe ſequentia confirmabunt.

Primum, pars mittens humorem à ſe propellit, vel quia ex ſe robuſta, vel quia Medicamento irritata. Humor enim haud fluit à ſe & proprio impetu; ceteroqui omnis fluxio ad inferiora fieret; ſed aut quia à mittente expellitur, aut quia à recipiente trahitur. Secundum Gal. doctrinam libr. 3. de ſympt. cauſ. 6. 2. & l. 13. d. M. M. c. 3.

Itaq; quando expulſione partis mittentis ſit revulſio: attractio non habet locum.

Deinde quando laxantibus pars redditur debilis, ut in
V illam

Revulſio,
quid.

illam ceu cloacam expellantur excrementa attractio nulla est. Et cauteria recipiunt excrementa ab alijs partibus expulsa sine resistentia; non attrahendo, neq; expellendo, cum naturali virtute ferè orba sint. Ad eundem modum etiam sinus, caro fungosa, glandula, & alia partes imbecilliores. Quocirca humores caput petentes quando revellere animus est: fieri hoc poterit non tantum attrahentibus, verum etiam laxantibus ventriculum & intestina, quæ ea propter postmodum facilius recipiunt.

Aliquando vero revulsio ab attrahente facultate fit, ut per hirudines.

Secundum illos, qui purgantia electivè hunc vel illum humorem trahere statuunt (quibus tamen nos non assentimur) revulsio fieri pronunciabitur à facultate tam expellente quam attrahente.

Verum genus Revulsionis.

Genus itaq; revulsionis legitimum attractionem haud quamquam esse, luce meridianâ clarius liquet. Melius vero Galeno dicitur ἀντίστροφος, aversio in contrarium, & nos aversionem tanquam genus de revulsione & de derivatione rectè dici putamus. Est enim revulsio humorum aversio in partem contrariam. Est & derivatio aversio: sed quæ sit ejus differentia constitutiva, dicemus postea.

PROBLEMA II.

An Revulsio etiam confluxis humoribus competat?

Affirmatur.

Revulsionem indicari à materia, quæ in motu est, & jam fluit, facile omnes concesserint. An verò ab ea quæ influxit vix quisquâ; à fluxurâ, nonnulli. Intelligantur a. omnia de materia, quæ cum salute agri apta est de loco in locum moveri.

Et fluxuris quidem humoribus rectè revulsionem adhiberi ita probare licet.

Revulsionem competere fluxuræ materiæ probatur.

1. Non

1. Non fluere in contrarium, sed posse fluere, indicat primò
& per se revulsionem. Quærunt enim scientifici, quod possibile
est & perpetuum. Quemadmodum risibilitas homini omni
competit, quamvis actus ridendi à nonnullis studiosè vitetur.

2. Revulsionem in principijs morborum fieri debere annuit
Gal. 2. in 6. Epid. t. 9. Atqui tunc humor ut plurimum quiescit,
aut saltem quoad partem in motu non est.

Sed longè frequentius dubium est, an materia jam conflu-
xa debeat revulsio, cum illud ferè omnis Medicorum schola
neget atq; perneget. Videtur autem & ijs humoribus, qui jam
confluxi sunt, revulsio non injuriâ competere. Nam

1. Inter motiones oppositas mediat quies. Ergo neq; humo-
res jam in motu existentes revulsionem pati poterunt, nisi
prius aliquantulum quiescant.

2. Humores confluxi derivari possunt. Ergo moveri. Et si
moveri possunt: utiq; nō impossibile erit eos aliquādo revellere.

3. Humor ad orificium ventriculi confluxus angore excitatus
solens, revellente per alvum, vel acri clystere tollitur, conte-
stantibus Practicis.

4. Hoc ipsum non videntur ignorare Medicorum illi princi-
pes, Hippocrates, & Galenus. Et Galenus quidem præter alia
loca multa luculenter, quæ huc adducere prolixum nimis foret,
hunc unum insignem habet lib. 4. de rat. victus in acut. t. 30.
Medicamenta circumposita cervici in angina revel-
lent humorem, qui in partem anteriorem fluxit. Hipp.
l. 2. d. rat. victus d. pleuritide tractans ait: Sanguinem esse
evacuandum in tanta copia donec lividus exeat. Atqui
hic certe lividus sanguis dudum est humor confluxus. Nec im-
moramur loci hujus Hippocratici stolidam explicationem à
Curtio & Manardo allatam: per revellere intelligi debere,
derivare, ita enim omnia ad cujusvis placitum vertere lice-
bit, & pervertere.

I.

II.

Revulsione
competere
fluvio etiā
humoribus
Probat. I.

I.

II.

III.

IV.

Quaestio.

Interea quærat quispiam quanam sit revulsionis differentia specifica & quanam derivationis. Si enim confluxus humoribus revulsio etiam recte competere enunciatur: utiq; per eos derivatio à revulsione formaliter non differet. Quemadmodum alioquin communiter statuitur hanc veram differentiam esse revulsionis & derivationis, quod illa fluentibus humoribus, & quidem ad distantissima competat: hac fluxuris, & ad locum vicinum.

Responsio.

Ad hac ut rite respondeatur largimur non inviti derivationem precipue esse confluxorum humorum: at totaliter his duntaxat tribui debere, clare & contentè negamus; Vtrumq; verò patet ex Gal. l. 4. MM. cui confluxus & quiescens humor melius derivatur, quam revellitur. Hoc loco humori confluxo & quiescenti tantum abest Galenum revulsionem penitus denegare, ut tacite potius eandem attribuat. Comparativa enim positivis participat. Et quemadmodum derivatio magis competit fluxis humoribus ita revulsio magis fluentibus attribuitur. Vtraq; tamen conveniunt humoribus fluentibus fluxuris & fluxis.

Differentia specifica revulsionis & derivationis.

Quapropter alia investiganda est differentia ultima, per quam revulsio & derivatio invicem discrepabunt. Est a. revulsionis constitutiva differentia, renitentiam humorum respicere hoc est, avertere humores quo non sunt inclinati & propensi; derivationis vero non ut confluxi humores tollantur (quemadmodum revulsione fluentes dicuntur averti) sed sequi humoris evacuandi inclinationem & motum; hoc est avertere eos eò, quò pròni sunt ac propensi.

Vni humori diverso respectu competit & revulsio & derivatio.

Vnde concludimus unum remedium simul revulsorium & derivatorium esse posse, licet Manardus & Curtius contradicant. E.g. in pleuritide vel Angina dum sanguis vacuatur per cubitum si humor fluens vel fluxurus ad Pleuram vel guttur, retrahitur; vocabimus revulsionem; si is qui non resistit, nec inclinatur

inclinacionem habet. & avertitur tamen à loco affecto affecto: derivationem vocabimus. Sic in Ischiade humor intus stabilis & fixus si ad cutim externam cum violentia avertatur, datur revulsio: si vero ad aversionem illam facilis atq; pronus est: derivatio.

PROBLEMA III.

An Revulsio fieri debeat per proxima?

Affirmatur cum dist.

An per distantissima, an per propinqua, an per utraq; revulsio instituenda sit non levior est controversia.

1. Opinio est Laurentij Iouberti, qui vult sine discrimine semper per proxima fieri debere revulsionem.

Opinio.
I.

Cui quidem tanquam vitiose nostrum calculum dare non possumus, quia si, ut ille ait, in inflammatione manus secandus esset idem cubitus: major certè copia humoris à vena jugulari ad cubitum conflueret, quam à carpo ad cubitum.

Refutatio.

2. Sententia est Brisoti putantis in principio faciendam revulsionem per proxima, in fine per remota.

II.

3. Alij ut Achakias, Manardus, Curtius & Fuchsius contendunt revulsionem fieri, dum præservamus, vel quando affectus est levis, sine periculo nec petens partem principalem, per distantissima: dum vero curamus, per proxima & ubi morbus est periculosus atque acutus, & quando humores partem aliquam principem petunt.

III.

Verum hi omnes revulsionis processum faciunt variabilem, cum tamen ratione unius naturæ & ideæ unus debeat esse procedendi modus.

Refutatio.

4. Alij communiter per distantissima semper fieri debere revulsionem adstruunt.

IV.

At qui de natura revulsionis potius est, ut citò fiat quemad-

Refutatio.

V Opinio
verior.

Revulsionē
per se fieri
per proxi-
ma.

Galenus.

modum colligimus ex Gal. l. 2. d. rat. victus. comm. 10. Et si citò,
utiq; per proxima. Nam per viā breviorē citius avertimus.

5. Sententia nobis verisimilis magis videtur, nempe de na-
tura revulsionis esse ut cito fiat, & per proxima. Quod verò fiat
per distantissima aliquando non convenire revulsiōi per se &
semper sed per accidens, hoc est, per aliud nempe prohibens. Non
unquam enim plus potest prohibens in prohibendo, quam indi-
cans in indicando, & semper potentiori est attendendum.

Revulsionis a. naturam per se esse, ut per proxima fiat proba-
re facillimum est, nempe quia citò, uti dictum fieri debet. At-
qui hoc ex varijs exemplis ex praxi desumptis stabilire quoq;
possumus. Nam

I. 1. Veteres in hunc scopum totum corpus dissecuerunt in par-
tem quæ supra renes est, & in partem quæ infra. Quam quidē
divisionem non creassent, si per distantissima semper fieri debe-
ret revulsiō.

II. 2. A capite retracturi humores & evacuaturi per cauteria:
in brachio non in pedibus hoc molimur.

III. 3. Sic Gal. in hemorrhogia navium non secat venam tali,
sed cubiti directē respondentem: vel magnam cucurbitulam
præcordijs affigit.

IV. 4. In fluxu oculorum diuturno acribus Medicamentis ad
fauces revellunt Hipp. & Gal. 2. in 6. Epid. t. & comm. 31.

V. 5. Luculentus est' . . . as Gal. l. 2. d. rat. victus comm. 10. si in
pleuritide extenitur dolor ad jugulum, vena in cu-
bito secanda est, quæ sanguinem ab affecta parte ve-
locius revellere & evacuare possit. Quid queso his verbis
manifestius?

VI. 6. Idem l. 4. de rat. vict. ait. Medicamenta circumposita
cervici in Angina revellere humorem.

VII. 7. Idem l. 5. MMC. 14. commissura coronali adhibet ceratū
ex Thapsia, ne pituita salsa in pectus descendat.

8. Ex ejusdem præscriptio, digitum à quo oritur aura frigida Epilepsiam gignens, adurimus & sinapisamus, ad auram istam Epilepsie genetricem revellendam.

VIII.

9. Materiam in ore ventriculi angoris matrem per alvum revellimus. Sed ad quid tot recensemus exempla cum unum atq; alterum evictionem omnem præstare potuisset.

IX.

At dices: tamen revulsio sapissimè fit per distantissima: imò ut plurimum.

Obiectio.

Respondemus fieri hoc non per se sed per aliud, nempe per prohibens. Interim non tollitur quin prohibente hoc amoto per proxima fieri debeat revulsio. Prohibens a. illud est redundantia excrementorum, quæ ad partem affectam facile confluerent, vel quod facilè pars affecta excrementa reciperet, & corpora agrorum ut plurimum affluunt humoribus: ubi revulsio in parte vicina facta, ad alteram vicinam jam actu agrotantem humores allicere potest. Hinc Gal. 2. ad Glauc. 2. In morbis genuum mittit sanguinè ex brachijs, quia ibi proponit juvenè cum maxima sanguinis redundantia. Hinc etiam topica initio morbi rarò admoventur, quia tunc humorum adest plenitudo. Interim reperiuntur agri sine tali plenitudine, ubi topica initio dantur, & possunt debentq; dari ex Galeni etiam præcepto.

Responsio.

Cui revulsio sæpe fiat per distantissima.

Revulsio ergo fit 1. aliquando per propinqua, nempe primum quando indicans urgens est, & prohibens vilius, ut quando sutura coronali ex Thapsia ceratum adhibetur. Deinde non tantum ob prohibentis absentiam, sed etiam quando vasa longinquiora videntur, quibus tamen propinquiora non suppetunt, per quæ revelli possit humor; ut in brachiorum inflammationibus secamus venam cruris, quia non adsunt venæ aliæ viciniore quæ secare solemus neq; in dorso, neq; in regione Epatis &c.

Revulsio fit per propinqua.

2. Per

2. Per remota quando prohibens plus potest quā indicans

3 Per remotissima quando prohibens maxime potest.

PROBLEMA IV.

Cur in Revulsione servant rectitudinem?

Inter varias Revulsionis conditiones, quæ ab Hipp & Gal. proponuntur alijsq. Medicis: non postrema est hæc, quando dicitur Revulsionē per Phlebotomiam fieri debere κατ' ἔξω. Hæc a. rectitudo ex Galeni doctrina duplex est, partium & vasorum.

Rectitudo
in revulsi-
one quotu-
plex.

Rectitudo
partium.

Rectitudo
vasorum.

Rectitudo partium est ea, quam habent, dextra cum dextris & sinistra cum sinistris &c. Hæ enim sibi mutuo correspondent, condolent, & compatiuntur. Ac videtur natura omnes partes corporis bipartiri voluisse, ut læsa una portione, dimidiū adhuc ut membri ita & actionis remaneret.

Rectitudo vasorum à conjugibus dependet, unde Gal. in artibus fluxionem patientibus à conjugibus moliendam revulsionem monet. Et sæpenumero relicta partium rectitudine illa tantum quæ vasorum est, servatur. Vt in fluxione brachij dextri revulsio fieri potest per venas brachij sinistri; quia rami axillares per brachia disseminati conjuges sunt, ideoque à brachio dextro commoda fieri potest revulsio in brachio sinistro. Ad eundem modum & in cruribus; quia ramus cruralis cruris sinistri conjugem habet dextri cruris ramum cruralem.

Hipp.

Rectitudinem hanc quam magni fecerit divinus Hipp. ex ijs quæ de liene affecto pronūciavit, manifestum est. Aut enim Liene laborante si sanguis è nare sinistro fluat, bonum; & Iecore laborante si è dextra nare prorumpat sanguis, morbi fit solutio. Contrariū verò si fiat malum. Rationem dat; quia vitioso partis affecta sanguine retento, & laudabili dumtaxat sanguine evacuato vires deijciuntur & morbus non soluitur.

Quæstio.

Quæstio a. non levis momenti est; quam movet Stephanus Atheniensis, qui fiat quod liene laborante sanguis critice, κατ' ἔξω

ἔξω

Et nare sinistra fluere debeat, iecore vero affecto è dextra. Atq; hunc natura morem ars imitari debeat; cū tamen uterq; sanguis prius ad truncum vena cava adscendentē perveniat.

Pro huius questionis solutione idem author tria jacet fundamenta. 1. Corpus secundum Hipp. constare ex spiritibus impetum facientibus, humoribus seu contentis, & partibus solidis seu continentibus. 2. Corpus esse transfluxile, conspirabile, omniaq; invicem compati. Spiritibus quidem esse conspirabiles, humores transfluxiles; partes vero solidas compassibiles. 3. Lienem dum molesta expellit, sicut & Epar, moveri & in se cogi; Spiritus autem omnium primum moveri.

His positus fundamentis talem reddit quasi causam: In Expulsione materia noxia spiritus primò commoveri; & quia dextra partes cum dextris maiorem habent *συνπάθειαν*, ideo spiritus illos ductus dextros potius dilatare, viamq; quasi humoribus sternere unde humores sequuti potius in nare dextra evacuantur quam è sinistra. In materia verò lienis excretionē ita sentit. Huius nimirum spiritum primò moveri & primo ad Iecur pervenire, postea in truncum vena cava, tandem in jugularem sinistram eundemq; ductū humores à liene ejectos sequi. Et quia dextri, spiritus cum dextris, sinistri cum sinistris conspirabiles sunt, & humores confluxiles, ideo dextros fluere ad dextros, & sinistros ad sinistros.

Hæc ratio licet ingeniosa esse videatur tamen ab absurditatibus non est immunis. Spiritus n. putare in motu præcessionē habere, & humoribus viam preparare, quid aliud est dicere, quam spiritus solos aliquando in vasis esse sigillatim absq; humoribus & humoribus sine spiritibus, quod absurditate laborat evidenti, deinde scientiam aliquam videtur spiritibus attribuere, quando vult spiritus dextros potius dextros ductus dilatare; quod tamen communibus Medicorum sententijs refragatur. Si vero inclinationem naturalem ijs tribuit dextris

Solutio Atheniensis.

Examinatur solutio Atheniensis.

quidem ad dexterās partes cōtēdendi & sinistris ad sinistras, non repugnabimus. Ex vicinitate potius loci hujus vel illius in capacitate vasorum ratio fortassis firmior sumeretur, de qua alibi.

PROBLEMA

V.

Quomodo sanguis per sectam venam egrediatur?

Quæ ratio sit, quod sanguis per venam sectam egrediatur, nec intus maneat, pauci rectè explicant.

Opinio I.

Prima opinio quorundam recentiorum est, censentium, ob gravitatem sanguinem exire atq; effluere.

Refutatio.

Hoc si verum esset vulnus capitis in homine stante non emitteret sanguinem. Ob gravitatem n. sursum tendere non posset. Corruet etiam Galeni sententia, humores in viventibus non fluere proprio impetu.

II.

II. Opinio est Argenterij, qui putat expulsionem sanguinis provenire à dolore sectionis venarum, & à vinculis.

Refutatio.

Falsitas hujus opinionis patescit in ijs qui sauci sunt, & insci tamen lesionis, antequam sanguinem videant, ubi absq; dolore & vinculis jam ante egressus est sanguis.

III.

III. Opinio esse potest Altimari qui sanguinem vult egredi ob vim vacui, ed quod paucam sanguinis portionem egressam alia necessario sequatur & substituatur. Eiusdem sententiae est Thomas Fienus in libello de cauterijs, atq; ibidem ait, quod ob continuitatem posterior pars sequatur priorem.

Refutatio.

Hisce respondetur, dici eodem jure vacuum in vena cava relinqui, ex qua sanguis sectionem versus movetur. Verum hoc non est: Nam venæ tam majores quam minores egrediēte sanguine confidēt ne sequatur vacuum.

IV.

IV. Esse potest Fernelij & Brisoti qui volunt egredi sanguinem ob vim fibrarum rectarum in venis protensarum, quarum officium sit sanguinis partem post partem attrahere.

Refutatio.

Verum negamus fibras rectas esse solum per longitudinem sursum & deorsum extensas, multæ enim venæ propagantur in dextram & sinistrā partem. Et nimium illi fibris tribuunt.

V. Verifi.

V. Verisimilior est sententia causam ponendam esse in distensione vasorum. Motus enim continuus arteriarum venis adjectarum venas comprimit; venæ autem si aperiantur sanguis ob non resistantiam egreditur. Quamobrem in sectione adveniente syncope cessat sanguinis egressus, quia spiritus vitalis vasa non amplius distendit.

Hæc adequata causa, verius quam priores esse potest, licet aliquid efficere possint gravitas, vacuum, vincula, &c.

PROBLEMA

VI.

An secundarum venarum Cephalicæ & Basilicæ sit habendus delectus?

Negatur.

Nimis scrupulosi sunt hodierni chirurgi in venarum sectione & ex antiqua quidem consuetudine. In affectibus enim capitis Medici Chirurgi non Fecorariam sed Cephalicam secare volunt, unde etiam hæc vena nomen sortita est. In partibus vero quæ sub collo sunt non nisi Basilicam aperire sustinent; ac si hæc caput deplere non posset, & Cephalica Epar aliasq; partes inferiores evacuare nesciret.

Orta est autem hæc opinio ex ignorantia acuratiore Anatomies. Putarunt enim complures ante hæc Anatomici, & vulgus Medicorum sequitur, Basilicam inferiori loco sub axillis oriri, à cava; Cephalicam vero superiori. Quod contra experientiam est Anatomicorum. Utraq; enim vena tam Cephalica quam Basilica ab uno puncto prodit atq; exordio, qua de re videantur Fallop. Bauh. & alij.

Vulgaris
opinio unde
de orta.

Quia ergo pars quæcunq; depletur & per Cephalicam & Basilicam ab eodem ramo venientes; non tantus est harum venarum habendus delectus. Sed secanda potius est magis conspicua. Si utraq; occulta est, præstat aperire Cephalicam, quia sub Basilica progreditur nervus magnus & arteria major, quorum nomine chirurgus imperitior facile deliquerit.

Observandum a. quod pauci animadvertunt à jugulari externa ramulum brevem in Cephalicam inseri. Nec hoc rarum aut monstrosum est, ut quidam contendit. Quocirca istius venæ ratione in affectibus capitis, caput nonnihil facilius depleri poterit.

PROBLEMA

VII.

Fonticuli in brachijs faciendi quis sit verus locus?

Locus cauterij in brachijs.

I.

Delinquent etiam non raro hodierni chirurgi in loco eligendo brachij, cui cauterium inurendum. Nam

1. Aliqui in muscoli deltoidis corpore cauterium inurunt, eò quod musculus ille quasi quasdam in se divisiones & intersecti ones habeat, ut in varias & plures partes dirimi posse videatur.

Sed motui nonnihil incommodare potest hic locus, quandoquidem in ipso muscoli corpore infigitur.

II.

2. Quidam in fine deltoidis Fonticulum inurunt.

Sed hic locus nimis vitiosus est ob partes nervosas quas lædit & irritat.

III.

3. Alij inter deltoiden & alium musculum exteriorem.

Hic locus in duplici est vitio. 1. quia prope venas non habitat. 2. quia oculis à patiente vsurpari non potest, & recte gubernari.

IV.

4. Verissimus autem & commodissimus hic est locus.

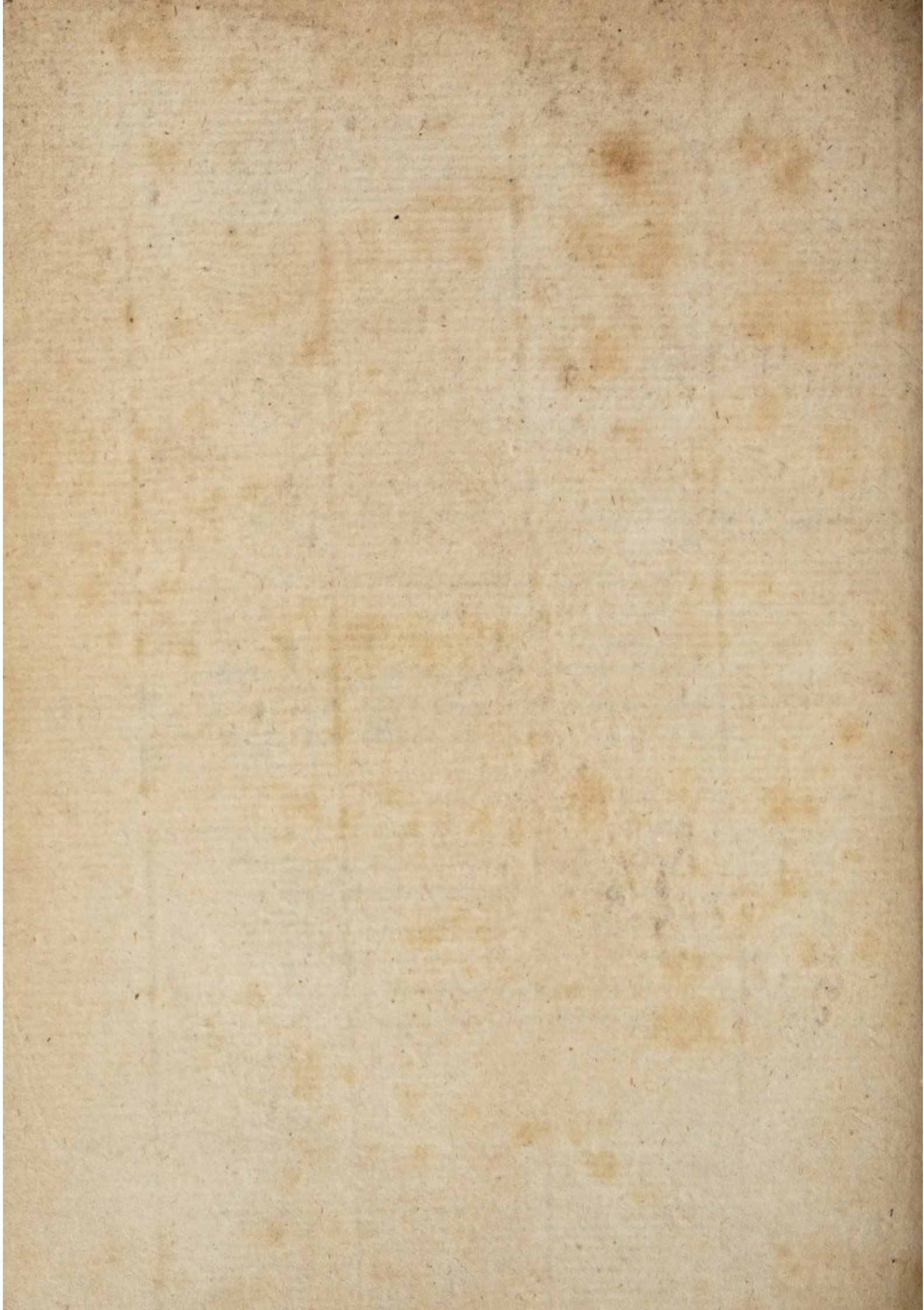
In brachiorum parte potius interiori quam exteriori infigi debet fonticulus: Nam illa tuta est ab injurijs forinsecus accedentibus, in motu brachij minus patitur, & oculis egri subjacet.

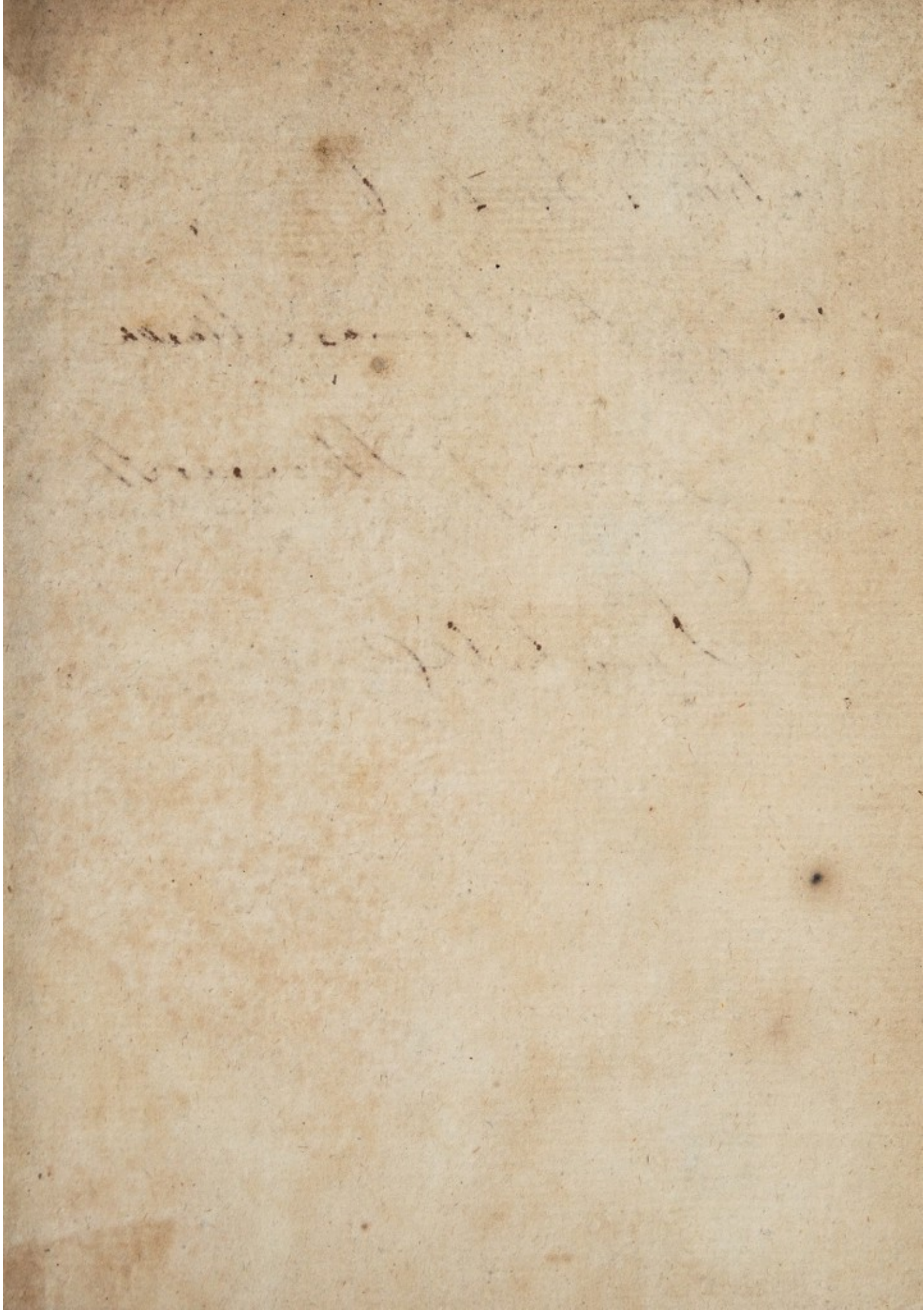
Deinde non in parte carnosâ brachij inurendum est cauterium, multo minus in nervosis & tendinosi partibus; ne suboriantur dolor, & motus læsio: sed infra spatulam 4 aut 5. digitis ubi flectendo brachium digitis percipitur duorum musculorum interstitium & manifesta intersectio flectentis nimirum cubiti primi, bicipitis dacti, & deltoidis.

Hic verus locus est bonis fonticuli notis correspondens. Est enim prope venam humerariam inter musculum & musculum, & optime ab egro videri tractariq; potest. De quibus omnibus uberius in tractatu nostro de cauterijs.

F I N I S.

This Book

belongs to Thomas Mason

Surgeon of Skinner St

Townhill